

และรัฐประหาร

๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

บทความโดย ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

บทสัมภาษณ์

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ก่อนเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ไม่กี่วัน

จตุรัส สัมภาษณ์

บุรุษแห่งเหตุผล ผู้ตกเป็นเหยื่อความไร้เหตุผล

ดร.อัมมาร สยามวาลา

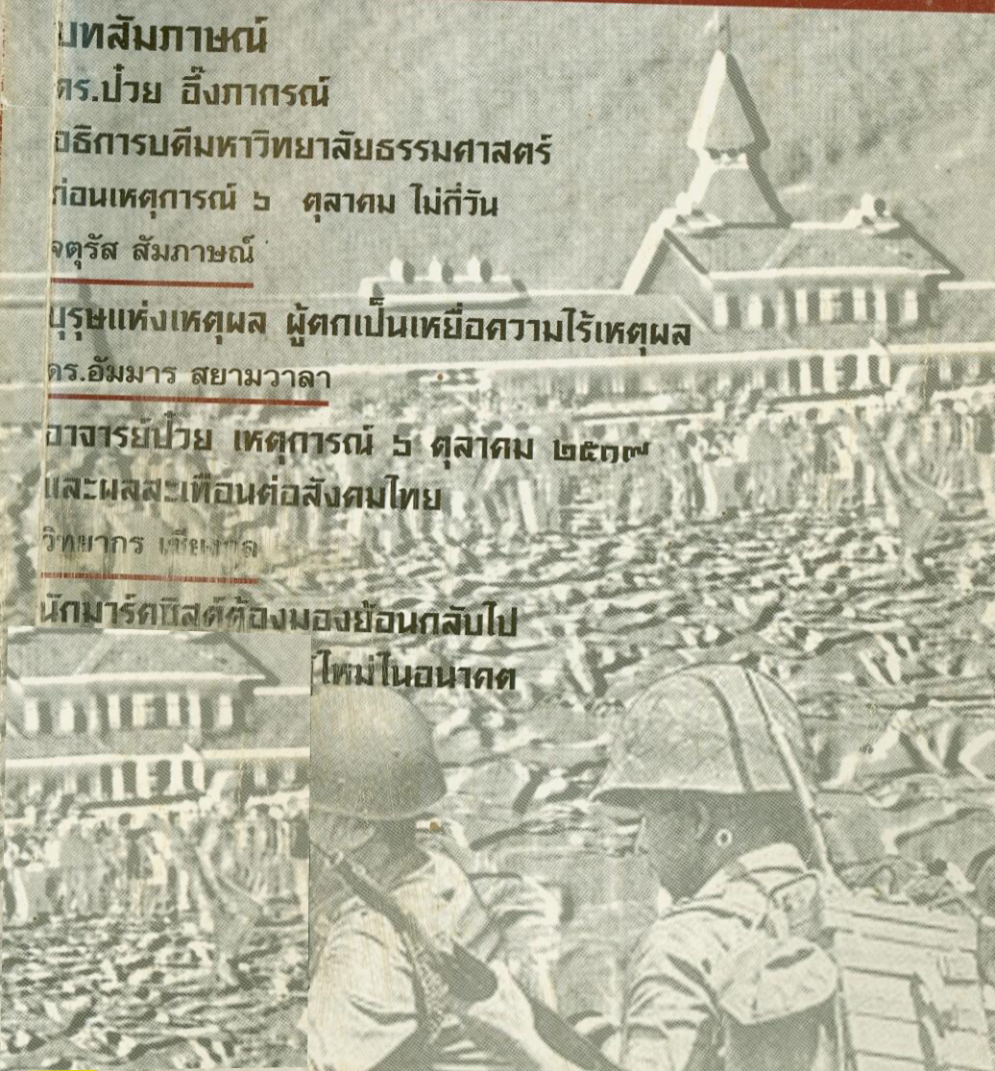
อาจารย์ป๋วย เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

และผลสะท้อนต่อสังคมไทย

วิชาการ เชียงใหม่

นักมาร์กซิสต์ต้องมองย้อนกลับไป

ใหม่ในอนาคต

ความรุนแรง และรัฐประหาร

๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

บทความโดย ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

บทสัมภาษณ์

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ก่อนเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ไม่กี่วัน

จตุรัส สัมภาษณ์

บุรุษแห่งเหตุผล ผู้ตกเป็นเหยื่อความไร้เหตุผล

ดร.อัมมาร สยามวาลา

อาจารย์ป๋วย เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

และผลสะท้อนต่อสังคมไทย

วิทยากร เชียงกูล

นักมาร์คซิสต์ต้องมองย้อนกลับไป

ถึง ๖ ตุลาเพื่อต่อสู้ใหม่ในอนาคต

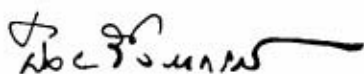
ใจ อึ๊งภากรณ์

ความรุนแรงและรัฐประหาร

๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

บทความโดย ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

บทสัมภาษณ์

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ก่อนเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ไม่กี่วัน

จตุรัส สัมภาษณ์

บุรุษแห่งเหตุผล

ผู้ตกเป็นเหยื่อความไร้เหตุผล

ดร.อัมมาร สยามวาลา

อาจารย์ป๋วย เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

และผลสะท้อนต่อสังคมไทย

วิทยากร เชียงกูล

นักมาร์คซิสต์ต้องมองย้อนกลับไป

ถึง ๖ ตุลา เพื่อต่อสู้ใหม่ในอนาคต

ใจ อึ๊งภากรณ์

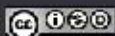
สนับสนุนการจัดทำ E-Book โดย โครงการ Open School Thailand

คำนำ

บรรดาศิษย์ อาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ที่ศรัทธาในชีวิต แนวคิด และ
อุดมการณ์ของอาจารย์ป๋วย ได้ตระหนักถึงคุณค่าในการสานต่อเจตนารมย์ที่
จะเปลี่ยนแปลงสังคมไทยไปสู่ความดีงาม สันติสุข ในทุกด้าน ได้หารือกันจัด
กิจกรรม **เดิน-วิ่ง เพื่ออาจารย์ป๋วย** ขึ้น โดยมีหนังสือ **“ความรุนแรงและ
รัฐประหาร ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙”** ของอาจารย์ป๋วยเล่มนี้มอบตอบแทนให้ รายได้
จากการจำหน่ายบัตร พร้อมหนังสือ และเหรียญที่ระลึก จะนำไปจัดพิมพ์
หนังสือที่มีเนื้อหาตามแนวคิด อุดมการณ์ ของอาจารย์ป๋วย มอบให้แก่
ห้องสมุดโรงเรียน ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด เพื่อให้เยาวชนไทยได้รับ
ทราบถึงเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดความรุนแรงอย่างไม่ถูกต้องอย่างมีสติ
เตือนใจ และจุดประกายของอุดมคติเพื่อสังคมดีงามให้เกิดในจิตใจของ
เยาวชนทั้งหลาย

คณะกรรมการ เดิน-วิ่ง เพื่ออาจารย์ป๋วย

๖ ตุลาคม ๒๕๔๒

ชีวประวัติโดยย่อ

ดร.ป่วย อึ้งภากรณ์

นายป่วย อึ้งภากรณ์ เกิดเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๔๕๙ ที่ตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร บิดาชื่อ นายซา เป็นชาวจีนอพยพเข้าเมืองไทย มีอาชีพขายส่งปลา มารดาชื่อ นางเซาะเซ็ง มีเชื้อไทย-จีน ครอบครัวนายซาและนางเซาะเซ็ง มีบุตร ๗ คน ชาย ๕ คน และหญิง ๒ คน นายป่วยเป็นบุตรคนที่ ๔

เมื่อนายป่วยอายุ ๑๐ ขวบ บิดาได้ถึงแก่กรรม จึงตกเป็นหน้าที่ของมารดาต้องเลี้ยงดูบุตร-ธิดาทั้งหมด นายป่วยเข้าศึกษาที่โรงเรียนอัสสัมชัญ แผนกภาษาฝรั่งเศส ทำคะแนนได้ดีเยี่ยมในวิชาภาษาฝรั่งเศสและคณิตศาสตร์ เมื่อจบการศึกษาในปี ๒๔๗๕ นายป่วยได้รับเลือกเป็นครูสอนหนังสือที่โรงเรียนอัสสัมชัญ นายป่วยเริ่มอาชีพครูเมื่ออายุ ๑๗ ปี ได้รับเงินเดือน ๔๐ บาท (เสมือนพนักงานที่รับราชการสมัยนั้นได้รับเงินเดือนขั้นต้น ๑๕ บาท) นายป่วยแบ่งให้มารดาเดือนละ ๓๐ บาท และเก็บไว้ใช้ส่วนตัว ๑๐ บาท

นายป่วยเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง โดยยังเป็นครูอยู่และได้รับปริญญารัฐศาสตรบัณฑิตปี ๒๔๘๐ จึงเริ่มอาชีพใหม่ โดยเป็นล่ามให้กับอาจารย์ฝรั่งเศสในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี ๒๔๘๑ เมื่อนายป่วยอายุ ๒๓ ปี ได้สอบแข่งขัน และได้ทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อทางเศรษฐศาสตร์และการคลังที่ London School of Economics ของมหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ ได้รับปริญญาตรีเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง ในปี ๒๔๘๔ ทำให้ได้รับทุน Leverhulme Studentship เพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาเอกทันที ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง นายป่วยเข้าร่วมขบวนการเสรีไทยในประเทศอังกฤษ โดยอาสาสมัครเข้าทำงานใน British Army Pioneers Goprs ทำงานติดต่อระหว่างไทยกับสัมพันธมิตร ใช้ชื่อรหัสว่า “แซม” นายป่วยเข้าประเทศไทยโดยการกระโดดร่มที่ชัยนาทและถูกเจ้าหน้าที่จับกุมนำส่งตัวเข้ากรุงเทพฯ งานสำคัญครั้งนี้คือ การติดต่อส่งข่าวทางวิทยุให้ฝ่ายสัมพันธมิตร นายป่วยได้ทำหน้าที่นี้จนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๔๘๔ จึงได้รับอนุญาตให้กลับอังกฤษและได้รับการเลื่อนยศเป็นนายพันตรีแห่งกองทัพอังกฤษ

ณ ประเทศอังกฤษ นายป่วยได้เขียนวิทยานิพนธ์ ปริญญาเอกเกี่ยวกับการควบคุมตึก เริ่มเขียนปี ๒๔๘๙ และสอบปากเปล่าเสร็จปลายปี ๒๔๙๑ แต่กรมการเมืองทำให้เลื่อนเวลารับปริญญาเอกเป็นปี ๒๔๙๒ นายป่วยได้แต่งงานกับ นางสาวมาร์กาเรต สมิต มีบุตรชายรวม ๓ คน

นายปวยเข้ารับราชการในกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง ในปี ๒๔๙๒ และดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติในปี ๒๔๙๖ เมื่อดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่ได้ ๗ เดือนเศษ เนื่องจากไม่ยอมดำเนินนโยบายสู่ตามลมจึงต้องออกจากตำแหน่งที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจการคลังประจำสถานเอกอัครราชทูตไทยในอังกฤษ ระหว่างนี้ได้มีส่วนช่วยให้ไทยขายดีบุกและยางพาราแก่อังกฤษและประเทศในยุโรปได้มากขึ้น เมื่อไทยได้เข้าเป็นสมาชิกสภาพัฒนาประหว่งประเทศ นายปวยได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนประเทศไทยและได้รับเลือกเป็นประธานสภาพัฒนาประหว่งประเทศในปี ๒๕๐๑-๒๕๐๒

ในปี ๒๕๐๑ นายปวยได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ และในปี ๒๕๐๒ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอีกตำแหน่งหนึ่ง ปลายปี ๒๕๐๒ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่ในตำแหน่ง ๑๒ ปี โดยได้ขอลาออกหลายครั้งหลายคราวแต่ไม่ได้รับอนุมัติ นายปวยได้เสริมสร้างความมั่นคงให้เกิดกระบวนธนาคารพาณิชย์ และสิ่งสำคัญกว่าอื่นใด คือได้ป้องกันนักการเมืองมิให้เข้าไปใช้อิทธิพลในการกำหนดนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ นายปวยยังดำรงตำแหน่งในหน่วยงานและคณะกรรมการที่สำคัญอีกหลายชุด ทำงานอุทิศตนให้แก่บ้านเมืองจนได้รับรางวัลรามอน แมกไซไซ ในปี ๒๕๐๔

นายปวย รับตำแหน่งคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี ๒๕๐๗ ได้ปฏิรูปงานสำคัญ ๒ ด้าน คือ การปรับปรุงหลักสูตรปริญญาตรีและการผลิตอาจารย์ซึ่งเป็นผลให้จำนวนอาจารย์ประจำในคณะฯ ซึ่งมีเพียง ๔ คน ในปี ๒๕๐๗ เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ ๙๐ คน ในปีการศึกษา ๒๕๐๘ นอกจากนั้นได้เริ่มหลักสูตรปริญญาโท ซึ่งสอนเป็นภาษาอังกฤษ และริเริ่มโครงการบัณฑิตอาสาสมัคร

สิ่งที่นายปวย ย้ำอยู่เสมอ คือ ความเป็นธรรมในสังคม และเสรีภาพของประชาชน นายปวยต้องการเห็นเมืองไทยเปลี่ยนแปลงโดยสันติวิธี และยึดหลัก “ธรรม คือ อำนาจ” มิใช่ “อำนาจ คือ ธรรม” ดังจะเห็นจากพฤติกรรมส่วนตัวและข้อเขียนในจดหมาย “นายเข้ม เย็นยิ่ง” และบันทึกประชารธรรมโดยสันติวิธีจากข้อเขียนนานทำให้นายปวย ต้องไปสอนหนังสือ ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ แต่ถึงกระนั้น เสียขมขู่เอาชีวิตก็ยังไม่ถึงประเทศอังกฤษ จึงได้ลาออกจากคณะบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และที่ปรึกษากระทรวงการคลัง เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๐๕ หลังตุลาคม ๒๕๐๖ นายปวยได้กลับมาเป็นอาจารย์พิเศษประจำคณะเศรษฐศาสตร์ และรับตำแหน่งอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๐๘ ต่อมาเมื่อ ๖ ตุลาคม ๒๕๐๙ นายปวยได้เผชิญกับมรสุมทางการเมืองอีกครั้ง จึงได้พำนักอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ จนถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๒.

ดร.ปวย อึ้งภากรณ์

(๒๔๕๙-๒๕๔๒)

ดร.ปวย อึ้งภากรณ์ อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยและอดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ถึงแก่กรรมที่บ้าน ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๒ เนื่องจากเส้นโลหิตแตก ท่านอายุ ๘๓ ปี ท่านมีปัญหาลูซภาพเกี่ยวกับระบบเส้นโลหิตตั้งแต่เส้นโลหิตแตกในสมองเมื่อปี ๒๕๒๐ ทางครอบครัวได้จัดการเผาศพที่ประเทศอังกฤษเมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๔๒

ดร.ปวย อึ้งภากรณ์ ได้รับทุนไปศึกษาต่างประเทศจนจบการศึกษาปริญญาเอกทางด้านเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยลอนดอน (London School of Economics) ประเทศอังกฤษ เมื่อท่านกลับมาเมืองไทยท่านได้รับราชการจนถึงเหตุการณ์รุนแรงในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ หลังจากนั้นได้กลับมาพักอาศัยกับภรรยาที่ประเทศอังกฤษ

ดร.ป๋วย จากทัศนะลูกชายคนหนึ่ง

ตลอดชีวิตการทำงานของท่าน ดร.ป๋วยได้ต่อสู้เพื่อความเป็นประชาธิปไตยในสังคมไทย ต่อต้านคอร์รัปชันทุกรูปแบบ รวมทั้งการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจในแต่ละยุค และพยายามเสนอแนวคิดระบบเศรษฐกิจที่ลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนและให้สวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะเห็นสะท้อนในผลงานของท่าน เช่น

๑) “จดหมายของนายเข้ม เย็นยิ่ง” ซึ่งเขียนถึงจอมพลถนอม กิตติขจร ในปี ๒๕๐๕ เพื่อเป็นการคัดค้านการทำให้รัฐประหารยุบสภาผู้แทนราษฎรในสมัยนั้น (หนังสือ “สันติประชาธรรม” สำนักพิมพ์เคล็ดไทย)

๒) “ปฏิทินแห่งความหวังจากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ในหนังสือ “เสียชีพอย่ำเสียสิ้น” (๒๕๐๓) สำนักพิมพ์เคล็ดไทย

๓) “ความรุนแรงและรัฐประหาร ๖ ตุลาคม ๒๕๐๙” ในหนังสือ “คำให้การของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์” (๒๕๔๐) มูลนิธิโกมลคีมทอง

ใจ อึ้งภากรณ์

๖ สิงหาคม ๒๕๔๒

ความรุนแรง
และรัฐประหาร
๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

เจตนาและความทารุณโหดร้าย

๑. ในวันพุธที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เวลาประมาณ ๗.๓๐ น. ตำรวจไทยโดยคำสั่งของรัฐบาลเสนีย์ ปราโมช ได้ใช้อาวุธสงครามบุกเข้าไปในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังไม่เลือกหน้าและมีกำลังของคณะกระต๊องแดง ลูกเสือชาวบ้าน และ นวลพลเสริม บ้างก็เข้าไปในมหาวิทยาลัยกับตำรวจ บ้างก็ล้อมมหาวิทยาลัยอยู่ข้างนอก เพื่อทำร้ายผู้ที่หนีตำรวจออกมาจากมหาวิทยาลัย ผู้ที่ถูกยิงตายหรือบาดเจ็บก็ตายไปบาดเจ็บไป คนที่หนีออกมาข้างนอกไม่ว่าจะบาดเจ็บหรือไม่ต้องเสี่ยงกับความทารุณโหดร้ายอย่างยิ่ง บางคนถูกแขวนคอ บางคนถูกราดน้ำมันแล้วเผาทั้งเป็น คนเป็นอันมากก็ถูกซ้อม ปรากฏตามข่าวทางการว่าตายไป ๔๐ กว่าคน แต่ชาวที่ไม่ใช่ทางการว่าตายกว่าร้อยและบาดเจ็บหลายร้อย

ผู้ที่ยอมให้ตำรวจจับแต่โดยดีมีอยู่หลายพันคน เป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ หลายมหาวิทยาลัย เป็นประชาชนธรรมดาที่มี เป็นเจ้าหน้าที่และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งได้รับคำสั่งให้เฝ้าดูอาคารสถานที่และทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยก็มีใช้น้อย

เมื่อนำเอาผู้ต้องหาทั้งหลายไปยังสถานีตำรวจ และที่คุมขังอื่น มีหลายคนที่ถูกตำรวจซ้อมและทรมานด้วยวิธีต่างๆ บางคนถูกทรมานจนต้องให้การตามที่ตำรวจต้องการจะให้การและซัดทอดถึงผู้อื่น

๒. เจตนาที่จะทำลายล้างพลังนักศึกษา และประชาชนที่ใฝ่เสรีภาพนั้นมีอยู่มาแล้ว ในตุลาคม ๒๕๑๖ เมื่อมีเหตุทำให้เปลี่ยนระบบการปกครองมาเป็นรูปประชาธิปไตยนั้น ได้มีผู้กล่าวว่าถ้าผ่านนักศึกษาประชาชนได้สักหมื่นสองหมื่นคน บ้านเมืองจะสงบราบคาบและได้สืบเจตนานี้ต่อมาจนถึงทุกวันนี้ ในการเลือกตั้ง เมษายน ๒๕๑๙ ได้มีการปิดประกาศ และโฆษณาจากพรรคการเมืองบางพรรคว่า “สังคมนิยมทุกชนิดเป็นคอมมิวนิสต์” และกิตติวุฒโฒนวลภิกขุยังได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า การฆ่าคอมมิวนิสต์นั้นไม่เป็นบาป ถึงแม้ในเดือนกันยายน-ตุลาคม ๒๕๑๙ เอง ก็ยังมีผู้กล่าวว่า การฆ่าคนที่มาชุมนุมประท้วงจอมพลถนอม กิตติขจรสัก ๓๐,๐๐๐ คนก็เป็นการลงทุนที่ถูก

๓. ผู้ที่ได้สูญเสียอำนาจทางการเมือง ในเดือนตุลาคม ๒๕๑๖ ได้แก่ทหาร และตำรวจบางกลุ่ม ผู้ที่เกรงว่าในระบบประชาธิปไตยตนจะสูญเสียอำนาจ เศรษฐกิจไป ได้แก่พวกนายทุนเจ้าของที่ดินบางกลุ่ม และผู้ที่ไม่ประสงค์จะเห็น ระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย กลุ่มเหล่านี้ได้พยายามอยู่ตลอดเวลาที่จะ ทำลายล้างพลังต่างๆ ที่เป็นปรปักษ์แก่ตนด้วยวิธีต่างๆ ทางวิทยุและโทรทัศน์ ทาง หนังสือพิมพ์ ทางใบปลิวโฆษณา ทางลมปากลือกัน ทางบัตรสนเท่ห์ ทางจดหมาย ซึ่งเป็นบัตรสนเท่ห์ที่ขู่เข็ญต่างๆ และได้ก่อตั้งหน่วยต่างๆ เป็นเรื่องซึ่งจะได้กล่าวถึงในข้อ

๒๐ และข้อต่อๆ ไป

วิธีการของบุคคล กลุ่มเหล่านี้คือใช้การ ปลุกผีคอมมิวนิสต์โดย ทั่วไป ถ้าไม่ชอบใครก็ป้าย ว่าเป็นคอมมิวนิสต์ แม้แต่ นายกรัฐมนตรีคึกฤทธิ์ หรือเสนีย์ หรือพระ ราชาดณะบางรูปก็ไม่เว้น

จากการถูกป้ายสี อีกวิธีหนึ่งคือการอ้างถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็น เครื่องมือในการป้ายสี ถ้าใครเป็นปรปักษ์ก็แปลว่าไม่รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๔. ในกรณีของเดือนกันยายน-ตุลาคม ๒๕๑๙ นี้ เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร เข้ามาในประเทศไทย ก็อาศัยกาสาฬหพัสดุคือศาสนาเป็นเครื่องกำบัง และในการ โจมตีนักศึกษาประชาชนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ใช้สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นข้ออ้าง

การแวนดอ

๕. จอมพลถนอมเข้าประเทศไทยเมื่อ ๑๙ กันยายน นักศึกษา กรรมกร ชาวไร่ชาวนา ประชาชนทั่วไปมีการประท้วง แต่การประท้วงคราวนี้ผิดกับคราวก่อนๆ

ไม่เหมือนแม้แต่เมื่อคราวจอมพลประภาส จารุเสถียรเข้ามา คือกลุ่มผู้ประท้วง แสดงว่าจะให้โอกาสแก่รัฐบาลประชาธิปไตยแก้ปัญหาก็เป็นโดยให้จอมพลถอนออกจากประเทศไทยไปหรือจะจัดการกับจอมพลถอนอมทางกฎหมาย ในระหว่างนั้นก็ได้มีการปิดประกาศในที่สาธารณะต่างๆ เพื่อประณามจอมพลถอนอม และได้มีการชุมนุมกันเป็นครั้งคราว (จนกระทั่งถึงวันที่ ๔ ตุลาคม)

การปิดประกาศประท้วงจอมพลถอนอนมนั้น ได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรงจากกลุ่มที่เป็นปรปักษ์ต่อนักศึกษาประชาชน นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒ คน และนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๑ คนถูกทำร้ายในการนี้ บางคนถึงสาหัส

ทินครปฐม พนักงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ๒ คน ออกไปปิดประกาศประท้วงจอมพลถอนอม ได้ถูกคนร้ายฆ่าตายและนำไปแขวนคอไว้ในที่สาธารณะ ต่อมารัฐบาลยอมรับว่าคนร้ายนั้นคือตำรวจนครปฐมนั่นเอง

๖. ในการประท้วงการกลับมาของจอมพลถอนอนมนั้น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาได้รับความร่วมมือจาก “วีรชน ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖” คือผู้ได้รับบาดเจ็บจากการปะทะกันในตุลาคม ๒๕๑๖ (บางคนก็พิการตลอดชีวิต) และญาติของ “วีรชน” นั้นๆ ญาติของวีรชนทำการประท้วงโดยนั่งอดอาหารที่ทำเนียบรัฐบาลในราวๆ ต้นเดือนตุลาคมแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ที่ทำเนียบพยายามขัดขวางด้วยวิธีต่างๆ ในวันอาทิตย์ที่ ๓ ตุลาคมด้วยความร่วมมือของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชุมชนพุทธศาสตร์ประเพณี ญาติวีรชนจึงได้ย้ายมาทำการประท้วงที่มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์ บริเวณลานโพธิ์ ในวันจันทร์ที่ ๔ ตุลาคม ผู้บริหารมหาวิทยาลัยคาด
ว่าคงจะมีการก่อฝูงชนขึ้นที่นั่นเป็นอุปสรรคต่อการสอบของนักศึกษา จึงได้มี
หนังสือถึงนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยแห่งรัฐ ขอให้
รัฐบาลจัดหาที่ที่ปลอดภัยให้ผู้ประท้วงประท้วงได้โดยสงบและปลอดภัย

๗. ในเที่ยงวันจันทร์ที่ ๔
ตุลาคมนั้นเอง เหตุการณ์ก็เกินไป
อย่างคาด คือ ได้เกิดการชุมนุมกัน
ขึ้น มีนักศึกษาธรรมศาสตร์นัก
ศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ ตลอดจน
ประชาชนไปชุมนุมกันที่ลานโพธิ์
ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ประมาณ ๕๐๐ คน ได้มีการ
อภิปรายกันถึง (๑)เรื่องจอมพล
ถนอม (๒)เรื่องการฆ่าพนักงาน
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่นครปฐม
และได้มีการแสดงการจับพนักงาน
ไฟฟ้านั้นแขวนคอโดยนักศึกษา ๒
คน คนหนึ่งชื่ออภินันท์เป็นนัก
ศึกษาศิลปศาสตร์ปีที่ ๒ และเป็น
สมาชิกชุมนุมการละคอน แสดง
เป็นผู้ที่ถูกแขวนคอ

จากปากคำของอาจารย์หลายคน ที่ได้ไปดูการชุมนุมกันในวันจันทร์ที่
๔ ตุลาคมนั้น ผู้แสดงแสดงได้ดีมาก ไม่มีอาจารย์ผู้ใดที่ไปเห็นแล้วจะสะดุดใจว่า
อภินันท์แต่งหน้า หรือมีใบหน้าเหมือนเจ้าฟ้าชาย มกุฎราชกุมาร เป็นการแสดงโดย
เจตนาจะกล่าวถึงเรื่องที่นครปฐมโดยแท้

เมื่ออริการบดลงไปถึงรับการชุมนุมนั้น เป็นเวลาเกือบ ๑๔ น.แล้ว การแสดง
เรื่องแขวนคอนั้นเลิกไปแล้ว ก่อนหน้านั้นมีการประชุมคณะบดีจนถึงเกือบ ๑๓ น.

อธิการบดีรับประทานอาหารกลางวันที่ตึกเศรษฐศาสตร์ราวๆ ๑๓ น.ถึง ๑๓.๓๐ น. พอกลับจากตึกเศรษฐศาสตร์จะไปห้องอธิการบดีเห็นว่ามีกลุ่มชุมนุมกัน เป็นอุปสรรคต่อการสอไล์ของนักศึกษาจึงได้ไปห้าม

๘. รุ่งขึ้นหนังสือพิมพ์ต่างๆ หลายฉบับได้ลงรูปถ่ายการชุมนุมและการแสดงแว่นคอนั้น จากรูปหนังสือต่างๆ เห็นว่านายอภิรักษ์นั้น หน้าตาละม้ายมกุฎราชกุมารมาก แต่ไม่เหมือนทีเดียวแต่ในภาพของหนังสือพิมพ์ดาวสยาม (ซึ่งเป็นปรปักษ์กับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาตลอดมา) รูปเหมือนมาก จนกระทั่งมีผู้สงสัยว่าดาวสยามจะได้ตั้งใจแต่งรูปให้เหมือน

เรื่องนี้สถานีวิทยุยานเกราะ (ซึ่งก็เป็นปรปักษ์กับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาและเคยเป็นผู้บอกบทให้หน่วยกระทั้งแดงโจมตีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วยอาวุธและลูกระเบิด เมื่อสิงหาคม ๒๕๑๙) ก็เลยนำเอามาเป็นเรื่องสำคัญ กล่าวหาว่าศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาเป็นคอมมิวนิสต์เจตนาจะทำลายล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงได้พยายามแต่งหน้านักศึกษาให้เหมือนมกุฎราชกุมารแล้วนำไปแขวนคอ ในการกระจายเสียงของยานเกราะนั้น ได้มีการยั่วยุให้แก่นักศึกษาที่ชุมนุมกันอยู่ในธรรมศาสตร์นั้นเสีย ยานเกราะได้เริ่มโจมตีเรื่องนี้เวลาประมาณ ๑๔ น. ในวันอังคารที่ ๕ ตุลาคม และได้กระจายเสียงติดต่อกันมาทั้งคืนวันอังคารต่อเนื่องถึงเช้าวันพุธที่ ๖ ตุลาคม

การชุมนุมประท้วง ๕ ตุลาคม ๒๕๑๙

๙. ส่วนทางศูนย์กลางนิสิตศึกษานั้น ได้จัดให้มีการชุมนุมที่สนามหลวงประท้วง (๑) ให้รัฐบาลจัดการกับจอมพลถนอม กิตติขจร (๒) ให้จับผู้ที่เป็นฆาตกรแขวนคอที่นครปฐมมาลงโทษ ตั้งแต่วันศุกร์ที่ ๑ ตุลาคม

เป็นการทดลอง “พลัง” ตามที่นักศึกษากล่าว แล้วเลิกวันเสาร์ที่ ๒ อาทิตย์ที่ ๓ เพราะมีตลาดนัดที่ท้องสนามหลวง แล้วนัดชุมนุมกันอีกในเย็นวันจันทร์ที่ ๔ ตุลาคม

การชุมนุมประท้วงดังกล่าว ได้ทราบจากนักศึกษาว่า กำหนดจัดกันในช่วงต้นเดือนตุลาคมเพราะเป็นระยะที่นายทหารชั้นผู้ใหญ่เปลี่ยนตำแหน่งที่สำคัญๆ เนื่องจากมีผู้ครบเกษียณอายุไป ๓๐ กันยายน ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาสืบทราบมา

ว่าอาจจะมีการกระทำรัฐประหารโดยนายทหารผู้ใหญ่บางกลุ่มที่ไม่พอใจการสับเปลี่ยนตำแหน่งที่สำคัญ จึงต้องการจะแสดงพลังนักศึกษาเป็นการป้องกันการรัฐประหาร ในขณะเดียวกันก็เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลกระทำ ๒ อย่างข้างต้น

ฝ่ายทางสภากรรมกรก็กำหนดว่าจะมีการสไตรค์สนับสนุนการประท้วงเพียง ๑ ชั่วโมงเป็นขั้นแรกในวันศุกร์ที่ ๔ ตุลาคม

เรื่องการชุมนุมประท้วงของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาที่สนามหลวงนั้น มีหนังสือพิมพ์หลายฉบับไปถาม ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

นายกรัฐมนตรีว่า ถ้าเขาจะมาชุมนุมกันที่ในธรรมศาสตร์ นายกรัฐมนตรีเห็นเป็นอย่างไร นายกรัฐมนตรีตอบว่า ถ้าย้ายไปชุมนุมกันที่ธรรมศาสตร์ก็จะดีมาก (หนังสือพิมพ์ต่อมาได้ถามว่าอธิการบดีธรรมศาสตร์ว่าเห็นเป็นอย่างไร ในคำตอบของนายกรัฐมนตรี อธิการบดีตอบว่าไม่ดีเลย

๑๐. ในการชุมนุมประท้วงที่สนามหลวง เย็นวันจันทร์ที่ ๔ ตุลาคมนั้น เหตุการณ์ก็เหมือนกับการชุมนุมประท้วงในเดือนสิงหาคมเมื่อจอมพลประภาสเข้ามา

คือพอฝนตกเข้าผู้ชุมนุมก็หักประตูทางด้านสนามหลวงเข้ามาในมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ตั้งแต่เวลา ๒๐ น.

ทางผู้บริหารมหาวิทยาลัย ได้ไปแจ้งความต่อตำรวจชนะสงครามตาม
ระเบียบทางตำรวจชนะสงครามได้ส่งกำลังตำรวจประมาณ ๔๐ คน ไปคุม
เหตุการณ์ที่ด้านวัดมหาธาตุร่วมกับรองอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษา ในการชุมนุม
ประมาณ ๒๕,๐๐๐-๔๐,๐๐๐ คนนั้น ตำรวจ ๔๐ คนคงจะทำอะไรไม่ได้นอกจากจะใช้
อาวุธห้ามผู้ชุมนุมมิให้เข้ามามหาวิทยาลัย ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจริงก็จะเกิดจลาจล ซึ่ง
มิใช่สิ่งที่ใครๆ หรือรัฐบาลต้องการ ฉะนั้นจึงเป็นภาวะที่ต้องจำยอมให้เข้ามาใน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ฝ่ายกระต๊องแดงและนวลนั้น ก็มาชุมนุมกันอยู่ที่วัดมหาธาตุอีกมุมหนึ่ง
แต่เนื่องจากมีกำลังน้อยเพียงไม่กี่สิบคน จึงมิได้ทำอะไร

ทางด้านศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ก็ชุมนุมค้างคืนอยู่ในธรรมศาสตร์ตลอด
มาจนถึงเช้าวันพุธที่ ๖ ตุลาคม ซึ่งเป็นเวลาที่เกิดเหตุ

๑๑. ทางฝ่ายผู้บริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อมีประชาชนจำนวน
มากไหลบ่ากันเข้ามาในเวลา ๒๐ น.ของวันจันทร์ที่ ๔ ตุลาคม ก็ได้โทรศัพท์หารือกับ
ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ อดีตนายกสภามหาวิทยาลัย และด้วยความเห็นชอบ
ของดร.ประกอบ ได้สั่งปิดมหาวิทยาลัยทันทีเพื่อป้องกันมิให้นักศึกษาอื่น และ
อาจารย์ข้าราชการมหาวิทยาลัยต้องเสี่ยงต่ออันตราย (คราวจอมพลประภาสเข้ามา
ได้สั่งปิดมหาวิทยาลัยเมื่อมีการยิงกันและทิ้งระเบิดตายไป ๒ ศพแล้ว) และได้
โทรศัพท์หารือรัฐมนตรีว่าการ
ทบวงมหาวิทยาลัยแห่งรัฐก็ได้
รับความเห็นชอบ จึงมีหนังสือ
เป็นทางการรายงานท่านนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการ
ทบวงอีกโสดหนึ่ง

ครั้นแล้วผู้บริหาร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ย้าย

สำนักงานไปอาศัยอยู่ที่สำนัก งานการศึกษาแห่งชาติชั่วคราว ทั้งเจ้าหน้าที่รักษา ทรัพย์สินและอาคารของมหาวิทยาลัยไว้ประมาณ ๔๐-๕๐ คน และได้ติดต่อกับ เจ้าหน้าที่เหล่านั้นตลอดเวลาโดยทางโทรศัพท์และทางอื่น

การปลุกระดมมวลชนและกบฏหมู่

๑๒. ฝ่ายยานเกราะและสถานีวิทยุในเครือของยานเกราะ ก็ระดมปลุกปั่นให้ ผู้ฟังเคียดแค้นนิสิตนักศึกษาประชาชนที่ประท้วงอยู่ในธรรมศาสตร์ตลอดเวลา โดย อ้างข้อว่าจะทำลายล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยระดมหน่วยกระหิณแดง นวพล และลูกเสือชาวบ้านให้กระทำการ ๒ อย่าง คือ (๑)ทำลายพวก “คอมมิวนิสต์” ที่ อยู่ในธรรมศาสตร์(๒)ประท้วงรัฐบาลที่จัดตั้งรัฐบาลใหม่โดยไม่ให้นายสมเคร สุนทรเวช และนายสมบุญ คิริธร ได้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

การทำลายพวก “คอมมิวนิสต์” ในธรรมศาสตร์นั้น ได้ใช้ให้กระหิณแดง และอันธพาล ใช้อาวุธยิงเข้าไปในธรรมศาสตร์ตั้งแต่เที่ยงคืนจนรุ่งเช้าของวันพุธที่ ๖

ตุลาคม ฝ่ายทางธรรมศาสตร์ก็ได้ ใช้อาวุธปืนยิงตอบโต้เป็นครั้งคราว

๑๓. การปลุกระดมของ ยานเกราะได้ผล ทางด้านรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้เรียกประ ชุมคณะรัฐมนตรีเป็นการด่วนใน ตอนดึกของวันอังคารที่ ๕ ตุลาคม และได้มีมติให้มีการนำตัวหัวหน้า นักศึกษาและนายอภิรักษ์ ผู้แสดง ละคอนแขวนคอมาสอบสวน

พอเช้าตรู่ของวันพุธที่ ๖ ตุลาคม นายสุธรรม เลขาธิการ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา พร้อม ด้วยผู้นำนักศึกษาจำนวนหนึ่งกับ

นายอภิรักษ์ นักแสดงละครคนแขวนคอ ได้ไปแสดงความบริสุทธิ์ใจที่บ้านนายกรัฐมนตรี เพื่อบุคคลนายกรัฐมนตรีออกจากบ้านไปทำเนียบเสียก่อน นายกรัฐมนตรีจึงได้โทรศัพท์แจ้งให้อธิบดีกรมตำรวจคุมตัวนายสุธรรม นายอภิรักษ์ และพวกไปสอบสวน ผู้เขียนบันทึกในขณะนั้นยังไม่ทราบผลของการสอบสวนดังกล่าว

๑๔. การบุกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์โดยตำรวจ ตามคำสั่งของ นายกรัฐมนตรีนั้นเป็นการกระทำของรัฐบาลโดยเอกเทศมิได้มีการหารือกับ อธิการบดีเลย แม้ว่าในตอนดึกของวันอังคารที่ ๕ ตุลาคม อธิการบดีจะได้พูดโทรศัพท์กับ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีก็ตาม นายกรัฐมนตรีมิได้แจ้งให้อธิการบดีทราบว่าจะรัฐบาลจะเรียกตัวหัวหน้าลิตนักศึกษา หรือนายอภิรักษ์มาสอบสวน ถ้านายกรัฐมนตรีประสงค์เช่นนั้น ก็มีวิธีที่จะเรียกตัวได้ ให้มาสอบสวนโดยสันติ ไม่ต้องใช้กำลังรุนแรงจนควบคุมมิได้ และจนเกินกว่าเหตุ

๑๕. การโจมตีนักศึกษาประชาชนที่ธรรมศาสตร์ ซึ่งเริ่มตั้งแต่เที่ยงคืนโดยมีการยิงเข้าไปในมหาวิทยาลัยจากภายนอกนั้น ได้ใช้กำลังตำรวจล้อมมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ ๐๓.๐๐ น. และได้เริ่มยิงเข้าไปอย่างรุนแรงโดยตำรวจตั้งแต่เวลา ๐๕.๐๐ น. ผู้ที่อยู่ในธรรมศาสตร์ขอให้ตำรวจหยุดชั่วคราว เพื่อให้ผู้หญิงที่อยู่ในมหาวิทยาลัย ได้มีโอกาสออกไป ตำรวจก็ไม่ฟัง

อาวุธในธรรมศาสตร์

๑๖. ในการบุกรุกธรรมศาสตร์นั้น วิทยุยานเกราะประโคมว่าภายในธรรมศาสตร์ มีอาวุธร้ายแรง เช่น ลูกกระเบิด ปืนกลหนักและอาวุธร้ายแรงอื่นๆ ข้อนี้เป็นการกล่าวหาโดยปราศจากความจริงตั้งแต่ ๒๕๑๗ มาแล้ว แต่เมื่อมีเหตุการณ์ที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้แต่ละครั้ง เช่น เมื่อกระหิ๊งแดงบุกในเดือนสิงหาคม ๒๕๑๔ หรือเมื่อตำรวจเข้าไปกวาดล้าง

หลังจากการชุมนุมประท้วงจอมพล ประภาส ก็มิได้มีหลักฐานประการใดว่าได้มีอาวุธสะสมไว้ในธรรมศาสตร์

ถึงคราวนี้ก็ดี สิ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำมาแสดงว่าเป็นอาวุธที่จับได้ในธรรมศาสตร์ก็มีแต่ปืนยาวสองกระบอก ปืนพกและลูกระเบิด หาได้มีอาวุธร้ายแรงขนาดปืนกลไม่ เป็นเรื่องที่สร้างชอกช้ำหาจากอากาศธาตุทั้งสิ้น

ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๑๗ เป็นต้นมา นักการเมือง และหัวหน้านักศึกษาบางคนมีความจำเป็นต้องพกอาวุธไว้ป้องกันตัว เพราะหน่วยกระต๊องแดงและตำรวจทหารมาตรมมักจะทำร้ายหัวหน้ากรรมกร หัวหน้าชาวนา ชาวไร่ หัวหน้านักศึกษาและนักการเมืองอยู่เนืองๆ และการฆ่าบุคคลเหล่านี้ทางตำรวจไม่เคยหาตัวคนร้ายได้ (ขณะเดียวกันถ้าตำรวจฆ่าตำรวจ หรือมีผู้พยายามฆ่านักการเมืองฝ่ายรัฐบาล ตำรวจจับคนร้ายได้โดยไม่ชักช้า) พุดไปแล้ว การมีอาวุธไว้ป้องกันตัวในเมื่อรู้ว่าจะเสี่ยงต่ออันตรายก็มีเหตุผลพอสมควร

ระหว่างคืนวันจันทร์ที่ ๔ ตุลาคม จนถึงเช้าวันพุธที่ ๖ ตุลาคมนั้น นักศึกษาและประชาชนที่เข้ามาชุมนุมในธรรมศาสตร์มีโอกาสนำอาวุธเหล่านั้นเข้าไปในมหาวิทยาลัยตลอดเวลาเสียดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมิได้ตั้งด่านสกัดคนอาวุธทั้งทางด้านผู้ชุมนุมประท้วงและฝ่ายกระต๊องแดงเสียแต่ต้นมือ และเท่าที่ปรากฏเป็นข้อเท็จจริงตลอดมาฝ่ายกระต๊องแดงได้พกอาวุธร้ายในที่สาธารณะเนืองๆ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่กล้าห้ามหรือตรวจค้น

ถึงกระนั้นก็ดี ผู้เขียนบันทึกนี้เห็นว่าการชุมนุมประท้วงทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นกรณีใดก็ตาม ต้องกระทำโดยสันติและปราศจากอาวุธ ซึ่งเป็นการชุมนุมที่ชอบด้วยกฎหมายและรับรองโดยรัฐธรรมนูญ

๑๗. จากการ “สอบสวน” และ “สืบสวน” ของตำรวจและทางการเท่าที่ปรากฏในเวลาที่ยืนยันบันทึกนี้มีชอกช้ำหาว่า ในธรรมศาสตร์มีอุโมงค์อยู่หลายแห่ง แต่เจ้าหน้าที่ก็มิได้แสดงภาพของอุโมงค์ให้ดูเป็นหลักฐาน เป็นการปั่นน้ำเป็นตัวสร้างข่าวขึ้นแท้ๆ คุณดำรง ชลวิจารณ์ อธิบดีกรมโยธาธิการและประธานกรรมการสำรวจความเสียหายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชี้แจงเมื่อกลางเดือนตุลาคมว่า ไม่พบอุโมงค์ในธรรมศาสตร์เลยและย้ำว่าไม่มี เป็นข่าวลือทั้งนั้น อุทิศ นาคสวัสดิ์

กล่าวในโทรทัศน์ถึงห้องแอร์และส้วมที่อยู่บนเพดานตึก คงจะหมายถึงชั้นบนสุดของตึกโดม ซึ่งก็ไม่มีอะไรเร็นลับประการใด และใครเล่านอกจากอุทิศ นาคสวัสดิ์จะไปใช้ส้วมเพดานตึก นอกจากนั้นอุทิตยังอุตส่าห์พูดว่า บรรดาผู้ที่ไปชุมนุมในธรรมศาสตร์นั้นใช้รองเท้าแตะเป็นจำนวนมาก แสดงว่าเป็นผู้ก่อการร้าย เพราะผู้ก่อการร้ายใช้รองเท้าแตะ ถ้าเป็นเช่นนั้นคนในเมืองไทย ๔๐ ล้านคน ซึ่งใช้รองเท้าแตะก็เป็นผู้ก่อการร้ายหมด ที่กล่าวถึงอุทิศ นาคสวัสดิ์นั้น เป็นตัวอย่างของโฆษณาฝ่ายยานเกราะเพียงคนเดียวคนอื่นและข้อใส่ร้ายอย่างอื่นทำนองเดียวกันยังมีอีกมากที่ใช้ความเท็จกล่าวหาปรักภัยอย่างไม่มีมูลเลย

กฎหมายทำลายประชาธิปไตย

๑๘. ข้อเรียกร้องอีกข้อหนึ่งของยานเกราะและผู้ที่อยู่เบื้องหลังยานเกราะ คือ เรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งนายสมัคร และนายสมบุญเป็นรัฐมนตรีมหาดไทย และให้ขับไล่รัฐมนตรี “ฝ่ายซ้าย” ๓ คนออก คือ นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ นายชวน หลีกภัย และนายดำรง ลัทธพิพัฒน์ เรื่องนี้ยานเกราะเจ็บบใจนักเพราะเมื่อ ม.ร.ว.เสนีย์ลาออกในเดือนกันยายนนั้นสถานีวิทยุยานเกราะได้ระดมจ้างและวานชาวบ้านมาออกอากาศเป็นเชิงว่าเป็นมดมหานชน คนที่จ้างและวานมาให้พูดนั้นพูดเกือบเป็นเสียงเดียวกันว่าให้ ม.ร.ว.เสนีย์เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป แต่ให้กำจัดรัฐมนตรีที่ชั่วและเลวออก การกลับกลายเป็นว่า ม.ร.ว.เสนีย์ นายกรัฐมนตรีกลับเอานายสมัคร และนายสมบุญออกไปเป็นเชิง นายสมัครและนายสมบุญซึ่งเป็นพรรคพวกกับยานเกราะนั้นเป็นคนเลวไป

๑๙. ยานเกราะระดมกำลังเรียกร้องให้ลูกเสือชาวบ้าน นวพล

กระทิงแดง และกลุ่มอื่นๆ ในเครือ ชุมนุมกันที่ลานพระบรมรูปทรงม้าเพื่อเรียกร้องเรื่องการจัดตั้งรัฐบาล การเรียกร้องกระทำตลอดคืนวันอังคารที่ ๕ ค่ำเช้าวันพุธที่ ๖ แล้วก็สามารถระดมพลเพื่อการเรียกร้องจัดตั้งรัฐบาลใหม่ต่อไปจนถึงเวลาบ่าย ม.ร.ว.เสนีย์จึงยอมจำนน และรับว่าจะคิดจัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ตามคำเรียกร้อง

ต่อมาอีกประมาณ ๑ หรือ ๒ ชั่วโมงก็มีการยึดอำนาจกระทำรัฐประหารขึ้นในเวลา ๑๔ น.

๒๐. เป็นที่น่าสังเกตว่า ตั้งแต่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นมา ผู้ที่เป็นปรปักษ์กับพลังนักศึกษา กรรมกร และชาวไร่ชาวนา พยายามกล่าวหาว่านักศึกษา กรรมกร และชาวไร่ชาวนา “ใช้วิธีปลุกระดมมวลชน” และ “ใช้กฎหมายบังคับกฎหมาย” การกระทำของยานเกราะ กระทิงแดง นวพล และลูกเสือชาวบ้านและกลุ่มต่างๆ นั้นเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ ถ้าไม่ใช่วิธีปลุกระดมมวลชน และไม่ใช้การใช้กฎหมายบวกกับอาวุธมาทำลายกฎหมาย

เรื่องที่ถูกกล่าวมานี้มิใช่จะเริ่มเกิดขึ้นใน ๒๕๑๙ แต่เริ่มมาตั้งแต่ ๒๕๑๗ กระทิงแดงเป็นหน่วยที่ฝ่ายทหาร กอ.รมน. จัดตั้งขึ้นจากนักเรียนอาชีวะ ซึ่งบางคนก็เรียนจบไปแล้ว บางคนก็เรียนไม่จบ บางคนก็ไม่เรียน กอ.รมน. เป็นผู้จัดตั้งขึ้นเพื่อหักล้างพลังนักศึกษาตั้งแต่พวกเรากำลังร่างรัฐธรรมนูญอยู่ หนังสือพิมพ์ต่างประเทศลงข่าวอยู่เนืองๆ และระบุชื่อพันเอกสุดสาย หัสดินทร์ว่าเป็นผู้สนับสนุน แต่ก็ไม่มีมีการปฏิเสธชาว กอ.รมน. ไม่แต่เป็นผู้จัดตั้ง เป็นผู้ฝึกอาวุธให้ นำอาวุธมาให้ใช้ และจ่ายเงินเลี้ยงดูให้จากเงินราชการลับและตั้งแต่กลางปี ๒๕๑๗ เป็นต้นมา หน่วยกระทิงแดงก็พกอาวุธปืนและลูกระเบิดประเภทต่างๆ อย่างเปิดเผย ไม่มีตำรวจหรือทหารจะจับกุมหรือห้ามปราม ไม่ว่าจะมีการประท้วงโดยสันติอย่างใด

โดยนิสิตนักศึกษา กระทั่งแดงเป็นต้องใช้อาวุธซูซิเญเป็นการต่อต้านทุกครั้งนับตั้งแต่การประท้วงบัพัญญัติบางมาตราของรัฐธรรมนูญในปี ๒๕๑๗ การประท้วงฐานทัพอเมริกาใน ๒๕๑๗-๒๕๑๘ การบุกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเดือนสิงหาคม ๒๕๑๘ การประท้วงการกลับมาของจอมพลประภาสและจอมพลถนอม ตลอดจนแต่ละครั้งจะต้องมีผู้บาดเจ็บล้มตายเสมอ แม้แต่ช่วงภาพหนังสือพิมพ์ที่พยายามถ่ายภาพกระทั่งแดงพกอาวุธ ก็ไม่วายถูกทำร้าย ในการเลือกตั้งในเมษายน ๒๕๑๙ กระทั่งแดงก็มีส่วนซูซิเญผู้สมัครรับเลือกตั้ง และในการโจมตีทำร้ายพรรคบางพรรคที่เขาเรียกกันว่าฝ่ายซ้าย

๒๑. สมควรจะกล่าวถึง กอ.รมน. ในที่นี้ เพราะนอกจากจะเป็นผู้ชักกระทั่งแดงให้ปฏิบัติการรุนแรงแล้ว ยังมีส่วนในการจัดตั้งกลุ่มและหน่วยอื่นๆ เป็นประโยชน์แก่กลุ่มทหารด้วย เช่น นวพล ทั้งนี้โดยใช้เงินงบประมาณแผ่นดินประเภทราชการลับตลอดเวลา

กอ.รมน. เดิมมีชื่อว่า

บก.ปค. แปลว่ากองบัญชาการปราบคอมมิวนิสต์ ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น กอ.ปค. กองอำนวยการปราบคอมมิวนิสต์ ต่อมาเมื่อรัฐบาลมีนโยบายจะคบกับประเทศคอมมิวนิสต์ จึงเปลี่ยนชื่อเป็นกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ เป็นองค์กรที่จอมพลประภาสตั้งขึ้น และเป็นมรดกตกทอดต่อมาถึงทุกวันนี้

ความสำเร็จของ กอ.รมน. วัดได้ดังนี้ เมื่อแรกตั้งประมาณ ๑๐ ปีที่ผ่านมาแล้ว เงินงบประมาณสำหรับ บก.ปค. มีอยู่ประมาณ ๑๓ ล้านบาท และเนื้อที่ในประเทศไทยที่เป็นแหล่งคอมมิวนิสต์ ในการปฏิบัติงานของ บก.ปค. มีอยู่ ๓ จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบันนี้ กอ.รมน. มีงบประมาณกว่า ๔๐๐ ล้านบาท และเนื้อที่ที่ประกาศเป็นแหล่งคอมมิวนิสต์มีอยู่เกือบทั่วราชอาณาจักรประมาณ ๓๐ กว่าจังหวัด

การปราบปรามคอมมิวนิสต์ของ กอ.รมน. เป็นวิธีลับ ที่ปราบคอมมิวนิสต์จริงก็ยังมี แต่ที่ปราบคนที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ก็มีมาก ตั้งแต่ก่อน ๒๕๑๖ มาแล้ว เรื่องดังแดงที่พัทลุง เรื่องการรังแกชาวบ้านทุกหนทุกแห่งมีอยู่ตลอด แล้วใส่ความเป็นคอมมิวนิสต์ จึงทำให้ราษฎรเดือนร้อนทั่วไป และที่ทนความทารุณโหดร้ายต่อไปไม่ได้ เข้าป่ากลายเป็นพวกคอมมิวนิสต์ไปก็มากมาย

รัฐสภาประชาธิปไตยในปี ๒๕๑๗-๒๕๑๘ และ ๒๕๑๙ ในเวลาพิจารณางบประมาณของ กอ.รมน. แต่ละปี ได้พยายามตัดงบประมาณออก หรือถ้าไม่ตัดออกก็ให้ตั้งเป็นงบราชการเปิดเผย แทนที่จะเป็นงบราชการลับ ได้ประสบความสำเร็จเพียงบางส่วน กอ.รมน. ยังสามารถใช้เงินเกือบร้อยล้านบาทแต่ละปีเป็นงบราชการลับ ทำการเป็นปรปักษ์ต่อระบบประชาธิปไตยได้ตลอดมา

๒๒. นวพล ถือกำเนิดมาจาก กอ.รมน. เช่นเดียวกับกระหังแดงแต่เป็นหน่วยสงครามจิตวิทยา ไม่ต้องใช้อาวุธเป็นเครื่องมือสำคัญแต่ทำงานร่วมกับกระหังแดงเป็นองค์กรที่พยายามรวบรวมคบคิด นายทุน ภิภษุที่ไม่ใคร่อยากเห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ร่วมกันต่อต้านพลังนิสิตนักศึกษาและกรรมกร วิธีการก็คือขู่ให้เกิดความหวาดกลัวว่าทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ของตนนั้นจะสูญหายไปถ้ามีการเปลี่ยนแปลง แม้จะเป็นไปตามระบบประชาธิปไตย เครื่องมือของนวพลคือการประชุม การชุมนุม การเขียนบทความต่างๆ นายวัฒนา เขียววิมล ซึ่งเป็นผู้จัดการนวพลเป็นผู้ที่พลเอกสายหยุดชุกชุมมารับใช้ กอ.รมน. จากอเมริกา มีผู้ที่เคยหลงเข้าใจผิดว่า นวพลจะสร้างสังคมใหม่ให้ดีขึ้นด้วยวิธีสหกรณ์ เช่น คุณสด คุรุมะโรหิตต้องประสบความสำเร็จไป เพราะนวพลประกาศว่าจะสร้างสังคมใหม่ แต่แท้จริงต้องการสว่นสภาวะเดิมเพื่อประโยชน์ของนายทุนและขุนศึกนั่นเอง

๒๓. ลูกเสือชาวบ้าน ก่อตั้งขึ้นมาโดยแสดงวัตถุประสงค์ว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่แท้จริงเป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มนายทุนและขุนศึกโดยเห็นได้จากการเลือกตั้งในเมษายน ๒๕๑๙ ลูกเสือชาวบ้านมีส่วนในการชักจูงให้สมาชิกและชาวบ้านทำการเลือกตั้งแบบล่ำเอียง วิธีนี้เป็นวิธีที่อเมริกันเคยใช้อยู่ในเวียดนาม แต่ไม่สำเร็จมาสำเร็จที่เมืองไทยเพราะใช้ความเท็จเป็นเครื่องมือ ว่าเป็นการจัดตั้งเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ กระทรวงมหาดไทยมีส่วนสำคัญ

ในการจัดตั้งลูกเสือชาวบ้านขึ้นและมักจะใช้คบตีที่มั่งคั่งเป็นผู้ออกเงินเป็นหัวหน้าลูกเสือ การชุมนุมทางการเมืองในวันที่ ๖ ตุลาคมของลูกเสือชาวบ้านเป็นหลักฐานอย่างชัด ในวัตถุประสงค์ของขบวนการนี้

๒๔. นอกจากกระทิงแดง นวพล และลูกเสือชาวบ้าน ฝ่าย กอ.รมน. และมหาไทยยังใช้กลุ่มต่างๆ เรียกชื่อต่างๆ อีกหลายกลุ่มบางกลุ่มเป็นพวกกระทิงแดงหรือนวพลแอบแฝงมา เช่น ค้างคาวไทย ชุมนุมแม่บ้าน ผู้พิทักษ์ชาติไทย เป็นต้น เครื่องมือการปฏิบัติงานของกลุ่มเหล่านี้ได้แก่ บัตรสนเท่ห์ ใบปลิว โทรศัพทซ์เช็ญ เป็นต้น

๒๕. ฆาตกรรมทางการเมืองได้เริ่มมาตั้งแต่กลางปี ๒๕๑๗ โดยผู้แทนชาวไร่ชาวนาและกรรมกรถูกลอบทำร้ายทีละคนสองคนต่อมากถึงนักศึกษา เช่น อมเรศ และนักการเมือง เช่น อาจารย์บุญสนอง บุญโญทยาน แต่ละครั้ง

ตำรวจไม่สามารถหาตัวคนร้ายได้ จึงเป็นที่น่าสงสัยว่าตำรวจคงจะมีส่วนร่วมแน่ๆ เพราะถึงที่มีผู้ร้ายทำร้ายตำรวจหรือนักการเมืองฝ่ายขวา ตำรวจจับได้โดยไม่ชักช้า

๒๖. ในตอนที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีนั้นได้เริ่มมีการครอบครองสื่อมวลชน คือหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ทางวิทยุและโทรทัศน์นั้นพลตรีประมาณ อดิเรกสาร รองนายกรัฐมนตรีหัวหน้าพรรคชาติไทยเป็นผู้คุมอยู่ ผู้ที่พูดวิทยุและโทรทัศน์ได้ต้องเป็นพวกของตน ถ้าไม่ใช่พวกไม่ยอมให้พูด และต้องโจมตีนักศึกษา กรรมกร ชาวนา อาจารย์มหาวิทยาลัย ขาประจำเรื่องนี้ได้แก่ ดุสิต ศิริวรรณ ประหยัด ศ.นาคะนาท ธาณินทร์ กรัยวิเชียร อุทิศ นาคสวัสดิ์ ทมยันตี อาคม มกรานนท์ พ.ท.อุทรา สนิทวงศ์ เป็นต้น และการครอบครองเช่นนี้มีมา

จนกระทั่งทุกวันนี้

๒๗. นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีเจตนาริสุทธิ ต้องการประชาธิปไตย ต้องการช่วยเหลือผู้ยากจน แก้ไขความอยุติธรรมในสังคม ฉะนั้นพลังนิสิตนักศึกษา จึงเป็นพลังที่สำคัญสำหรับประชาธิปไตย และข้อกล่าวหาว่านิสิตนักศึกษาทำลาย ชาตินั้น เป็นข้อกล่าวหาที่บิดเบือนป้ายสีเพื่อทำลายพลังที่สำคัญนั้น แต่ในสภาวะ การณ์ในปี ๒๕๐๔-๒๕๐๕ ฝ่ายนิสิตนักศึกษาก็ไม่มีวิธีการผิดแผกไปจากตุลาคม ๒๕๑๖ เมื่อทำงานได้ผลใน ๒๕๑๖ นักการเมืองต่างๆ พวกกันประจบนิสิตนักศึกษา อยากได้ อะไรก็พยายามจัดทำให้ ถึงกับสนับสนุนให้ออกไปตามชนบทเพื่อสอนประชาธิปไตย ในโลกนี้ไม่มีที่ไหน ใครจะสอนประชาธิปไตยกันได้และนักศึกษาที่โอหัง เมื่อออกไป ตามชนบทก็สร้างศัตรูไว้โดยไปด่าเจ้าหน้าที่ คหบดี ชาวบ้านต่างๆ ต่อมานักศึกษาก็ ยังคิดว่าพลังของตนนั้นมีพอที่จะต่อต้านองค์การต่างๆ ใหม่ๆ ของ กอ.รมน. มหาตไทย และนายทุนขุนศึกจับเรื่องต่างๆ ทุกเรื่องให้เป็นเรื่องใหญ่ พร่ำเพรื่อจนประชาชน เกิดความเบื่อหน่าย เช่น ชุมนุมกันที่ไรก็ต้องมีการด่ารัฐบาลไม่ว่ารัฐบาลไหน เรื่อง การถอนทหารอเมริกันก็จัดชุมนุมอีก แม้รัฐบาลจะได้สัญญาว่าจะมีกำหนดถอน ไปหมดแน่ การจัดนิทรรศการก็จัดแต่เฉพาะเป็นการ โอ้อวดประเทศคอมมิวนิสต์ เป็นต้น ที่ที่นักศึกษาไม่มีความเกรงใจคือในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใช้ มหาวิทยาลัยพร่ำเพรื่อจนเกินไปและทำให้มหาวิทยาลัยล่อแหลมต่ออันตรายแห่งเดียว

แทนที่จะกระจายฐานของนักศึกษาให้แพร่หลายออกไป ผู้บริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีเรื่องต้องขัดแย้งกับนักศึกษามากครั้งบ่อยที่สุด แต่ที่สำคัญที่สุดนั้นคือ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแทนที่จะเปลี่ยนวิธีการ ยังใช้วิธีการเดิม แทนที่จะปลูกนิยมในหมู่ประชาชน กลับนึกว่าประชาชนเข้าข้างตนอยู่เสมอ แทนที่จะบำรุงพลังให้กล้าแข็งขึ้น กลับทำให้อ่อนแอลง

อธิการบดีและที่ประชุมอธิการบดี

๒๘. เมื่อมีข่าวว่าจอมพลถนอมจะมาเข้าประเทศไทยนั้น ผู้เขียนได้รับบทเรียนจากคราวที่จอมพลประภาสเข้ามาเมืองไทยเดือนสิงหาคมจึงได้เห็นว่ามหาวิทยาลัยต่างๆ จะต้องได้รับความกระทบกระเทือนแน่จึงได้เรียกประชุมอธิการบดีทั้งหลายที่ทบวงมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโดยรัฐมนตรีทบวงเห็นชอบด้วย ที่ประชุมอธิการบดีได้มีมติตอนต้นเดือนกันยายน ให้เสนอขอให้รัฐบาลพยายามกระทำทุกอย่าง มิให้จอมพลถนอมเข้ามาในประเทศไทย เพราะจะทำให้เกิดความยุ่งยากในการศึกษา และจะทำให้สูญเสียการเรียน ในขณะที่เดียวกันก็มีข้อตกลงกันภายในระหว่างมหาวิทยาลัยทั้งหลายว่า ถ้าจอมพลถนอมเข้ามาจริงแต่ละมหาวิทยาลัยก็ต้องใช้ดุลพินิจว่า มหาวิทยาลัยใดควรปิด มหาวิทยาลัยใดควรเปิดต่อไป ทั้งได้วางมาตรการร่วมกันหลายประการ

๒๙. เมื่อจอมพลถนอมเข้ามาจริงในวันที่ ๑๙ กันยายน ผู้เขียนในฐานะประธานในที่ประชุมอธิการบดีสำหรับ ๒๕๐๙ ได้เรียกประชุมอธิการบดีอีกทันที ในวันที่ ๒๐ กันยายน โดยมีรัฐมนตรีทบวงร่วมด้วย ที่ประชุมได้เรียกร้องให้รัฐบาลจัดการเรื่องจอมพลถนอมโดยด่วนและขอทราบว่าจะทำเด็ดขาดอย่างไรเพื่อจะได้ชี้แจงให้นักศึกษาแต่ละมหาวิทยาลัยทราบเป็นการบรรเทาปัญหาทางด้านนักศึกษาแต่รัฐบาลหาได้ตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ เพียงแต่ออกแถลงการณ์อย่างไม่มีความหมายอะไร

ต่อมาได้มีการประชุมอธิการบดีเรื่องนี้อีก ๒ ครั้ง แต่ละครั้งก็ไม่ได้รับคำตอบจากรัฐบาลเป็นที่แน่นอนอย่างไร ดร.นิพนธ์ ศศิธร รัฐมนตรีทบวง ได้ให้ความพยายามอย่างมากและเห็นใจอธิการบดีทั้งหลายในเรื่องนี้ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ

ในอันที่จะให้คณะรัฐมนตรี หรือนายกรัฐมนตรีแสดงท่าทีอย่างไร

๓๐. ในคืนวันจันทร์ที่ ๔ ตุลาคม เมื่อนักศึกษาและประชาชนหักเข้ามาในธรรมศาสตร์นั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ประกาศปิดมหาวิทยาลัยตามที่ได้กล่าวมาในข้อ ๑๑ ทั้งนี้เป็นไปตามข้อตกลงกันในที่ประชุมอธิการบดี

ต่อมาในคืนวันอังคารที่ ๕ ตุลาคม ผู้เขียนได้พูดโทรศัพท์กับ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี ในเวลาประมาณ ๒๓ น. ขอให้ท่านนายกรัฐมนตรีตั้งใครที่มีอำนาจเจรจากับนักศึกษาไปเจรจาในธรรมศาสตร์ เพราะที่แล้วมารัฐบาลเป็นเพียงฝ่ายรับ คือเมื่อนักศึกษาต้องการพบนายกรัฐมนตรีจึงให้พบ ผู้เขียนเสนอว่าการตั้งผู้แทนนายกรัฐมนตรีไปเจรจากับนักศึกษานั้น จะช่วยให้การชุมนุมสลายตัวได้ง่ายขึ้นนายกรัฐมนตรีตอบว่าจะต้องนำความหารือในคณะรัฐมนตรีก่อน

หลังจากนั้นผู้เขียนเลยปลดโทรศัพท์ออกกระแทกรุ่นเข้า เพราะเหตุว่าในคืนวันนั้นได้มีผู้โทรศัพท์ไปด่าผู้เขียนอยู่ตลอดคืน

พอรุ่งเช้าก็เกิดเรื่อง

๓๑. ก่อนหน้านั้นได้มีการนัดหมายอยู่แล้วว่า จะมีการประชุมสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ ๖ ตุลาคม เวลา ๑๐ น. ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ นายกสภามหาวิทยาลัยเป็นประธานในที่ประชุมท้ายการประชุมนั้น ผู้เขียนได้แถลงลาออกจากตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยอ้างว่าจะอยู่เป็นอธิการบดีต่อไปไม่ได้

เพราะนักศึกษาและตำรวจได้ถูกทำร้ายถึงแก่ความตายมากมาย สภามหาวิทยาลัยก็แสดงความห่วงใยในความปลอดภัยส่วนตัวของอธิการบดี

๓๒. ในตอนบ่าย มีเพื่อนฝูง อาจารย์

หลายคน แนะนำให้ผู้เขียนเดินทางออกไปจากประเทศไทยเสีย เรายานเกราะก็ตีใบปลิวก็ได้ ยุงให้มีการลงประชาทัณฑ์ อธิการบดีธรรมศาสตร์ ในฐานะที่เป็นผู้ยุยงส่งเสริมนักศึกษา ให้ทำลายสถาบันพระมหา

กษัตริย์ ผู้เขียนเห็นว่าอายุไปก็ไม่เป็นประโยชน์ ต้องหลบๆ ซ่อนๆ ระวังกระสุน จึงตัดสินใจว่าจะไปอยู่กัวลาลัมเปอร์ ดูเหตุการณ์สักพักหนึ่ง เพราะขณะนั้นยังไม่มี การรัฐประหาร

๓๓. เครื่องบินไปกัวลาลัมเปอร์จะออกเวลา ๑๔.๑๕ น. ผู้เขียนได้ไปที่ตอนเมืองก่อนเวลาเล็กน้อย ปรากฏว่าเครื่องบินเสียต้องเลื่อนเวลาไป ๑ ชั่วโมง จึงนั่งคอยในห้องผู้โดยสารขาออก

ต่อมาปรากฏว่ามีผู้เห็นผู้เขียนนำความไปบอกยานเกราะ ยานเกราะจึงประกาศให้มีการจับกุมผู้เขียน และยุให้ลูกเสือชาวบ้านไปชุมนุมที่ตอนเมือง ชัดขวางมิให้ผู้เขียนออกเดินทางไป

เวลาประมาณ ๑๔.๑๕ น. ได้มีตำรวจชั้นนายพันโท ตรงเข้ามาจับผู้เขียน โดยที่กำลังพูดโทรศัพท์อยู่ ได้ใช้กริยาหยาบคายตบโทรศัพท์ร่วงไป แล้วบริภาษผู้เขียนต่างๆ นานา บอกว่าจะจับไปหาอธิบดีกรมตำรวจ ผู้เขียนก็ได้โต้ตอบประการใด เดินตามนายตำรวจนั้นออกมา

บรรดา สท. ทหารอากาศและตำรวจกองตรวจคนเข้าเมืองได้ออกความเห็น ว่าไม่ควรนำตัวผู้เขียนออกไปทางด้านห้องผู้โดยสารขาออกเพราะมีลูกเสือชาวบ้าน อยู่เป็นจำนวนมาก เกรงว่าจะมีการทำร้ายขึ้นจึงขออนุญาตทางกองทัพอากาศจะ ขอนำออกทางสนามบินกอล์ฟกองทัพอากาศ

ระหว่างที่คอยคำสั่งอนุญาตนั้น ตำรวจทั้งหลายได้คุมตัวผู้เขียนไปกักอยู่ในห้องกองตรวจคนเข้าเมืองทางด้านผู้โดยสารขาเข้า

๓๔. เมื่อถูกกักตัวอยู่นั้น ตำรวจกองปราบฯ ได้ค้นตัวผู้เขียน ก็ไม่เห็นมีอาวุธแต่อย่างใด มีสมุดพกอยู่เล่มหนึ่ง เขาก็เอาไปตรวจและกำลังอ่านหนังสือ Father Brown ของ G.K. Chesterton อยู่เขาก็เอาไปตรวจกระเป๋าเดินทางก็ตรวจจนหมดสิ้น

๓๕. นังคอยคำสั่งให้เอาตัวไปคุมขังอยู่ประมาณ ๑ ชั่วโมงระหว่างนั้นได้ทราบแล้วว่ามีกรณีการปฏิวัติรัฐประหารขึ้น ก็นึกกังวลใจว่าเพื่อนฝูงจะถูกใส่ความได้รับอันตรายหลายคน ส่วนตัวของตัวเองนั้นก็ปลงตกว่า แม้ชีวิตจะรอดไปได้ก็ต้องเจ็บตัว

ประมาณ ๒๐ น. ตำรวจมาแจ้งว่ามีคำสั่งจากเบื้องบนให้ปล่อยตัวได้ และให้เจ้าหน้าที่จัดหาเครื่องบินให้ออกเดินทางไปต่างประเทศ

ขณะนั้นเครื่องบินที่จะไปกัวลาลัมเปอร์หรือสิงคโปร์ออกไปเสียแล้วมีแต่เครื่องบินไปยุโรปหรือญี่ปุ่น จึงตัดสินใจไปยุโรป

นายตำรวจที่เอาสมุดพกไปตรวจนำสมุดพกมาคืนให้ ผู้เขียนก็ขอบใจเขาแล้วบอกเขาว่า คุณกำลังจะทำบาปอย่างร้าย เพราะผมบริสุทธิ์จริงๆ นายตำรวจผู้นั้นกล่าวว่า นักศึกษาที่เขาจับไปนั้น ๓ คน ให้การขัดทอดว่า ผู้เขียนเป็นคนกำกับการแสดงละครแขวนคอในวันจันทร์ที่ ๔ โดยเจตนาทำลายล้างพระมหากษัตริย์และเติมด้วยว่านักศึกษาที่ให้การขัดทอดนั้นพวกกระต๊องแดงเอาไฟจี้ที่ท้องจึง “สารภาพ” ขัดทอดมาถึงผู้เขียน

๓๖. ระหว่างที่นั่งรอคำสั่งอยู่นั้น มีอาจารย์ผู้หญิงของธรรมศาสตร์ที่เป็นนวลเข้ามานั่งอยู่ ๒ คน นัยว่าต้องการเข้ามาเยาะเย้ยแต่ผู้เขียนจำเขาไม่ได้ เลยไม่ได้ผล และขณะนั้นก็มีคำสั่งให้ปล่อยตัวเดินทางได้แล้ว เข้าใจว่าอาจารย์ทั้ง

สองคืออาจารย์ราตรี และอาจารย์ปนัดดา

ต่อมาอีกสักครู่ นายวัฒนา เขียววิมล ก็เข้ามาในห้องที่ผู้เขียนถูกคุมขังอยู่ เคยรู้จักกันมาก่อน เขาจึงเข้ามาทัก ผู้เขียนก็ทักตอบ แต่แล้วก็หันไปจัดการจองเครื่องบินกับเจ้าหน้าที่ นายวัฒนาอยู่สักครู่เล็กๆ ก็ออกไป

การปฏิวัติรัฐประหาร

๓๗. คณะที่กระทำการปฏิวัติ เรียกตนเองว่า “คณะปฏิรูปการปกครอง” เพื่อให้ฟังเหมือนกับการ “ปฏิวัติ” ของจอมพลสฤษดิ์ และจอมพลถนอมที่แล้มาแล้ว ซึ่งเป็นที่เบื่อหน่ายของประชาชนแต่ความจริงก็เป็นการปฏิวัติรัฐประหารนั่นเองโดยทหารกลุ่มหนึ่งโดยมีพลเรือนเป็นใจด้วย เพราะ (๑) ได้มีการล้มรัฐธรรมนูญ (๒) ได้มีการล้มรัฐสภา (๓) ได้มีการล้มรัฐบาลโดยผิดกฎหมาย (๔) คำสั่งของหัวหน้าคณะ “ปฏิรูป” เป็นกฎหมาย (๕) มีการจับกุมปรปักษ์ทางการเมืองโดยพลการเป็นจำนวนมาก และยังมีลักษณะอื่นๆ ที่ไม่ผิดแผกแตกต่างไปจากการปฏิวัติรัฐประหารที่แล้มาแล้ว มา

๓๘. มีพยานหลักฐานแสดงว่า ผู้ที่ต้องการจะทำการรัฐประหารนั้น มีอยู่อย่างน้อย ๒ ฝ่าย ฝ่ายที่กระทำรัฐประหารเมื่อเวลา ๑๔ น.วันที่ ๖ ตุลาคม กระทำเสียก่อน เพื่อต้องการมิให้ฝ่ายอื่นๆกระทำได้ ข้อนี้อาจจะเป็นจริงเพราะปรากฏว่า พลเอกฉลาด หิรัญศิริ นักทำรัฐประหารถูกปลด และไปบวชอาศัยกาสาฬหพัตรอยู่ ที่วัดบวรนิเวศเช่นเดียวกับจอมพลถนอม (วัดบวรนิเวศต่อไปนี้จะจำกันไม่ได้ว่าแต่ก่อนเป็นวัดอย่างไร) และพลโทวิฑูร ยะสวัสดี ก็รีบรับคำสั่งไปประจำตำแหน่งพลเรือนที่ประเทศญี่ปุ่น

แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังเป็นปฏิวัติรัฐประหารอยู่วันยังค่ำ

๓๙. ตามประเพณีการรัฐประหารของไทยในระยะ ๒๐ ปีที่แล้มาแล้ว คณะรัฐประหารจัดให้มีการปกครองออกเป็น ๓ ระยะ

(ก) ระยะที่ ๑ เพิ่งทำการรัฐประหารใหม่ๆ มีการล้มรัฐธรรมนูญ ล้มรัฐสภา จับรัฐมนตรีและศัตรูทางการเมือง ประกาศตั้งหัวหน้าและคนรองๆ ไปตั้งที่ปรึกษาฝ่ายต่างๆ เช่น การต่างประเทศ เศรษฐกิจ ฯลฯ ให้ปลัดกระทรวงทำหน้าที่รัฐมนตรีออกประกาศและคำสั่งต่างๆ เป็นต้น ระยะนี้เป็นระยะที่เผด็จการมากที่สุด

(ข) ระยะที่ ๒ เป็นระยะที่มีธรรมนูญการปกครอง ตั้งคณะรัฐมนตรี ตั้งสภา ออกกฎหมายโดยสภา แต่ยังเป็นระยะที่เผด็จการอยู่มากเพราะคณะรัฐมนตรีก็ดี รัฐสภาที่แต่งตั้งขึ้นก็ดี หัวหน้าปฏิวัติยังเป็นผู้คุมอยู่

(ค) ระยะที่ ๓ เป็นระยะที่รัฐสภาแต่งตั้งนั้น ได้ร่างรัฐธรรมนูญใหม่เสร็จแล้ว จะมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร แต่หัวหน้าปฏิวัติยังสามรถบันดาลให้การเลือกตั้งนั้นล่าเอียงเข้าข้างตนเอง

แต่ระยะเวลาจะกินเวลาเท่าใดนั้น แล้วแต่หัวหน้าคณะปฏิวัติเช่นสมัยจอมพลสฤษดิ์ ระยะที่ ๒ กินเวลากว่า ๑๐ ปี

การจับกุมศัตรูทางการเมืองและใช้อำนาจเผด็จการนั้น กระทำได้ทุกเมื่อทุกระยะ โดยอาศัยกฎหมายป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และอาศัยธรรมนูญการปกครองหรือรัฐธรรมนูญ (ปกติมาตรา ๑๗) ให้อำนาจแก่หัวหน้าคณะปฏิวัติและนายกรัฐมนตรีอย่างเต็มที่

๔๐. ในการรัฐประหารปัจจุบันระยะที่ ๑ กินเวลาดังแต่ ๖ ตุลาคม ถึง ๒๒ ตุลาคม นับแต่นั้นมาเราอยู่ในระยะที่ ๒ แต่นายกรัฐมนตรี ธาณินทร์ กรัยวิเชียร ยังขยายความต่อไปอีกว่า ระยะที่ ๒ จะกินเวลา ๔ ปี และระยะที่ ๓ จะแบ่งเป็น ๒ ตอน ตอนละ ๔ ปี โดยจะกุมอำนาจไว้ต่อไปในระยะที่ ๓ ตอนต้น เพื่อให้เวลาประชาชนไทยสามารถเรียนรู้การใช้สิทธิตามระบบประชาธิปไตย”

๔๑. การรัฐประหารปัจจุบันมีข้อแตกต่างจากการรัฐประหารที่แล้วมาอยู่ ๓ ข้อใหญ่ๆ คือ (๑)หัวหน้าปฏิวัติไม่เป็นนายกรัฐมนตรีเสียเอง กลับแต่งตั้งพลเรือนเป็นนายกรัฐมนตรี และมีการแต่งตั้งล่วงหน้า ๑๔ วัน (๒)ตามธรรมนูญการปกครองที่ประกาศใช้เมื่อ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๙ (เขาเรียกกันว่ารัฐธรรมนูญ) นายก

รัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีมีอิสรภาพในการบริหารน้อยกว่าที่แล้วมา เพราะมีสภาที่ปรึกษา (ทหารล้วน) ค้ำอยู่และ (๓) มีการเทิดทูนความเท็จในทางปฏิวัติมากกว่าคราวก่อนๆ

๔๒. ในการรัฐประหารแต่ละครั้งในประเทศไทย หัวหน้าปฏิวัติเป็นนายทหารบก

คราวนี้หัวหน้าเป็นทหารเรือ และรองก็เป็นนายทหารอากาศ เป็นที่เข้าใจกันว่า พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ เป็นผู้ที่ถูกอุปโลกน์ขึ้นมามากกว่า เพราะนิสัยใจคอ และลักษณะการคุมกำลังนั้น คงจะไม่ทำให้คุณสงัดกระทำรัฐประหารได้เอง การที่รีบตั้ง พลเรือนขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี แทนที่จะเป็นเสียเองก็ทำให้เกิดความฉงนมากขึ้น ปัญหาที่มีผู้กล่าววิจารณ์กันมากก็คือ ใครเล่าอยู่เบื้องหลังการรัฐประหารคราวนี้ ซึ่งรู้สึกว่าการทำกันแบบรีบร้อน อาจจะวางแผนไว้ก่อนหน้าแล้ว แต่รู้สึกว่ารีบจัดทำขึ้นในวันที่ ๖

ตุลาคม หลังจากฆาตกรรมในธรรมศาสตร์นั่นเอง

จะว่าพวกของพลเอกฉลาดก็ไม่ใช้ จะว่าพวกของพลโทวิฑูรก็ไม่ใช้ จอมพลถนอมก็ยังไม่ออกหน้ามา และคงจะไม่แสดงหน้าออกมา จะเป็นใครเล่า เป็นประเด็นที่นักประวัติศาสตร์คงจะค้นหาความจริงได้

๔๓. รัฐธรรมนูญ ๒๒ ตุลาคม ก็ยังให้อำนาจแก่นายกรัฐมนตรีอย่างกว้างขวาง เช่นจะใช้อำนาจตุลาการลงโทษผู้ใดก็ได้ตามอำเภอใจตามมาตรา ๒๑ ซึ่งถอดมา

จากมาตรา ๑๗ ของธรรมนูญการปกครองเดิม แต่คราวนี้มีสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีมาค้ำคือนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี (มาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๑) สภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ได้แก่ “คณะปฏิรูปการปกครอง” นั้นเอง คือเป็นกลุ่มนายทหารและตำรวจ (๑คน) ที่ยึดอำนาจเมื่อ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

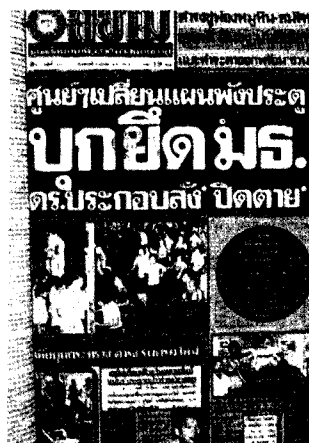
๔๔. มาตรา ๔ ของ “รัฐธรรมนูญ” เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลมีข้อความประโยคเดียว คือ “บุคคลที่มีเสรีภาพภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” และเราก็พอจะทราบว่าเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย

นอกจากนั้น ในทางปฏิบัติเท่าที่เป็นมาประชาชนจะไม่มีสิทธิทราบความจริงอย่างไรเลย นอกจาก “ข้อเท็จจริง” ที่รัฐบาลอนุญาตให้ทราบได้ เพราะ “คณะปฏิรูป” ได้ตั้งกรรมการขึ้น ๒ คณะ คณะหนึ่งเป็นผู้วินิจฉัยว่าจะอนุญาตให้หนังสือพิมพ์ใดบ้างออกตีพิมพ์ได้ และอีกคณะหนึ่งเป็นผู้เซ็นเซอร์หนังสือพิมพ์ที่ออกได้ บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการทั้ง ๒ คณะนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการกล่าวเท็จ เขียนเท็จทั้งนั้นและหนังสือพิมพ์ที่ได้รับอนุญาตให้ออกจำหน่ายได้ก็มีแต่หนังสือที่ผู้เชี่ยวชาญในความเท็จ ฉะนั้นในระยะนี้และระยะต่อไปนี้ซึ่งยังไม่ทราบว่าหมดสิ้นเมื่อใด หนังสือพิมพ์ของเมืองไทยส่วนใหญ่จะมีแต่ความเท็จเป็นเกณฑ์ เชื่อถือไม่ได้

ยกตัวอย่างเช่น ดาวสยาม ลงข่าวว่าตำรวจตามจับนายคำสิงห์ ศรีนอกแล้วทางทหารได้หลักฐานยืนยันว่า คำสิงห์กับป่วยกับเส้นทึงกับสุลักษณ์ ไปประชุมกันที่โคราชกับ เคจีบี เพื่อทำลายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แล้วลงรูปถ่ายหมู่มีฝรั่งอยู่ด้วย อ้างว่าเป็น เคจีบี (รัสเซีย) ความจริงนั้นรูปถ่ายหมู่ ถ่ายที่เขื่อนน้ำพรม การประชุมนั้นเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนพามอง ผู้ร่วมประชุมนอกจากอาจารย์มหาวิทยาลัย ชาวบ้าน ข้าราชการทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นแล้ว ยังมีผู้แทนการ

ไฟฟ้าฝ่ายผลิตด้วย
และคนที่ดาวสยาม
อ้างว่าเป็นรัสเซีย
เคจีบี นั้น คือ นาย
สจ๊วต มีแซม ชาว
อเมริกัน ศาสนา
คริสต์นิกาย
เควก์ก้อ ขณะนั้น
เป็นผู้อำนวยการ
สัมมนาของเควก

แก้อยู่ที่สิงคโปร์ เวลานั้นก็กลับไปอเมริกาแล้ว

ความเท็จที่หนังสือพิมพ์เหล่านี้ค้าอยู่มีอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๑๗
ส่วนวิทยุโทรทัศน์นั้น ก็ยังค้าความเท็จอยู่ตลอดเวลาเช่นเดิม
ในคืนวันที่ ๕ ต่อวันที่ ๖ ตุลาคม สถานีวิทยุ ท.ท.ท.ได้พยายามเสนอข่าว
เกี่ยวกับการชุมนุมประท้วงอย่างเป็นกลาง แต่สถานีวิทยุยานเกราะไม่พอใจ เพราะ
ท.ท.ท.เสนอความจริง ทำให้การปลุกระดมของยานเกราะเสียหายจึงได้ประณาม
ท.ท.ท.อยู่ตลอดเวลาด้วยครั้นมีการรัฐประหารขึ้น ก็ได้มีการปลดผู้รับผิดชอบทาง ท
ท.ท.ทั้งวิทยุและโทรทัศน์ออก โดยไม่มีเหตุผล

เป็นอันว่าจะหาความจริงจากหนังสือพิมพ์หรือวิทยุโทรทัศน์เมืองไทยมิได้เลย
แม้แต่ข่าวว่าตำรวจหรือทหารได้จับใครต่อใครไปบ้างหรือใครข้ามไปลาว หรือใคร
ทำอะไร อยู่ที่ไหน พูดว่าอย่างไร นอกจาก “ข่าว” ที่รัฐบาลป้อนให้

คณะรัฐมนตรี ๒๒ ตุลาคม ๒๕๓๗

๔๕. นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรีเป็นคนสะอาดบริสุทธิ์เท่าที่เกี่ยว
กับการปฏิบัติราชการแผ่นดิน เป็นผู้ที่ได้ออกวิทยุโทรทัศน์แบบนิยมชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ และสอนกับเขียนหนังสือเกี่ยวกับการต่อต้านปราบปราม

คอมมิวนิสต์มากพอสมควร จนมีผู้กล่าวกันว่าเป็น “ชาวสุด”

เมื่อยังหนุ่มๆ อยู่ กลับจากศึกษาที่ประเทศอังกฤษใหม่ๆ นายธานินทร์เป็นผู้ที่รักการเขียนอยู่เป็นนิสัยแล้ว ได้เขียนบทความหลายเรื่อง โดยอยากเห็นความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของไทย ครั้งนั้นวงการตุลาการมีเสียงกล่าวหาว่านายธานินทร์เป็นคอมมิวนิสต์ จะด้วยเหตุอันกระมังที่มีปฏิกิริยาต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างไม่หยุดยั้ง

นายธานินทร์มีความรู้ดี มีสติปัญญาเฉียบแหลม และรู้ตัวว่าฉลาดและสามารถปัญหาที่อยู่ว่าจะทนให้สภาพที่ปรักษานายกรัฐมนตรีคำค่ออยู่ได้นานเท่าใด เฉพาะอย่างยิ่งถ้าสภาพที่ปรักษานั้นเข้าข้างคนทุจริตในราชการ หรือทำการทุจริตเสียเอง

๔๖. ในคณะรัฐมนตรี ฝ่ายทหารสงวนตำแหน่งไว้ ๓ ตำแหน่ง คือ รองนายกรัฐมนตรี ๑ รัฐมนตรีกลาโหม ๑ และรัฐมนตรีช่วยกลาโหม ๑ ทั้ง ๓ ตำแหน่งนี้ไม่ต้องกล่าวถึง

รัฐมนตรีมหาดไทย ก็เหมาะสมกับฉายาของกระทรวงนี้ที่เราเรียกกันว่ากระทรวงมาเฟีย

ที่รัฐมนตรีที่เป็นข้าราชการประจำ ไม่ถึงชั้นปลัดกระทรวงได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ๔ คน คือ รองนายกรัฐมนตรีคนที่ ๒ รัฐมนตรีช่วยมหาดไทย รัฐมนตรีต่างประเทศ พาณิชย ยุติธรรม ศึกษาธิการ สาธารณสุข และทบวงมหาวิทยาลัย

รองนายกรัฐมนตรีคนที่ ๒ และรัฐมนตรียุติธรรม เป็นเพื่อนส่วนตัวของนายกรัฐมนตรี

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเลือกมาจากประธานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน รัฐมนตรีว่าการเกษตรเป็นข้าราชการบำนาญอายุ ๗๗ ปี รัฐมนตรีว่าการอุตสาหกรรมเป็นข้าราชการบำนาญทหารอากาศ รัฐมนตรีว่าการคมนาคมเป็นเจ้าของรถเมล์ชาวมาแต่เดิม ทั้ง ๔ คนนี้ คงจะทำหน้าที่ได้ตามสมควร ตามความประสงค์ของสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี แต่เท่าที่ได้ทราบมานายกรัฐมนตรีได้ทาบถามผู้อื่นก่อน และได้รับการปฏิเสธมาหลายราย

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีโกหกเก่ง และโกหกจนได้ดี

๔๗. คนอื่นๆ ที่โกหกเก่ง แต่น่าเสียใจที่ยังไม่ได้ดี คือศาสตราจารย์ดร.อุทิศ

นาคสวัสดิ์ อาคม มกรานนท์ ทมยันตี วัฒนา เขียววิมล อุทาร์ สนิทวงศ์ ประหยัด ศนาคะนาท และเพื่อนๆ ของเขายังอีกหลายคนที่เป็นนักหนังสือพิมพ์ นักพูดวิทยุ และโทรทัศน์

อะไรจะเกิดขึ้น

๔๘. ผู้เขียนได้ให้สัมภาษณ์ หนังสือพิมพ์ไว้ เมื่อเดือนกันยายน (ซึ่งบางตอนได้นำมาถ่ายทอดใน ฟาร์อีสเทอร์น อีโคโนมิค รีวิว) ว่า ถ้าเกิดปฏิวัติรัฐประหารขึ้นในประเทศไทย จะมีนักศึกษา อาจารย์ นักการเมือง กรรมการ ชาวนา ชาวไร่เข้าป่าไปสมทบกับพวก คอมมิวนิสต์ (ทั้งๆ ที่ไม่เป็น คอมมิวนิสต์) อีกเป็นจำนวนมาก

เท่าที่ฟังดูในระยะ ๒๐ วันที่แล้วมา ก็รู้สึกเป็นจริงตามนั้น ยังมีเหตุร้ายแรงที่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งกระทบกระเทือนทั่วไหมด มิใช่แต่นักศึกษา ธรรมศาสตร์เท่านั้น ยังมีช่องทางเป็นจริงมากขึ้น

๔๙. ข้อที่น่าเสียดายสำหรับคนรุ่นหนุ่มรุ่นสาวที่ไฟในเสรีภาพก็คือ เหตุการณ์ในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ไม่เปิดโอกาสให้เขามีทางเลือกที่ ๓ เสียแล้ว ถ้าไม่ทำตัวสงบเสงี่ยมคล้อยตามอำนาจไม่เป็นธรรม ก็ต้องเข้าป่าไปทำงานร่วมกับ คอมมิวนิสต์ ใครที่สนใจในเรื่องสันติวิธีประชาธิปไตย และเสรีภาพ จะต้องเริ่มต้น ใหม่ เบิกทางให้แก่หนุ่มสาวรุ่นนี้และรุ่นต่อไป

๕๐. ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ทหารทั้งหลายยังแตกกัน และยังแย่งทำ รัฐประหาร สภาพการณ์ก็คงจะเป็นอยู่เช่นนั้น แม้ว่าตัวการคนหนึ่งจะหลบไปบวช และอีกคนหนึ่งไปญี่ปุ่น จะทำอะไรให้เกิด “ความสามัคคี” ในหมู่ทหาร ซึ่ง หมายความว่า เป็น “ความสามัคคีในชาติ” ได้ น่าคิดว่าบทบาทของจอมพลถนอม

กิตติขจร น่าจะยังมีอยู่อาจจะสืกออกมาใช้บ้านเมือง เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นได้อย่างที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาหลายครั้งหลายหน เช่นพระมหาธรรมราชา เป็นต้น แล้วจอมพลประภาส จารุเสถียรเล่า พันเอกณรงค์ กิตติขจร เล่า

๕๑. เหตุการณ์จะเป็นอย่างไรทางด้านการเมืองก็ตาม เป็นที่แน่ชัดว่า โครงการสร้างระบบประชาธิปไตย ๓ ระยะ ๑๒ ปี ของคุณธำนิมิตร กรัยวิเชียรกับพวก คงจะไม่เป็นไปตามนั้น “เลื่อนหนามคัตรู” ของรัฐบาลนี้มีหลายทางหลายฝ่าย นัก อะไรจะเกิดขึ้นก็ได้ และสภาวะบ้านเมืองก็คงจะอำนวยให้เกิดขึ้นได้หลายอย่าง ข้อที่แน่ชัดก็คือ สิทธิเสรีภาพพื้นฐานจะถูกบั่นทอนลงไป สิทธิของกรรมกร ชาวไร่ ชาวนาจะด้อยถอยลง และผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุด คือ ประชาชนพลเมืองธรรมดาแน่นอน

๕๒. เมื่อกรรมกรไม่มีสิทธิโต้แย้งกับนายจ้าง เมื่อการพัฒนาชนบทแต่ละชนิดเป็นการ “ปลุกระดมมวลชน” เมื่อมีการปฏิรูปที่ดินเป็นสังคมนิยม เมื่อราคาข้าวจะต้องถูกกดต่ำลง เมื่อไม่มีผู้แทนราษฎรเป็นปากเสียงให้ราษฎร เมื่อผู้ปกครองประเทศเป็นนายทุนและขุนศึกการพัฒนาประเทศและการดำเนินงานเศรษฐกิจและสังคมของประเทศคงจะเป็นไปอย่างเดิม ตามระบบที่เคยเป็นมาก่อน ๒๕๐๖ ฉะนั้นพอจะเดาได้ว่า ปัญหาเศรษฐกิจของประชาชนจะมีมากขึ้นทุกที โดยช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจนจะกว้างขึ้น ชนบทและแหล่งเสื่อมโทรมจะถูกทอดทิ้งยิ่งขึ้น ส่วนชาวกรุงเทพฯ และหัวเมืองใหญ่ๆ ที่ร่ำรวยอยู่แล้วจะรวยยิ่งขึ้น ความฟุ้งเฟ้อจะมากขึ้นตามส่วน

การปฏิรูปการศึกษา การกระจายสาธารณสุขไปสู่ชนบท การกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นอย่างดี ก็จะช่วยชะงัก ปัญหาสังคมของประเทศไทยจะมีแต่รุนแรงขึ้น

๕๓. ทางด้านการต่างประเทศ อเมริกาคงจะมีบทบาทมากขึ้นในประเทศไทย โดยใช้เป็นหัวหอกต่อสู้กับประเทศคอมมิวนิสต์เพื่อนบ้านของเรา ประเทศต่างๆ ที่เป็นภาคีในองค์การอาเซียนคงดีใจเพราะได้สมาชิกใหม่ที่เป็นเผด็จการด้วยกัน และยังเป็นด่านแรกต่อสู้คอมมิวนิสต์ให้เขาด้วย

ภายในรัฐบาลไทยเอง ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคอมมิวนิสต์คงจะไม่ราบรื่นนัก จะเห็นได้จากการที่เอาปลัดกระทรวงการต่างประเทศและอธิบดีกรมการเมือง ออกจากราชการนัยว่าพวกทหารไม่ชอบ เพราะไปทำญาติดีกับญวน เขมร และลาว โดยสมรู้ร่วมคิดกับรัฐมนตรีต่างประเทศคนก่อน การ “ปราบ” ญวนอพยพคงจะมีต่อไป การวิวาทกับลาวและเขมรเรื่องเขตแดนหรือเรื่องอื่นๆ ที่หาได้ง่าย คงจะเป็นเรื่องจริงจังขึ้นมา ปัญหาที่มีอยู่ว่า จะเป็นเรื่องวิวาทเฉพาะประเทศเล็กๆ ด้วยกันอย่างเดียว หรือจะชักนำมหาอำนาจให้เข้ามาร่วมทำให้ลุกลามต่อไป

๕๔. ผู้เขียนรู้สึกว่่าเท่าที่เขียนมานั้น ค่อนข้างจะเป็นเรื่องเศร้า น่าสลดอนาคตมืดมน

ใครเห็นแสงสว่างบ้างในอนาคต โปรดบอก

๒๔ ตุลาคม ๒๕๑๙

..ทักษะของผมที่เกี่ยวกับนักศึกษา ผมอยากให้พลังนักศึกษาเป็นหลักที่สำคัญ ถ้าพูด
ไปแล้วผมเป็นคนที่หวังดีกับนักศึกษา แต่ลองคิดดูนะ นักศึกษาแต่ละคนที่ขึ้นมา
เป็นหัวหน้ามันขึ้นมาทำนองเดียวกันกับน้ำ ไหลผ่านไปขึ้นมาเป็นแล้วก็ออกไป ไ้
พวกเราที่รักประชาธิปไตยมันอยู่ตลอด ผมจึงรู้สึกว่ไ้การที่จะสงวนสิทธิเสรีภาพ
ของนักศึกษามันต้องดูหลายแง่..

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จตุรัส : ตอนมีเหตุการณ์ตึงเครียด อาจารย์มักไม่ได้อยู่ที่ธรรมศาสตร์

ป๋วย : มันเป็นอย่างนี้มากกว่า เวลาที่ผมไม่ได้อยู่ที่ธรรมศาสตร์มักจะมีเรื่องทุกที ไม่ใช่เพราะเหตุว่า...คือ... ตามปกติผมเป็นคนค่อนข้างที่จะได้รับเชิญไปต่างประเทศบ่อย ตั้งแต่อยู่ธนาคารชาติ เวลานี้ก็ยังยิ่งมากขึ้นทุกที เพราะว่าเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยอีสต์เวสต์เซนต์ลอว์ เป็นกรรมการของสถาบันต่างๆ หลายแห่งในต่างประเทศ ในอเมริกา ฟิลิปปีนส์ สิงคโปร์ อังกฤษ เพราะฉะนั้นการเดินทางของผมมันเป็นธรรมดาอยู่แล้ว

จตุรัส : ตอนประกาศมา อาจารย์อยู่ที่ไหน

ป๋วย : ตอนนั้นอยู่กรุงเทพฯ... ก็... ถึงกับเขาหาว่ามาด้วยกัน คือ ผมกลับมาวันที่ ๑๕ ผมมาตอนเช้า ประกาศเขามาตอนกลางคืน

จตุรัส : ถ้าเขาจะกลับมาอีก ทั้งถนอม ประกาศ ณรงค์ อาจารย์มีความเห็นอย่างไร

ป๋วย : ถ้าพูดถึงสาเหตุว่าทำไมเขาถึงจะกลับมา มันเป็นเรื่องของบ้านเมือง มันต้องมีคนที่อยู่ข้างในนี้เป็นคนแนะนำเขาว่าเข้ามาเถอะ แล้วจะหาทางป้องกันอะไรให้

เป็นเรื่องง่ายๆ ที่ทุกคนก็รู้ดี
สำหรับในธรรมศาสตร์นี้
เพื่อยืนยันเป็นหน้าไฟ
ถ้าเขาชุมนุมกันอยู่ที่สนาม
หลวงแล้วเขาก็เข้ามาในนี้
เท่าที่ปรึกษาหารือกัน มัน
ไม่มีทางอื่นที่จะทำนอก
จากที่ได้ทำไปแล้วเมื่อครั้ง

ประภาส คือหมายความว่าเมื่อเขาเข้ามาก็ต้องปล่อยเขา เราจะเอาตำรวจมา
ป้องกันไม่ให้เข้ามาในมหาวิทยาลัย เราทำได้ แล้วตำรวจเขาก็ยินดีที่จะทำ แต่มา
คิดดูอีกที ไม่ใช่คิดแต่เฉพาะในมหาวิทยาลัย แต่คิดถึงชนบทแล้ว อธิการบดีคนอื่นๆ
ด้วย ก็เห็นกันว่า ถ้าหากเกิดเหตุตำรวจใช้กำลังบุกป้องกันไม่ให้ใครเข้ามา เพื่อยุ
มันมีมือที่สาม.. เออละ... ประชาชนและนักศึกษานี้ไม่ทำร้ายตำรวจ แต่ก็ยืมๆ จะเข้ามา
มันก็อาจจะมีการปะทะกัน ถ้าเป็นมือที่สามเอาก่อนอิฐขว้างตำรวจสักคนหนึ่ง มันก็
เกิดจลาจล ตำรวจเขาก็ต้องใช้กำลังรุนแรง ในกรณีนี้ก็เป็นเรื่องของบ้านเมือง เรา
จะปล่อยให้บ้านเมืองเกิดจลาจลหรือ มีบางคนเขาอาจจะชอบ บางพวกเขาอาจจะ
ให้บ้านเมืองเกิดจลาจล เพื่อที่จะได้สามารถดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็น
ประโยชน์แก่เขา เช่น รัฐบาลล้ม เป็นต้น

จตุรัส : พวกไหน

ป๋วย : ผมก็ว่าทั้งซ้ายและขวา ฝ่ายขวาจัดก็จะได้เห็นว่ารัฐบาลประชาธิปไตยไม่
สามารถจะรักษาความสงบได้ ฝ่ายซ้ายจัดไม่มีอะไรเสีย เพราะเหตุว่ายิ่งจลาจล ยิ่ง
มีพรรคพวกมากขึ้น เพราะฉะนั้นมันก็เลยรู้สึกว่ทั้งซ้ายและขวาคงจะอยากให้เกิด
จลาจล แต่ส่วนใหญ่รวมทั้งพวกเราด้วย ไม่ต้องการให้บ้านเมืองเกิดจลาจล ก็เลย
คิดว่าต้องทำโดยวิธีละม่อม นี่ก็ไม่มีหนทางอื่นนอกจากคล้ายๆ กับเมื่อคราว
ประภาสเข้ามาคือเมื่อเขาอยากเข้ามาในธรรมศาสตร์ก็ให้เข้ามาได้ แต่ในขณะที่
เดียวกันเราก็พยายามให้ต้นตอของการเข้ามาออกไปโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้

คราวที่แล้วเพ็ญมันเคราะห์
ดีที่ประภาสออกไปในวัน
อาทิตย์ ถ้าประภาสไม่ออกไป
ในวันอาทิตย์ตอนกลางวัน
ผมว่าคืนวันอาทิตย์ต้องเกิด
การปะทะกันแน่นอนใน
ธรรมศาสตร์ ในวันอาทิตย์นั้น
ตอนเช้าเราได้ปรึกษาหารือ

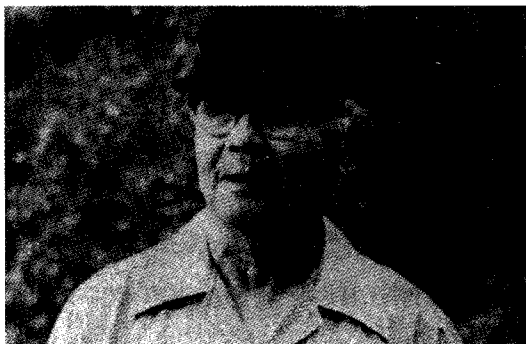
กับนายกสภามหาวิทยาลัย อาจารย์ประกอบแล้วก็มีตำรวจร่วมด้วย เวลานั้นเรายัง
ไม่รู้เลยว่าประภาสจะออกหรือไม่ แต่เราก็เตรียมการเนื่องจากมีคนตายไป ๒ คน
ฝ่ายหนึ่งอาชีวะ อีกฝ่ายหนึ่งเป็นนักศึกษาในกรณีนี้เราก็เห็นกันว่านักศึกษาควรจะออ
กจากธรรมศาสตร์ไม่งั้นจะมาตีกันในธรรมศาสตร์ ผมจึงเรียกนักศึกษามากี่เพ็ญ
เวลานั้นประภาสก็ออกไปพอดี แต่ผมก็บอกกับนักศึกษาว่า ประภาสจะออกหรือไม่
ออกไม่สำคัญ มันสำคัญที่ว่าจะตีกันหรือไม่ตีกัน แล้วใครเสียหาย ก็ธรรมศาสตร์
เสียหาย อาจจะตายไปอีกสักสี่ห้าสิบคน แต่มันเป็นของดีสำหรับบ้านเมืองหรือ
ในฐานะที่ผมเป็นอธิการบดี ผมต้องให้นักศึกษาออก แล้วก็ออกไปก่อนคำด้วย เรา
ก็เลยเอาตำรวจมาเรียงรายไว้ แต่ไม่ใช่เพื่อบังคับนักศึกษา คือ เราไม่ต้องการ
เคลียร์พื้นที่ เราต้องการให้นักศึกษาออกไปโดยสมัครใจ และตำรวจที่มาเรียงราย
นั้นจะเป็นผู้คุ้มครองนักศึกษาไม่ให้ใครมาทำร้ายได้ แล้วถ้าหากเขาไม่ออกไปก็อยู่ใน
นี้ แต่คนอื่นเข้ามาไม่ได้ อันนี้เป็นการป้องกันไม่ให้ตีกัน

จตุรัส : ตอนนั้นติดต่อกับรัฐบาลอย่างใกล้ชิดหรือเปล่า

บ๊วย : ครับ มีอะไรผมก็โทรศัพท์ไปทำเนียบ พบท่านนายกฯ... แต่ ท่านนายกฯ ท่าน
ก็ไม่ค่อยว่าง ก็ติดต่อกับคุณสุรินทร์ รัฐมนตรีในทำเนียบก็คุณสุรินทร์ เขาก็เห็นด้วย
อย่างเดียวกัน พุดไปแล้วก็คุณสุรินทร์เขาเป็นคนที่มิเหตุผลแล้วก็รู้เรื่องดี ผมคิดว่า
เป็นผู้ใหญ่ที่เชื่อถือได้

จตุรัส : มีหลักในการบริหารมหาวิทยาลัยอย่างไร ในฐานะที่ธรรมศาสตร์กับการเมืองภายนอกแยกกันไม่ออก

ป๋วย : ผมรักษามหาวิทยาลัย รับผิดชอบในชีวิตและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย รับผิดชอบต่อในเรื่องชื่อเสียง

ของมหาวิทยาลัย แต่ในขณะเดียวกันสิทธิเสรีภาพของนักศึกษาและอาจารย์ เราก็ให้ความคุ้มครองพอสมควร สองอย่างนี้ถ้ามันไม่ขัดกันก็โอ.เค. ถ้ามันขัดกันเมื่อไรเราจำเป็นที่จะต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง นักศึกษาเขาจะว่ายังงี้ก็ช่างเขาอย่างที่ผมบอกแล้ว ถ้าเขาจะดำรงผู้บริหารในขณะนี้ โอ.เค. ถ้าไปมีสิทธิเสรีภาพที่จะทำได้ แต่ถ้าเขาจะจงด่าคนข้างนอกจะเป็นใครก็แล้วแต่ เราต้องพิจารณาดูให้รอบคอบว่าถ้าการด่านี้มันจะมีปฏิกิริยาต่อต้านกลับมาทำอะไร แล้วจะเสียหายแก่มหาวิทยาลัยหรือไม่ อย่าพูดถึงว่าจะเสียหายแก่พลังนักศึกษาหรือเปล่า พลังนักศึกษานี้ผมว่าเป็นพลังที่สำคัญ เป็นพลังที่เราควรทนุถนอมไว้ต่อไป แต่นักศึกษาเองบางครั้งทำการโดยไม่รอบคอบ เป็นการทำลายพลังด้วยในสายตาของประชาชน อันนี้... แต่นั่นเป็นเรื่องของนักศึกษา ซึ่งเราเตือนเท่าไรเขาก็ไม่เชื่อในบางคน คือไอ้ที่เคยทำมาก่อนวันที่ ๑๔ และหลังวันที่ ๑๔ เคยทำมาอย่างงี้ก็ทำยังงั้นอยู่เรื่อยๆ มันไม่ใช่เป็นของดี แต่ว่านักศึกษาเขาเขียนการตูนด่าผม ว่าเดี๋ยวนี้ไม่เหมือนกับนายเข้มแล้วก็ตามใจ แต่หลักการของผมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง

จตุรัส : ได้อ่านหนังสือพิมพ์ดาวสยามตอนช่วงที่ไม่อยู่ หรือมีใครเล่าให้ฟังหรือเปล่า

ป๋วย : ก็ได้อ่าน ก็เป็นเจ้าจำนำที่ด่าผมอยู่

จตุรัส : มีบางคอลัมน์ที่กล่าวหาว่าภรรยาอาจารย์เป็นสมาชิกระดับหัวหน้าพรรคคอมมิวนิสต์ฯ แล้วลูกชายอาจารย์ก็รับแผนคอมมิวนิสต์มา

ป่วย : เขาว่าลูกผมไปต่างประเทศเพื่อเตรียมการวางแผนสำหรับมาทำในเมืองไทย ให้อธิบายวางแผนนี้นะ ไม่ต้องไปต่างประเทศหรอก เสียสตางค์เปล่าๆ แล้วแท้จริงลูกชายผมอยู่ที่นั่นตลอดเวลาที่ผมไม่อยู่ นั่นเป็นข้อหนึ่ง ข้อที่สองเมียผมไม่ใช่มาอยู่เมืองไทยวันสองวัน มาอยู่ร่วมสิบปี ได้เคยทำงานกับกรมอนามัยในฐานะเป็นอาสาสมัครก็ลองไปถามคนในกรมอนามัยว่าที่เคยทำอยู่นั้นมีลักษณะส่อเป็นคอมมิวนิสต์แค่ไหน คือถ้าพูดไปแล้วนะ นักหนังสือพิมพ์อย่างนายชูพงศ์ มณีน้อย ทำให้สถาบันหนังสือพิมพ์เสื่อม เพราะเหตุว่าไม่รักษารายบรรณ เอาเรื่องลูกเมียเขามาพูด ทั้งๆที่เขียนในวงเล็บว่า “ไม่ยืนยัน” เมื่อไม่ยืนยันแล้วเขียนทำไม เพราะฉะนั้นสมาคมหนังสือพิมพ์จะยึดถือจรรยาบรรณว่าเป็นเรื่องสำคัญแค่ไหน หรือจะต้องให้ผมฟ้องเสียก่อน

จตุรัส : แล้วอาจารย์จะฟ้องหรือเปล่า

ป่วย : ก็คิดว่าจะฟ้อง แต่ว่าไอ้พวกนี้มันแหย ระหว่างที่ ผมไม่อยู่มันเขียนทุกอย่าง พอผมกลับมาแล้วไม่เขียน แม้แต่ในสยามิศรีเมื่อวานนี้มันยังชมเชยผม มันเรื่องอะไร คือผมไม่ค้านักหนังสือพิมพ์กราดทั่วไปอย่างนี้... เอ้อ... มีรัฐมนตรีบางคนเขาดำกราด แต่ผมจะจงตัวคนบางคนไอ้ที่มันเขียนชนิดที่... ตะปาก อันนั้นมันไม่ถูกเรื่อง

จตุรัส : ในความเห็นส่วนตัวของอาจารย์ คิดว่าสถานการณ์ของขบวนการนักศึกษา หลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ จนถึงปัจจุบัน เป็นอย่างไร

ป่วย : ทักษะของผมที่เกี่ยวกับนักศึกษา ผมอยากให้พลังนักศึกษาเป็นหลักที่สำคัญ ถ้าพูดไปแล้วผมเป็นคนที่ยังดีกับพลังนักศึกษา แต่ลองคิดดูนะ นักศึกษาแต่ละคนที่ขึ้นมาเป็นหัวหน้ามันขึ้นมาทำนองเดียวกันกับน้ำไหลผ่านไปขึ้นมาเป็นแล้วก็ออกไป

ไอ้พวกเราที่รักประชาธิปไตยมัน
อยู่ตลอด ผมจึงรู้สึก ไอ้การที่จะ
สงวนสิทธิเสรีภาพของนักศึกษา
มันต้องดูหลายแง่ นักศึกษาแต่ละ
คนมีเวลาปีเดียวที่จะทำชื่อเสียง
เพราะฉะนั้นอยากถามนักศึกษา
แต่ละคน เมื่อตัวจะทำชื่อเสียงให้

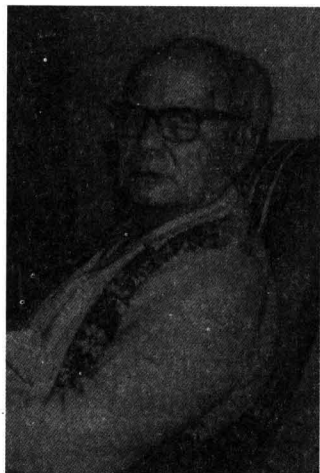

กับตัว คำนี้ถึงพลังนักศึกษาโดยส่วนรวมหรือเปล่า คำนี้ถึงสวัสดิภาพและ
ชื่อเสียงของสถาบันหรือเปล่าถ้าคำนี้ถึงเขาจะปฏิบัติคนละอย่างกับที่เขาทำอยู่เวลานี้
ผมรู้สึกว่ามันจะเป็นเรื่องอึดอัดสูงมากไปหน่อย เพื่อที่จะทำชื่อเสียง ในฐานะที่ผม
เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยผมก็พยายามที่จะพูดให้เขาฟัง เขาอยากพบผมเมื่อไร พบ
ได้ทุกที่ บางทีพบกันวันละ ๓-๔ คน พยายามที่จะชี้แจงอะไรต่างๆ บางทีก็สำเร็จ
บางทีก็ไม่สำเร็จ

จตุรัส : แล้วกฎ ๖ ข้อที่ออกมาจำกัดเสรีภาพของนักศึกษาล่ะ

ป่วย : อันนี้ทั้งผมและอาจารย์เสนอให้ผู้ออกกฎหมายทางออกให้นักศึกษาโดยตั้งกรรมการ
ประสานงานขึ้น เพื่อที่จะหาทางออกว่าทำอะไรจึงจะ Balance ระหว่างสิทธิเสรีภาพ
กับความรับผิดชอบของอธิการบดี หลักสิทธิเสรีภาพเราถือเป็นเรื่องสำคัญ แต่หลัก
ความรับผิดชอบของอธิการบดีก็สำคัญเช่นเดียวกัน ถ้าไม่ขัดกันก็ไม่เป็นไรใน เมื่อ
มันขัดกันจะให้ปฏิบัติอย่างไร ผมก็พูดกับ อมร. ว่าในระหว่างนี้เมื่อมันออกมาเป็น
กฎก็ต้องเป็น แต่ระหว่างที่คณะกรรมการประสานงานกำลังพิจารณาอยู่ ได้เสนอ
เรื่องขึ้นมาถึงผม ควรจะเสนอในวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ สิงหาคม แล้ววันที่ ๑๙ สิงหาคม มี
ประชุมสภามหาวิทยาลัย ผมจะได้เสนอรายงานของคณะกรรมการต่อสภาแล้วก็จะ
ได้มีการพิจารณา ผมก็คาดว่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลง บางอันอาจจะยกเลิก ที่นี้ใน
วันพุธที่ ๑๗ สิงหาคม นักศึกษาเขาก็ขึ้นมาคุยกับผมพูดกันถึงเรื่องต่างๆ แต่ความ
ตั้งใจที่เขาขึ้นมา เขาจะให้ผมยอมฝ่าฝืนกฎ โดยวันที่ ๑๔ เขาจะมาอภิปรายกันที่
ลานโพธิ์กันให้ได้ ผมก็บอกว่าขอให้อดใจกันหน่อยได้ไหม เพราะเวลา ๑๕.๐๐ น.

ของวันพฤหัสบดีจนถึงวันศุกร์เช้ามันไม่ก็ชั่วโหม่ง ระหว่างนี้ถ้าจะทำก็ไปทำกันที่สนามหลวงไม่เสียหายอะไร ทำไม่ถึงจะต้องมาทำกันที่ลานโพธิ์ การที่นักศึกษามาประท้วงกันที่ลานโพธิ์ โดยฝ่าฝืนคำสั่ง ทำให้ผมมีความลำบากมากขึ้น ในการที่จะให้สภามหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงกฎ เขาก็ได้ฟังอย่างนี้ ก็ไม่เชื่อยังฝืนทำ ผม... ในเวลาเที่ยง ผมก็ส่งอาจารย์บรรลือรองอธิการฯ ฝ่ายการนักศึกษาไปบอกเขาบอกว่าถ้าฝืนทำอย่างนี้ อธิการบดีก็ต้องเห็นดำเห็นแดงกัน และอธิการบดีจะไม่ยอมยกโทษให้อย่างไรนะ ก็ฝืนทำ เมื่อฝืนทำ ในวันศุกร์ผมก็ไม่ได้เสนอให้สภามหาวิทยาลัยพิจารณา เพราะเสนอไปก็ถูกเล่นกลับมว่านักศึกษาไม่ได้อยู่ในระเบียบ เรื่องมันเป็นอย่างนี้ เราหาทางออกให้นักศึกษา นักศึกษากลับเห็นประโยชน์ส่วนตัวเล็กๆ น้อยๆ ในการที่ต้องมาอภิปรายต่างๆ ที่ไปทำสนามหลวงก็ได้ ในขณะนี้ผมจะลองดูใจนักศึกษาต่อไปอีกสักพักหนึ่ง

จตุรัส : บทบาทของสถานีวิทยุยานเกราะที่ออกอากาศโจมตีธรรมศาสตร์ และตัวอาจารย์อยู่เสมอ มีความเห็นอย่างไร

ป๋วย : ก็เมื่อสิงหาคม ๑๔ ก็เห็นได้ชัดแล้วว่า ยาน เกราะเป็นผู้ยิงส่งเสริมให้กระหึ่มแดงเข้ามาบุกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นผู้ที่บอกบทล่งหน้า ตลอดจนกระทั่งในปีนั้นตอนที่ธรรมศาสตร์พยายามให้นักศึกษาออกไป ยานเกราะก็พยายามขัดขวางอยู่เสมอ ผมจะเล่าให้ฟัง ในวันอาทิตย์ที่ประกาศออกไป เรากำลังปรึกษากันหรือกันอยู่ที่บ้านอาจารย์ประกอบ ว่าเราจะมีการอย่างไรบ้าง อย่างที่ผมเล่าให้ฟังแล้วเรื่องเอาตำรวจมาล้อม อธิการฯ ไปพูดกับนักศึกษา ทางผมก็รายงานเข้าไปทำเนียบว่าเราจะทำอย่างนี้ ทางตำรวจเขาใช้วิทยุวอล์คกี้ ทอล์คกี้รายงานกับผู้บังคับบัญชา แต่เรากำลังนั่งประชุมกันอยู่ก็เปิดวิทยุยานเกราะ วิทยุยานเกราะดักฟังวิทยุวอล์คกี้ทอล์คกี้ของตำรวจ แล้วออกข่าวแผนของตำรวจ แล้ว

ออกข่าวแผนของเราตลอดว่า
อธิการฯ จะไปพบนักศึกษา
ที่ไหนเมื่อไร ถ้านักศึกษาไม่
ยอมออกจะทำอย่างนั้น ถ้า
ออกจะทำอย่างนั้น การที่
ยานเกราะออกข่าวมาอย่างนี้
แสดงว่ามีเจตนาที่จะให้
คนในธรรมศาสตร์ซึ่งชุมนุม

กันอยู่รู้แผน เมื่อรู้แผนแล้วก็จะทำให้ฝ่ายข้างในนี้ต่อต้านผู้บริหารมหาวิทยาลัยได้ง่าย
ต่อต้านตำรวจได้ง่าย ยานเกราะมีเจตนาหรือเปล่าที่จะให้มีการชุมนุมกันอยู่ต่อไป
เพื่อจะให้เกิดจลาจล เพื่อจะให้เกิดการตีกันในธรรมศาสตร์ เจตนาอันนี้ถ้ามี เป็น
เจตนาที่ร้ายมาก ร้ายสำหรับบ้านเมือง ไม่ใช่ร้ายสำหรับธรรมศาสตร์ แล้วทุกวันนี้
ยานเกราะเขายังเห็นว่าการที่คุณประภาสเข้ามาเป็นของดี คุณถนอมเข้ามาก็เป็น
ของดี สามารถจะเข้ามาได้

**จตุรัส : สมัยจอมพลถนอมยังเป็นนายกรัฐมนตรี อาจารย์ไปเยี่ยมอาจารย์ปรีดีที่ปารีส
จอมพลถนอมฝากไปบอกอาจารย์ปรีดีว่าอย่างไร**

ป๋วย : ตอนนั้นอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ออกมาจากเมืองจีนใหม่ ผมจะไปเที่ยวที่ประเทศ
ฝรั่งเศสเวลานั้น คิดว่าจะไปแวะเยี่ยมอาจารย์ปรีดี ผมก็รายงานให้ทราบว่าจะไป
แล้วก็ถามจอมพลถนอมว่ามีอะไรจะฝากไปบอกหรือเปล่า จอมพลถนอมก็บอกว่า
ให้ผมไปบอกอาจารย์ปรีดีว่าอย่าเพิ่งเข้ามาเลย ให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า
คราวนี้ผมก็อยากจะบอกกับจอมพลถนอมเช่นเดียวกันว่าให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
อย่าเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเลย

จตุรัส : อาจารย์คิดว่าช่วงนี้ยังมีแนวโน้มที่จะเกิดรัฐประหารไหม

ป๋วย : เราก็หวาดๆ กันอยู่ แต่ไอ้ที่หวาดนี้ก็ต้องใจเย็นๆ เหมือนกัน ถ้ามีรัฐประหาร
ก็แปลว่าบ้านเมืองของเราจะลำบากมากขึ้น และผมคิดว่าถ้ามีรัฐประหาร

เผด็จการฝ่ายทหารนี่คงจะมีขึ้น และการมีเผด็จการทหารถ้าคิดให้ลึกแล้ว จะเห็นว่าคนจำนวนมากจะเข้าป่า และผลสุดท้ายก็จะมี การตีกันรบกันยิ่งกว่านี้ ทางฝ่ายรัฐบาลบางที่อาจจะไม่ได้คิดถึงข้อนี้

จตุรัส : ถ้าเกิดรัฐประหาร ธรรมศาสตร์จะต้องเป็น ที่รวมพลังของประชาชน อาจารย์ในฐานะของ อธิการบดีที่ต้องรักษามหาวิทยาลัย กับในฐานะ ประชาชนที่รักประชาธิปไตยเกิดมีบทบาทขัดกัน จะเลือกทางไหน

ป่วย : ออย่าว่าแต่เรื่องรัฐประหารเลย แม้แต่เมื่อ ประภาสเข้ามา การที่ประชาชนและศูนย์กลางนิสิต นักศึกษาฯ เขาหักด่านเข้ามาในธรรมศาสตร์ ผมก็ไม่ เคยเอาเรื่อง ผมเห็นว่าเป็นเรื่องของบ้าน เมือง ผม ไม่เอาเรื่อง ผมไม่ได้สั่งให้คณะกรรมการ สอบสวน

เอาเรื่อง อมธ.ในเรื่องเหล่านี้ ผมสั่งให้สอบสวนเฉพาะเรื่องก่อนที่จะหักด่านเข้ามา ผมจึงคิดว่ามันไม่มีอะไรจะขัดแย้งกันเท่าไร แต่ผมคิดว่าถ้ามีการรัฐประหารขึ้น ผม จะอยู่เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ภายใต้เผด็จการได้อย่างไร เป็นไปไม่ได้ เช่นเดียวกับรัฐมนตรีบางท่านหลายท่าน ท่านก็ได้พูดอย่างเดียวกันว่าถ้ามี รัฐประหารขึ้นมาแล้ว ประชาธิปัตย์ก็ดี พรรคอื่นก็ดี เขาก็อยู่ไม่ได้ ต้องต่อต้าน

จตุรัส : ตัวอาจารย์เองจะต่อสู้ไหม

ป่วย : ผมมีความเห็นเมื่อก่อนนี้อย่างไร เดียวนี้ก็ยังมีความเห็นอย่างนั้น คือหลักที่ เราจะสู้ก็มี สู้ด้วยสันติวิธี ผมไม่เห็นด้วยกับการใช้อาวุธขึ้นสู้ ซึ่งอาจเป็นแบบคานธี ถ้าเขาจะจับไปเข้าคุกมันก็ต้องเข้าคุก ลำคัญอยู่ว่าพรรคพวกเราใจเด็ดกันแค่ไหน ถ้าพรรคพวกเราใจฝ่อเป็นส่วนใหญ่การต่อสู้ก็ไม่สำเร็จ แปลว่าประชาชนชาวไทย ของเรายังไม่ได้รับสิทธิเสรีภาพจริงๆ บ้านเมืองมันก็ต้องเป็นอย่างนั้น ก็ช่วยไม่ได้ แต่สำหรับตัวผมนะยึดมั่นอยู่ในอย่างนี้

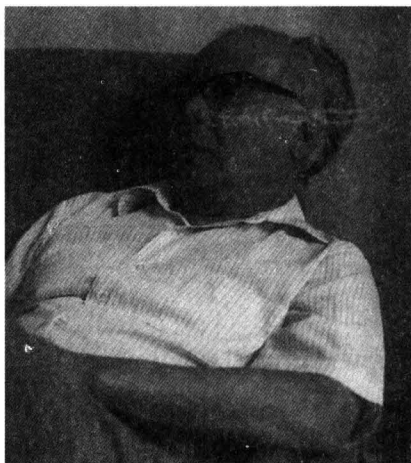

จตุรัส : ถ้าเขาใช้ระบบยิงทิ้งล่ะ

บ๊วย : ยิงทิ้งก็หลบทิ้ง ยิงก็ต้องหลบ หลบไม่ได้ก็ถูกยิง ก็ต้องเป็นอย่างนั้น ทีไหนๆ ก็เป็นอย่างนั้น

จตุรัส : ไม่ยิงสู้หรือครับ

บ๊วย : ผมรู้สึกว่าถึงยิงสู้ก็ยิงไม่ถูก แล้วจะไปสู้เขาทำไม ผมไม่มีปืน อย่างว่าแต่ ธรรมชาติไม่มีเลย ผมเองก็ไม่มี

จตุรัส : กรณีมีคนกลุ่มหนึ่งกล่าวหาบุคคล

ต่างๆ ว่าไม่รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในเมื่อมีพฤติการณ์ไม่เหมือนกลุ่มคนนั้น คิดว่าจะมีผลเสียไหม

บ๊วย : เสียแน่ๆ อะไรๆ ก็ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไอ้อย่างนี้มันเสื่อมแน่ อะไรๆ ก็คอมมิวนิสต์ คนที่อ้างอยู่เสมอว่ามันเป็นคนที่ไม่รักเลย ไม่รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แบบนี้ใครๆ ก็อ้างได้ ไม่ว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อ้างด้วยหลักการต่างกันไป เช่นการที่ปัญหาสำคัญของประเทศไทย คือช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ถ้าใครไม่ช่วยในแง่ที่ว่าจะเฉลี่ยสุขให้ซึ่งกันและกัน ก็เป็นคนที่ไม่รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ก็อ้างได้ แต่ผมไม่เคยอ้างในแง่นี้ เพราะเหตุที่มีคนจนคนมีต่างกัน มันไม่เป็นผลดีต่อชาติ ไม่เป็นของดีสำหรับศาสนา และไม่เป็นผลดีสำหรับพระมหากษัตริย์ ซึ่งพระมหากษัตริย์ก็ย้ายอยู่เสมอว่าต้องช่วยเหลือคนจน ชาวไร่ชาวนา เราอ้างได้แต่ไม่อ้าง ไม่ควรที่จะอ้าง และถ้าอ้างก็ไม่ควรเชื่อ

จตุรัส : กรณีมีอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์บางคน ไปให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง โจมตีผู้บริหารมหาวิทยาลัย รวมทั้งอาจารย์ด้วยถูกต้องหรือเปล่า

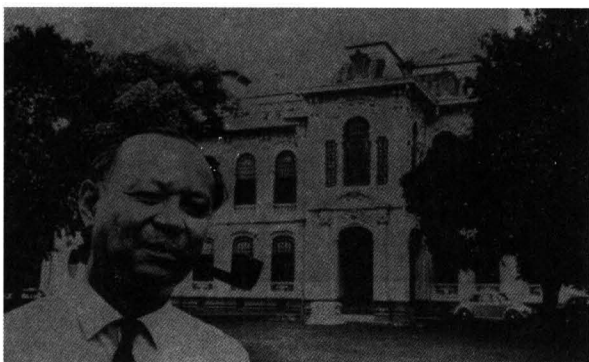
บ๊วย : ถ้ามองจากแง่สิทธิเสรีภาพ อาจารย์ทุกคนก็ควรมีสิทธิเสรีภาพเท่ากับนักศึกษา มองจากแง่เกียรติของอาจารย์ ในการที่มาโจมตีสถาบันตัวเอง มันไม่รักษาเกียรติ

ในเมื่อสถาบันมันไม่ดีก็ควรจะแก้ไข หาทางแก้ไขให้ดีขึ้น ไม่ใช่ไปด่าสถาบัน ซึ่งถ้าหากเห็นว่ามันเลวร้ายจนแก้ไขไม่ไหวแล้ว ถ้าเป็นผมก็ออกจากสถาบันแล้ว เพราะฉะนั้นเท่าที่ผมได้ยินอาจารย์บางท่านบอกว่า ‘เป็นอาจารย์ตัวเล็กๆ พุดไปผู้บริหารจะเอาโทษหรือเปล่านั้นไม่รู้’ คำตอบก็คือว่าเอาโทษนะไม่เอา เพราะเหตุว่าเป็นสิทธิเสรีภาพที่จะพุดได้ แต่การใช้สิทธิเสรีภาพนั้นเป็นการทำให้อาจารย์เองเสื่อมเกียรติหรือเปล่า ผู้บริหารขณะนี้ไม่เคยเอาโทษกับใครในเรื่องที่จะมาด่าผู้บริหาร แม้แต่นักศึกษาเองก็ไม่เอาโทษด่าไปเถอะ ด่าเท่าไรก็ด่าไป

จตุรัส : เคยถูกขู่ ถูกตามบ้างไหม

ป๋วย : ถูกขู่ ถูกตาม ก็ในเมื่อมันปลงตกแล้ว ไร้สิ่งที่จะต้องการอย่างมาก คือการออกชนบท แต่ตอนนี้มันไม่เหมาะ ผมก็ทำงานไปเรื่อยๆ อายุขนาดนี้แล้วไม่ห่วงอะไร ห่วงแต่คนที่อายุน้อยๆ ที่กำลังต่อสู้เพื่อบ้านเมือง ต้องถูกใส่ร้ายจนหมดกำลังใจ.

ชีวิตของอาจารย์ป่วยเต็มไปด้วยความผกผัน ท่านมีบทบาทสำคัญยิ่งใน
การสร้างความแข็งแกร่งให้กับทุนนิยมไทย ซึ่งเฟื่องฟูมายาวนาน จนกระทั่งถึงจุด
ระเบิดในปี ๒๕๔๐ ความเฟื่องฟูนี้ไม่มีทางเป็นไปได้
หากปราศจากการปฏิรูปที่ท่านริเริ่มขึ้นก่อน

บุรุษแห่งเหตุผล ผู้ตกเป็นเหยื่อความไร้เหตุผล

ดร.อัมมาร สยามวาลา

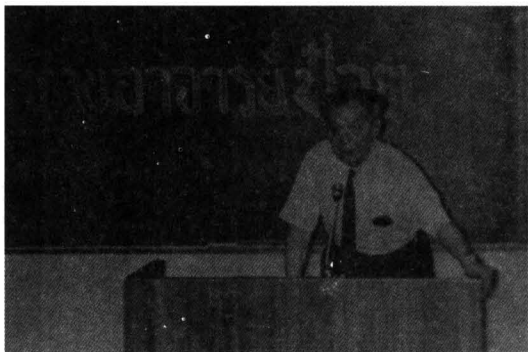
สิ่งที่อาจารย์ป่วย อังภากรณ์ มอบให้ไทยนั้นมีมากที่สุดล้วนพรรณา เริ่มตั้งแต่คราวรับราชการเป็นข้าราชการในกระทรวงการคลัง ท่านได้ลงมือปฏิรูปการบริหารการเงินของประเทศครั้งใหญ่ ได้ปรับระบบการจัดทำงบประมาณแผ่นดิน กระทั่งได้เป็นผู้อำนวยการสำนักงบประมาณคนแรก

และหลังจากย้ายไปอยู่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยแล้วท่านได้บ่มฝึกระบบธนาคารไทยจนกลายเป็นสถาบันที่แข็งแกร่งของทุนนิยมไทย แต่ท่านก็ยังไม่พอใจกับความสำเร็จดังกล่าว อาจารย์ป่วยจึงยอมรับตำแหน่งคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่ามกลางความประหลาดใจของคนไม่ใช่น้อยที่คิดว่า การเป็นนักการศึกษานั้น ด้อยกว่าการเป็นนายธนาคารกลาง ที่ธรรมศาสตร์ท่านได้ขยายคณะออกไป ส่งอาจารย์หลายต่อหลายท่านไปอบรมยังต่างประเทศ ทั้งยังตั้งโครงการใหม่ๆ หลายโครงการ

แต่ท่านมองว่า โครงการผลิตนักเศรษฐศาสตร์และนายธนาคารในอนาคตไม่ควรหยุดอยู่แค่ระดับมหาวิทยาลัย ท่านได้ตั้งโครงการใหม่โครงการหนึ่งที่ส่งบัณฑิตจบใหม่ไปยังชนบททางไกล จริงๆ แล้วในยุคสมัยนั้นชนบททุกแห่งล้วนแต่

อยู่ห่างไกล ทั้งนี้เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขต่างๆ ของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อจะได้ช่วยเหลือพวกเขาเหล่านั้น

อาจารย์ป้วยเป็นคนโชคร้ายที่สุดคนหนึ่ง พ่อแม่ของท่านอบรมสั่งสอนให้ท่าน

เป็นคนซื่อสัตย์ที่สุดในประเทศที่เต็มไปด้วยการทุจริต ผลตามมาก็คือ ตลอดชีวิตของท่านต้องต่อกรตลอดกับผู้ทรงอำนาจ ซึ่งในไทยหมายถึงการทุจริต ท่านถึงกับเคยต่อกรกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อจับผิดฝ่ายหลังได้คาหนังคาเขา แต่สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาได้สะท้อนถึงความยิ่งใหญ่ของคนทั้ง ๒ เมื่อจอมพลสฤษดิ์ยอมอ่อนข้อให้ ทั้งยังได้ออกปากขอร้องท่านให้ช่วยเหลือในการปฏิรูปที่เพิ่งทำในช่วงนั้น อาจารย์รับปากยอมช่วยตามคำขอร้องนั้น แต่ท่านไม่เคยขายตัวท่านยังคงทำงานอย่างไม่เห็นแก่เหนื่อยยาก ต่อต้านการทุจริตฉ้อฉลทุกรูปแบบ บางครั้งก็ทำอย่างระมัดระวังแฝงไปกับระบบข้าราชการ บางครั้งก็พูดอย่างเปิดเผย ส่งผลให้ท่านมีศัตรูหน้าใหม่มากขึ้นในหมู่ผู้ทรงอิทธิพล

ความขัดแย้งได้ก้าวมาถึงจุดสูงสุดในช่วงทศวรรษ ๒๕๑๓ เริ่มจากการเขียนจดหมายเปิดผนึกถึงจอมพลถนอม วิภากรักษ์วิจารณ์ด้วยความสุภาพกรณียกเลิกรัฐธรรมนูญ ทั้งๆ ที่เพิ่งประกาศใช้ ๒ ปีก่อนหน้านั้น เมื่อกระแสความขัดแย้งและการต่อสู้อย่างทวิภาคีระหว่างทหารกับฝ่ายตรงข้าม ทวีความรุนแรงขึ้น ฝ่ายหลังได้ชัดโทษว่าเป็นฝีมือของอาจารย์ป้วยและคอมมิวนิสต์ เป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นแน่นอนก่อนหน้านี้ที่ทั้ง ๒ ท่านจะเกี่ยวข้องกันเสียอีก แล้วอาจารย์ป้วยก็ถูกตราหน้าว่าเป็นคอมมิวนิสต์ อันเป็นข้อกล่าวหาที่น่าหัวเราะเยาะเมื่อดูจากความสำเร็จของท่าน การรณรงค์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ของทหารถึงจุดสูงสุดในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ อาจารย์ป้วยต้องเดินทางจากประเทศไทย

ชีวิตของอาจารย์ป้วยเต็มไปด้วยความผกผัน ท่านมีบทบาทสำคัญยิ่งใน

การสร้างความแข็งแกร่งให้กับ
ทุนนิยมไทย ซึ่งเฟื่องฟูมา
ยาวนาน จนกระทั่งถึงจุดระเบิด
ในปี ๒๕๔๐ ความเฟื่องฟูนี้
ไม่มีทางเป็นไปได้หากปราศจาก
การปฏิรูปที่ท่านริเริ่มขึ้นก่อน
แต่แล้วท่านก็ถูกกล่าวหาว่า
เป็นคอมมิวนิสต์ ทั้งการ

ปราศรัยและงานเขียนของท่านล้วนชัดเจน ครั้งหนึ่งท่านเคยปราศรัยเป็นกลอนต่อ
สมาคมนายธนาคารแห่งประเทศไทย ความหวังเอยของท่านต่อเพื่อร่วมชาตินั้นล้ำ
ลึกยิ่งนัก แต่แล้วท่านก็ถูกกล่าวหาว่าไม่รักชาติหรือเลวร้ายยิ่งกว่านั้น แต่สิ่งที่กลับ
ตาลปัตรเหล่านั้นไม่ได้ติดตัวท่านไป ชีวิตของท่านเรียบง่ายสังคมต่างหากที่เป็นคน
ตัดสินว่าท่านถูกหรือผิด

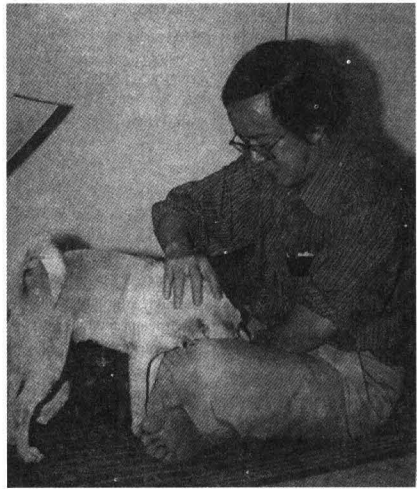
พวกเราหลายคนที่ยังจำเหตุการณ์เมื่อกลางทศวรรษ ๒๕๑๓ ได้ด้วยความ
หวาดกลัว และผู้ที่กำลังมีชีวิตอยู่ในช่วงที่มีความป่าเถื่อนน้อยลง ไม่ควรจะลืม
บุคคลผู้ซึ่งปรับแต่งทุกอย่างจนทำให้สังคมขณะนี้เปิดกว้างเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่
เป็นผู้ที่ต้องทุกข์ทรมานใหญ่หลวงเพื่อสิ่งนี้ .

กรุงเทพธุรกิจ

ถอดความจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ

Man of Reason, Victim of Unreason

วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๒

วิทยากร เขียงกุล

การที่ชนชั้นนำไทยทำลายล้างคนดี ๆ อย่างอาจารย์ป๋วย และขบวนการนักศึกษาประชาชน ในช่วงปี ๒๕๐๖-๒๕๐๙ เป็นเรื่องโง่เขลาที่ทำให้ประเทศไทย ต้องเผชิญกับวิกฤติทางเศรษฐกิจสังคมที่รุนแรงที่สุด นับตั้งแต่ตั้งประเทศมา การสังหารหมู่ ๖ ตุลาคม ๒๕๐๙ อาจทำให้ ชนชั้นนำไทยสบายใจคิดว่าพวกเขาทำลายล้างอุดมการณ์สังคมนิยมลงได้แล้ว แต่ความจริงก็คือพวกเขาทำลายล้างอุดมการณ์ สันติประชาธรรม ทำลายล้างอุดมคติบริสุทธิ์ของคนจำนวนมากที่มีผลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

อาจารย์ป่วย

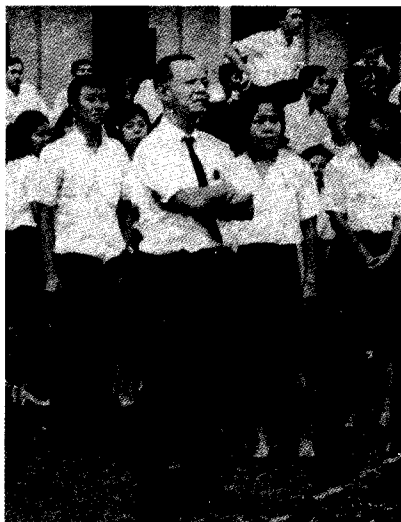
เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และผลสะท้อนต่อสังคมไทย

วิทยากร เชียงกูล

หลังเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ จบลงด้วยชัยชนะของฝ่ายเรียกร้อง อาจารย์ป่วยซึ่งไปสอนหนังสือที่ประเทศอังกฤษแบบกิ่งหาความรู้ใหม่ถึงลี้ภัย จึงกลับประเทศได้ เขาได้รับการแต่งตั้งจากสมาชิกสมัชชาด้วยกันให้เป็นสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติต่อมาได้เป็นหัวหน้าคณะที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจของรัฐบาลรักษาการ สัญญาธรรมศักดิ์ แม้จะไม่ได้มีอำนาจบริหารโดยตรง แต่อาจารย์ป่วยก็พยายามสนับสนุนผลักดันให้เกิดการปฏิรูปทางเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าหลายอย่าง อาทิเช่น การขึ้นค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ การควบคุมค่าที่เช่าดิน และการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม

ในช่วงนั้น นักศึกษาปัญญาชนจำนวนมาก เชื่อกันว่าอาจารย์ป่วยน่าจะได้เป็นนายกรัฐมนตรีที่ดีที่สุด ถ้าเขาตัดสินใจเล่นการเมือง แต่อาจารย์ป่วยปฏิเสธความคาดหวังดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า เขาคิดว่าตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

เป็นตำแหน่งที่จำเป็นต้องประนีประนอมสูง และเนื่องจากเขาไม่ยากประนีประนอมในเรื่องที่เขาไม่เห็นด้วย ดังนั้นเขาจึงไม่คิดว่า เขาเหมาะสมที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี (ให้สัมภาษณ์ น.ส.พ. ประชาธิปไตย ๑๑-๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๖) ในขณะเดียวกัน อาจารย์ปวยก็คิดว่าสิ่งที่เหมาะสมสำหรับเขามากกว่า และเขาสามารถทำอะไรสังคมได้มากกว่า คือการเป็น **“อิสระชนและสัตว์การเมือง (freelance and political animal) ที่สนับสนุน ส่งเสริม และปกป้องระบอบประชาธิปไตย”** (Puey Best Wish For Asia, หน้า ๗๕)

หลังจากที่อาจารย์ปวยพ้นตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติ และที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจของรัฐบาลรักษาการสัญญา ธรรมศักดิ์ ราวต้นปี ๒๕๑๔ อาจารย์ปวยก็ไม่ได้มีตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ งานประจำของเขา คือ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และผู้อำนวยการโครงการพัฒนาชนบทบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นโครงการร่วมของสามมหาวิทยาลัย ที่มีเป้าหมายเพื่อให้มหาวิทยาลัยเรียนรู้จากชุมชน และรับใช้ชุมชนมากขึ้น

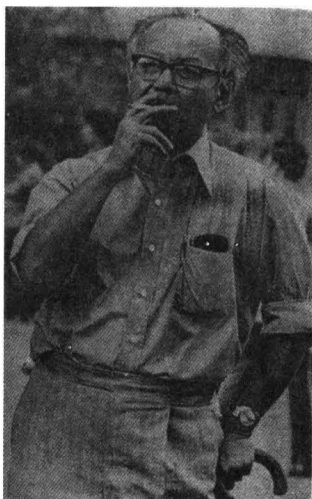
แม้อาจารย์ปวยจะกลับมาทำงานด้านการศึกษาและพัฒนาชนบท ซึ่งเขาคิดว่าจะทำประโยชน์ให้สังคมได้มากที่สุด และไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองใด ๆ แต่การเมืองก็เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเขาอยู่ดี เพราะสมัยหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นสมัยที่มีความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่าง ๆ สูง โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำที่มีทัศนะเก่าไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลง กับนักศึกษา ปัญญาชน กรรมกร และชาวนาที่มีทัศนะใหม่ ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นประชาธิปไตยและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในขณะนั้น เป็นเวทีสำคัญของนักศึกษาประชาชนฝ่ายก้าวหน้า มีการจัดนิทรรศการ,

การอภิปราย, การรณรงค์และให้ความช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหา ตัวอาจารย์ป่วยเองก็เป็นปัญญาชนที่โดดเด่นในกลุ่มการเมืองต่าง ๆ จับตามองอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าเขาจะแสดงเจตนาชัดเจนว่าไม่ต้องการเล่นการเมือง แต่คนก็ยังไม่เชื่อ ปัญญาชนกลุ่มก้าวหน้าก็พยายามดึงให้เขามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น

อาจารย์ป่วยซึ่งยืนอยู่ท่ามกลางกระแสที่เชี่ยวกรากของความขัดแย้งระหว่างฝ่ายขวากับฝ่ายซ้าย ต้องตกอยู่ในฐานะที่ลำบากมากยิ่งขึ้นกว่าสมัยก่อนเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคมเสียด้วยซ้ำ จริงอยู่ที่เขาเคยถูกเพ่งเล็ง ถูกหวาดระแวงจากฝ่ายชนชั้นนำหัวเก่ามาแล้ว แต่ครั้งนั้นความขัดแย้งยังไม่แหลมคมมากถึงกับจะมีการใส่ร้ายป้ายสีเขาด้วยวิธีการสลับปรกต่าง ๆ อย่างเป็นขบวนการเหมือนอย่างที่เขาต้องเผชิญอยู่ในช่วง ๒๕๑๖-๒๕๑๙ ขณะที่อาจารย์ป่วยยังคงยืนหยัดในหลักสันติประชาธรรมของเขา ฝ่ายขวาก็โจมตีเขาว่าเป็นผู้ยุยงนักศึกษา เป็นคอมมิวนิสต์หรือแนวร่วมของคอมมิวนิสต์ ฝ่ายซ้ายก็วิจารณ์ว่าเขาเป็นพวกปฏิรูปที่ประนีประนอมกับชนชั้นนำ

การที่อาจารย์ป่วยถูกกล่าวร้ายป้ายสีว่าเป็นพวกนิยมซ้าย ทั้ง ๆ ที่เขามีทัศนะที่ต่างจากพวกนิยมซ้ายอย่างไม่ปิดบัง เพราะพวกชนชั้นปกครองหัวเก่ามองว่าอาจารย์ป่วยซึ่งเป็นปัญญาชนเสรีนิยมที่เด่นที่สุด มีโอกาสที่ประชาชนจะสนับสนุนให้ขึ้นมาเป็นผู้นำรัฐบาลมากที่สุด จึงเป็นอันตรายกับพวกเขาเสียยิ่งกว่าพวกปัญญาชนนิยมซ้าย จริง ๆ แล้วปัญญาชนพวกหัวเก่าก็คงจะรู้ว่าอาจารย์ป่วยไม่ใช่ซ้าย แต่นั่นไม่ใช่สิ่งสำคัญสำหรับพวกเขา สิ่งที่สำคัญคือพวกเขาคิดแบบนักการเมืองน้ำเน่าจะต้องทำลายชื่อเสียงเกียรติคุณของอาจารย์ป่วย เพื่อไม่ให้เขามีโอกาสเป็นคู่แข่งทางการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปทางเศรษฐกิจสังคมที่พวกเขาเป็นฝ่ายเสียประโยชน์ได้ แม้จะโดยสันติวิธีก็ตาม

ในทัศนะของชนชั้นปกครองหัวเก่า ซึ่งปกติก็มักจะคิดว่าใครที่คัดค้านตน

ไม่เห็นด้วยกับตน เป็น
ชายเป็นคอมมิวนิสต์อยู่
แล้ว การโจมตีให้ร้ายอา-
จารย์ป๋วยยังเป็นประโยชน์
ทางการเมืองสำหรับพวก
เขาอีกอย่างคือ เนื่องจาก
อาจารย์ป๋วยเป็นอธิการบดี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ซึ่งในเวลานั้นเป็นหัวหอ

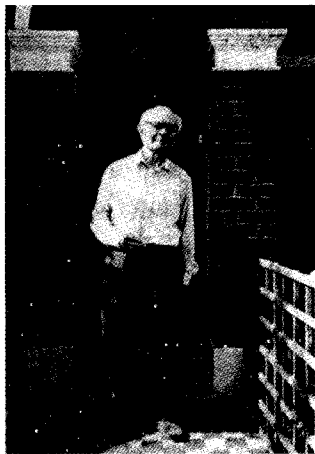
ของขบวนการเคลื่อนไหวของนักศึกษาประชาชน การโจมตีอาจารย์ป๋วยก็เท่ากับ
เป็นการโจมตีขบวนการนักศึกษาไปด้วย เพราะประชาชนทั่วไปบางส่วนยังมองนัก
ศึกษาเป็นเด็ก ๆ ที่ซื่อบริสุทธิ์ ไม่มีผลประโยชน์ ไม่รู้เรื่องทางการเมือง

พวกชนชั้นปกครองหัวเก่ารวมทั้งชนชั้นกลางที่ต่อต้านนักศึกษาหัวก้าวหน้า
เพราะเกรงว่าการเติบโตของขบวนการนักศึกษาที่ซึกจะก้าวหน้ามากขึ้นจะทำให้ตน
เสียผลประโยชน์ จึงมักต้องชอบใช้วิธีอ้างว่านักศึกษาถูกยุยงปลุกปั่น ถูกใช้เป็น
เครื่องมืออยู่เสมอ นอกจากพวกชนชั้นนำจะอ้างเป็นประจำว่านักศึกษาถูกยุยงโดย
คอมมิวนิสต์ แล้วการอ้างว่านักศึกษาถูกยุยงโดยอาจารย์ป๋วยโดยโยงไปถึงปึก
อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งถูกป้ายสีมาก่อนหน้านี้ หรือโดยการอ้างความเป็นไป
ได้ว่าอาจารย์ป๋วยอยากขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี ก็ฟังดูเข้าเค้า สามารถจูงใจให้
ประชาชนบางส่วนที่ไม่ค่อยรู้เรื่องราว หรือไม่รู้จักอาจารย์ป๋วยอย่างแท้จริงพลอย
เชื่อไปได้ โดยเฉพาะเมื่อฝ่ายหัวเก่าเป็นผู้มีทั้งกำลังทรัพย์และอำนาจ ในการคุม
กลไกการสื่อสาร และการเผยแพร่อุดมการณ์อยู่ด้วยแล้ว พวกเขาก็ยิ่งสร้างข่าว
สร้างเรื่องครอบงำความคิดคนได้โดยง่าย (ทั้ง ๆ ที่อาจารย์ป๋วยพูดชัดเจนว่าไม่
ประสงค์จะเป็นนายกรัฐมนตรี และไม่ประสงค์จะเข้าพรรคการเมืองได้ด้วย แต่
คนทั่วไปก็ยังไม่รู้จักอาจารย์ป๋วยดีพอ)

ดังนั้นเมื่อขบวนการฝ่ายขวา ซึ่งตื่นตระหนกกับการเติบโตของขบวนการ
นักศึกษาประชาชน และชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในประเทศอินโดจีน

ตัดสินใจรณรงค์ในยุทธการ “ฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่
บาป” (วาทะของพระกิตติคุณโฮ ซึ่งกล่าวก่อนหน้า
นั้นไม่นาน) ในเดือนตุลาคม ๒๕๑๙ อาจารย์
ป่วยจึงกลายเป็นเป้าที่ถูกรายการวิทยุและหนังสือ
พิมพ์ของฝ่ายขวากระหน่ำโจมตีอย่างรุนแรง

เหตุการณ์นี้เริ่มจากเมื่อนักศึกษาประชา-
ชนได้เริ่มชุมนุมประท้วงการกลับเข้าประเทศของ
ถนอม โดยมีศูนย์กลางการประท้วงอยู่ที่ธรรม-
ศาสตร์ พวกฝ่ายขวาได้ถือโอกาสโหมโฆษณา
โจมตีนักศึกษาและอาจารย์ป่วย ว่าเป็นพวก
คอมมิวนิสต์ที่กำลังจะก่อความวุ่นวายเพื่อล้มชาติ

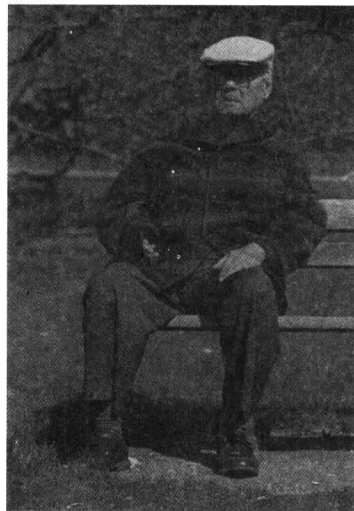

ศาสนา พระมหากษัตริย์ หนังสือพิมพ์และรายการวิทยุของทหาร ปลุกระดมให้
คนเกลียดชังและพิฆาตนักศึกษา กองกำลังของฝ่ายขวาเริ่มชุมนุมก่อวุ่นอยู่นอก
มหาวิทยาลัย และแสดงท่าเหี้ยมกระหือหือที่จะบุกเข้ามาทำร้ายนักศึกษา อา-
จารย์ป่วยพยายามระงับศึก แต่ไม่มีใครสนใจฟัง ในสภาพเช่นนี้ อาจารย์ป่วยไม่มี
ทางเลือกอื่น นอกจากเดินทางออกไปต่างประเทศตามคำแนะนำของผู้ใกล้ชิด

แต่ก่อนอาจารย์ป่วยจะได้ขึ้นเครื่องบินจากสนามบินดอนเมือง เขาได้ถูก
ขบวนการฝ่ายขวา รวมทั้งนายพันตำรวจคนหนึ่งกักตัวไว้ และปฏิบัติต่อเขาอย่าง
ไม่ให้เกียรติ เช่น ควบคุมตัว ดำว่า ขับไล่ไล่ส่ง กระชากโทรศัพท์ออกจากมือ
และนั่นคือฉากสุดท้ายของบทบาทของอาจารย์ป่วยในเมืองไทย เป็นฉากที่เป็นทั้ง
โศกนาฏกรรมและความอัปยศสำหรับคนไทยทั้งชาติ ที่ได้เกิดการปฏิบัติต่อคนที่ได้
อุทิศตัวเพื่อประเทศชาติอย่างจริงใจมาตลอดชีวิต ด้วยท่าทีที่เลวร้ายเช่นนั้น (ราย-
ละเอียดอ่านใน ป่วย อันเนื่องมาแต่ ๖ ตุลาคม, ๒๕๒๓)

แต่นั้นเป็นเพียงฉากแรกของโศกนาฏกรรมที่ยิ่งใหญ่กว่าที่จะตามมา วันที่
๖ ตุลาคม ขบวนการจัดตั้งฝ่ายขวา เสริมด้วยกำลังตำรวจทหารได้ยิง และบุก
เข้าไปในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กลุ่มรวมทำร้าย และฆ่าฟันนักศึกษาประชาชนที่
ชุมนุมประท้วงรัฐบาลโดยสันติวิธี ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีคนเสียชีวิต

และบาดเจ็บหลายร้อยคน และผู้ชุมนุมที่
เหลือกว่าสามพันคนถูกจับกุมคุมขัง นี่ไม่ใช่
เหตุการณ์จลาจลที่บ้านปลาย แต่เป็น “การ
สังหารหมู่” อย่างเห็นได้ชัดเจน เป็นเหตุการณ์
ที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของไทย
นำความเศร้าใจมาสู่คนไทยส่วนใหญ่ และ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ป๋วย ผู้รักเสรีภาพ
และเชิดชูสันติวิธี

ที่อังกฤษ อาจารย์ป๋วยยังคงต่อสู้
เพื่ออุดมคติของเขาต่อ โดยการพยายามพูด
เขียน ให้โลกได้เรียนรู้ถึงความจริงที่เกิดขึ้นใน
เมืองไทย เพราะรัฐบาลใหม่นำโดย ธาณินทร

กรัยวิเชียร เป็นพวกพลเรือนที่มีอุดมการณ์จารีตนิยมสุดขั้ว ได้พยายามบิดเบือน
ข่าวและเซ็นเซอร์ข่าวโดยทุกวิถีทาง พยายามสร้างภาพว่าขบวนการนักศึกษาเป็น
ขบวนการที่หนุนหลังโดยคอมมิวนิสต์ พยายามสร้างความวุ่นวาย และเป็นฝ่าย
ใช้อาวุธยิงเจ้าหน้าที่ก่อน ทำให้ทหารต้องทำรัฐประหารเพื่อควบคุมสถานการณ์
รักษาความสงบ และป้องกันประเทศไม่ให้ตกเป็นคอมมิวนิสต์

อาจารย์ป๋วยได้ร่วมมือกับเพื่อนชาวไทยและชาวต่างประเทศที่รักเสรีภาพและความเป็น
ธรรม จัดตั้งกลุ่มเพื่อเผยแพร่ข่าวสารข้อเท็จจริงในเมืองไทยให้โลกได้ทราบ
และเพื่อหาทางช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากการปราบปรามและคุกคามเสรีภาพโดย
รัฐบาล

อาจารย์ป๋วยได้เขียนเล่าถึงเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม จากประสบการณ์และ
ข่าวสารที่เขาได้รับจากเพื่อนฝูงลูกศิษย์ ด้วยคำบอกเล่าแบบเรียบง่าย ซึ่งเป็น
ท่วงทำนองของเขา แต่ผู้อ่านก็จะเห็นได้ว่ามีความขมขื่นแฝงอยู่อย่างชัดเจน
และเป็นครั้งแรกที่อาจารย์ป๋วย ผู้ไม่เคยเขียนว่าใครด้วยถ้อยคำรุนแรงไม่เอ่ยนัก
วิชาการ ได้วิจารณ์ว่าการฆ่าฟันกันที่ธรรมศาสตร์เป็นการตัดสินใจของรัฐบาลโดยตรง
และยังได้เอ่ยชื่อปัญญาชน นักเขียน นักประชาสัมพันธ์กลุ่มหนึ่งที่พยายามโจมตี

นักศึกษา และแก้ตัวให้รัฐบาลอย่างชนิดกลับขาเป็นดำ ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการโกหก (Puey A Siamese for Seasons, หน้า ๗๗-๙๑)

นอกจากจะพูด ให้สัมภาษณ์ เขียน พิมพ์เอกสารเผยแพร่ในอังกฤษแล้ว อาจารย์ปวยยังได้เดินทางตามคำเชิญของกลุ่มคนไทยในประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐฯ ญี่ปุ่น เพื่อไปเล่าเรื่องเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ให้ทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศที่สนใจเรื่องเมืองไทยฟัง รวมทั้งยังได้ไปให้การต่อคณะกรรมการสิทธิการวิเทศสัมพันธ์ของรัฐบาลสหรัฐฯ เรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนในไทยซึ่งเป็นประเทศที่สหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลือและมีความสัมพันธ์ที่ดีกันตลอดมา ในการให้การครั้งนี้ อาจารย์ปวยได้ถูกชักจูงจากกรรมการบางคนที่มีทัศนคติแตกต่างจากอาจารย์ปวย หรืออย่างน้อยก็อยากจะทำให้เรื่องที่รุนแรง

น่าเกลียดน่าชังดูเบาลง แต่อาจารย์ปวยก็ได้อธิบายและโต้ตอบได้อย่างแหลมคม เพราะเรื่องทั้งหมดที่เขาอธิบายเป็นความจริงที่เขาได้ประสบ และเป็นความรู้สึกที่แท้จริงของเขา (คำให้การของดร.ปวย กรณี ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙)

แม้ว่าเหตุการณ์ ๖ ตุลาคมจะทำให้อาจารย์ปวยรู้สึกขมขื่นเคืองแค้นต่อชนชั้นนำของไทย ที่ได้ปฏิบัติการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนไทยอย่างรุนแรง แต่เขาก็ยังคงยืนกรานในหลักการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย หรือสิทธิเสรีภาพ ประชาธิปไตยโดยสันติวิธี โดยไม่เปลี่ยนแปลง แม้ว่าขณะนั้น นักศึกษาปัญญาชนหลายพันคน ซึ่งโกรธแค้นกับการปราบปรามอย่างโหดเหี้ยม และหรือกลัวภัยการปราบปรามจับกุมที่จะตามมา ได้เดินทางออกสู่ชนบทและป่าเขา เข้าไปสมทบกับกองกำลังติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย แต่อาจารย์ปวยก็ไม่เคยสนับสนุน หรือพูดเข้าข้างกลุ่มที่เข้าร่วมการต่อสู้ด้วยอาวุธดังกล่าว รวมทั้งอาจารย์ปวยก็ระมัดระวังที่จะไม่วิจารณ์หรือกล่าวถึงสถาบันระดับสูง ซึ่งใน

ขณะนั้นมีรายงานข่าวโดยสำนักข่าว หนังสือพิมพ์ และผู้สังเกตการณ์ต่างประเทศอย่างหนาแน่นว่า มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม (Puey Siamese For All Seasons, หน้า ๑๖๔-๑๖๕)

งานส่วนที่อาจารย์ป่วยและเพื่อนชาวไทยและชาวต่างประเทศทำ ในการเผยแพร่ข่าวสารข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่มิได้ประโชยชน์มากในขณะนั้น เพราะคนไทยในประเทศถูกกลืนรอนเสรีภาพ ไม่สามารถหาข่าวสารหรือเผยแพร่ข่าวที่เป็นจริงได้ ข่าวสารที่อาจารย์ป่วยและเพื่อนในต่างประเทศทำเผยแพร่ได้แพร่หลายไปถึงรัฐบาล องค์การ และบุคคลในต่างประเทศ และมีการส่งเข้ามาเผยแพร่ในหมู่นักศึกษาปัญญาชนในประเทศไทยด้วย ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดแรงวิพากษ์วิจารณ์และผลักดันให้รัฐบาลไทย ต้องผ่อนคลายท่าทีในการปราบปรามจับกุมฝ่ายค้านลง เช่น การปล่อยตัวผู้ที่ถูกจับกุมในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และกลุ่มนายทหารหนุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายแบบจารีตนิยมจัดของรัฐบาลพลเรือน ธาณินทร์ กรัยวิเชียร (ผู้ประกาศว่าจะใช้เวลาบริหารประเทศ ๑๒ ปี) ได้ผลักดันให้ฝ่ายทหารทำรัฐประหารเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ ในปลายปี ๒๕๒๐ เป็นรัฐบาลที่มีนโยบายจารีตนิยมน้อยลง ผ่อนปรนให้สิทธิเสรีภาพมากขึ้น รวมทั้งยอมให้มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่และการเลือกตั้งทั่วไปในเวลาต่อมา

แม้ว่าสถานการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ปลายปี ๒๕๒๐ จะคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น แต่อำนาจก็ยังอยู่ในมือของชนชั้นนำ และประชาชนยังไม่ได้มีสิทธิเสรีภาพมากเหมือนสมัย ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ถึง ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ อาจารย์ป่วยจึงไม่คิดที่จะกลับเมืองไทย และก็ไม่มีใครในหมู่นักศึกษาที่สนใจจะเชิญอาจารย์ป่วยกลับมาทำงานช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองด้วย แต่นักศึกษาปัญญาชนก็สนใจนำข้อเขียนและคำพูดของอาจารย์ป่วยกลับมาตีพิมพ์และอ่านกันมามากพอสมควร

เป็นที่น่าเสียดาย ที่อาจารย์ป่วยต้องเกิดป่วยในปี ๒๕๒๑ จนสมองบางส่วนไม่ทำงานตามปกติไม่สามารถพูดได้ และไม่สามารถทำงานในฐานะนักคิด นักวิชาการได้ตั้งแต่นั้นมา เป็นที่เข้าใจว่าความตึงเครียดและการคิดมากตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม คงมีส่วนทำให้อาจารย์ป่วยต้องป่วยด้วยอาการดังกล่าวด้วย หลังจากนั้นอาจารย์ป่วยก็ได้ใช้ชีวิตบั้นปลายกับภรรยาอย่างสงบที่อังกฤษและไม่ได้

กลับเมืองไทยเลย จนกระทั่งเดือนเมษายน ๒๕๓๐
จึงได้เดินทางกลับมาเยี่ยมญาติพี่น้องเพื่อนฝูง
เป็นการส่วนตัวอย่างเงียบ ๆ แต่ผู้คนโดยเฉพาะ
นักศึกษาและพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย
ก็ได้ให้การต้อนรับที่ยิ่งใหญ่เหมือนวีรบุรุษ หลัง
จากนั้นเรื่องของอาจารย์ป๋วยก็ค่อย ๆ ถูกลืมไป
ตามลำดับโดยเฉพาะในยุคเศรษฐกิจฟองสบู่ที่
ลูกศิษย์และผู้นิยมอาจารย์ป๋วยส่วนใหญ่ทำสิ่งตรง
ข้ามกับอาจารย์ป๋วย จนเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี
๒๕๔๐ และอาจารย์ป๋วยถึงแก่อนิจกรรมในปี ๒๕๔๒
แล้วนั้นแหละ จึงได้มีการรำลึกถึงอาจารย์ป๋วย
กันอย่างกว้างขวางอีกครั้งหนึ่ง

การที่ชนชั้นนำไทยทำลายล้างคนดี ๆ อย่างอาจารย์ป๋วย และขบวนการ
นักศึกษา ประชาชน ในช่วงปี ๒๕๑๖-๒๕๑๙ เป็นเรื่องโง่เขลาที่ทำให้ประเทศไทย
ต้องเผชิญกับวิกฤติทางเศรษฐกิจสังคมที่รุนแรงที่สุด นับตั้งแต่ตั้งประเทศมา การ
สังหารหมู่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ อาจทำให้ ชนชั้นนำไทยสบายใจคิดว่าพวกเขาทำลาย
ล้างอุดมการณ์สังคมนิยมลงได้แล้ว แต่ความจริงก็คือพวกเขาทำลายล้างอุดมการณ์
ลัทธิประชาธิปไตย ทำลายล้างอุดมคติบริสุทธ์ของคนจำนวนมากที่มีผลต่อเนื่องมา
จนถึงปัจจุบัน ในยุคนี้อะไรที่สังคมไทยปราศจากนักอุดมคติ เหลือแต่แต่การ
แสวงหากำไรและอำนาจเพื่อตัวใครตัวมัน ประเทศชาติก็เสื่อมถอยลงไปเรื่อย ๆ
โดยชนชั้นนำขาดภูมิปัญญาและจิตสำนึกเพื่อคนส่วนใหญ่พอที่จะแก้ไขวิกฤติของ
ชาติได้

มีแต่ต้องรื้อฟื้นอุดมคติแบบอาจารย์ป๋วย แบบเสรีไทย แบบนักต่อสู้
เพื่อประชาธิปไตยและความเป็นธรรมรุ่นต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่เท่านั้น สังคมไทยจึง
จะมีหวังที่จะอยู่รอดอย่างมีคุณภาพได้.

ใจ อึ้งภากรณ์

๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ สอนให้เราเข้าใจว่าชนชั้นปกครองไทยไม่มีวันสละอภิสิทธิ์อันไม่ชอบธรรมของเขาย่างง่ายๆ และเขาพร้อมที่จะใช้ความโหดร้ายป่าเถื่อนในการปกป้องอภิสิทธิ์ดังกล่าวเสมอ ดังนั้นเราต้องเลิกแนวคิดต่อสู้แบบบริสุทธิ์มือเปล่า โดยเฉพาะแนวคิดที่ปฏิเสธเรื่องชนชั้น นอกจากนี้เราต้องเข้าใจว่าระบบประชาธิปไตยทุนนิยมที่เห็นอยู่ทุกวันนี้เป็นระบบที่ตอบสนองผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุน ถ้าเราจะสร้างประชาธิปไตยสมบูรณ์เราต้องต่อสู้เพื่อสังคมนิยม และในการต่อสู้ดังกล่าวเราต้องเข้าใจว่าชนบทขึ้นกับเมือง

นักมาร์คซิสต์ต้องมองย้อนกลับไป ถึง ๖ ตุลาเพื่อต่อสู้ใหม่ในอนาคต

ใจ อึ๊งภากรณ์ *

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มีคนสองกลุ่มในสังคมไทยที่ต้องการลืมหេตุดการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ กลุ่มแรกเป็นส่วนหนึ่งของผู้ถูกกระทำและต้องการลืมหេตุดการณ์เพื่อจะได้ไม่ต้องเจ็บปวดต่อไป กลุ่มนี้น่าเห็นใจเป็นอย่างยิ่งและจะไม่กล่าวถึงต่อไป แต่กลุ่มที่สองคือชนชั้นปกครองไทยที่ต้องการลืมหេตุดการณ์นี้เพราะ (ตามที่ผู้นำแรงงานอาวุโสท่านหนึ่งเคยเสนอ) “มันเข้าถึงเนื้อของชนชั้นปกครองไทย และแสดงถึงธาตุแท้ของมัน”

สิ่งที่ผู้นำแรงงานอาวุโสคนนี้พูดน่าจะตรงกับความเป็นจริง เพราะไม่มีพรรคการเมืองไหน ไม่มีสถาบันไหน ไม่มีองค์กรไหนของชนชั้นปกครองไทย ที่มีชื่อไม่เบือนเลื้อยจากเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ถึงแม้ว่าในยุคนี้ชนชั้นปกครองไทยอาจดูเหมือนแบ่งเป็นหลายฝ่ายหลายพรรคที่ต่างแย่งชิงผลประโยชน์กัน แต่ในช่วงก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เขาเห็นพ้องกันในเรื่องหนึ่ง นั่นคือทุกคนต้องการยับยั้งและทำลายกระบวนการการต่อสู้ของชนชั้นล่างและนักศึกษาที่กำลังจะนำเราไปสู่การปรับปรุงสังคมไทยเพื่อให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น

ถึงแม้ว่าในหมู่ชนชั้นปกครองไทยสมัย ๖ ตุลาคม ๒๕๐๙ อาจมีกลุ่มอนุรักษ์นิยมยุคหินตกขอบที่เข้ามาถืออำนาจในระยะสั้นหลังการรัฐประหาร แต่เสียงส่วนใหญ่ในหมู่ชนชั้นปกครองไทยฉลาดพอที่จะรู้ว่าการปกครองแบบเผด็จการหลังยุค ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ คงจะไม่เป็นประโยชน์ต่อเขามากนัก (วิทยากร ๒๕๔๑) ตรงกันข้ามอาจสร้างเงื่อนไขความขัดแย้งทางสังคมมากขึ้นด้วยซ้ำ ดังนั้นผู้นำรัฐหัวก้าวหน้าหลายคนจึงพยายามพาลังคมไทยไปสู่ประชาธิปไตยอีกครั้ง แต่เป็นประชาธิปไตยในรูปแบบที่ชนชั้นปกครองต้องการ ต่างจากประชาธิปไตยในช่วงระหว่าง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ถึง ๖ ตุลาคม ๒๕๐๙ คือเป็นประชาธิปไตยที่ขาดการเรียกร้องความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ผลที่ได้มาก็ชัดเจน หลัง ๖ ตุลาคม ๒๕๐๙ สัดส่วนมูลค่าเพิ่มจากการผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่ไปเป็นกำไรสำหรับนายทุนเพิ่มขึ้น ๒๓% (Glassman 1999) ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๔ ถึง ๒๕๓๐ คนรวยที่สุด ๒๐% สามารถเพิ่มสัดส่วนทรัพย์สินส่วนตัวที่ตนเองยึดครองจาก ๔๓% ไปเป็น ๕๕.๔% ในขณะที่สัดส่วนทรัพย์สินของคนที่ยากที่สุด ๒๐% ลดลงเหลือแค่ ๔.๕% (วรวิทย์ กับ อีรินาถ ๒๕๔๑) และในปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการกระจายรายได้แย่ที่สุดเป็นอันดับห้าของโลก

การวิเคราะห์ ๖ ตุลา จากแนวทางมาร์คซิสต์

ทฤษฎีมาร์คซ์สามารถช่วยให้เราเข้าใจเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๐๙ ได้โดยใช้ประเด็นแนวคิดดังต่อไปนี้ (มาร์คซ์ กับ เองเกิลส์ ๒๕๔๑)

๑. ประวัติศาสตร์มนุษย์คือการต่อสู้ทางชนชั้นระหว่างผู้กดขี่กับผู้ที่ถูกกดขี่ และการต่อสู้นี้กำเนิดจากความขัดแย้งในระบบการผลิตของแต่ละยุคแต่ละสมัย ดังนั้นประชาธิปไตยในระบบทุนนิยมจึงเกิดขึ้นจากการต่อสู้ทางชนชั้นในยุคนิยม

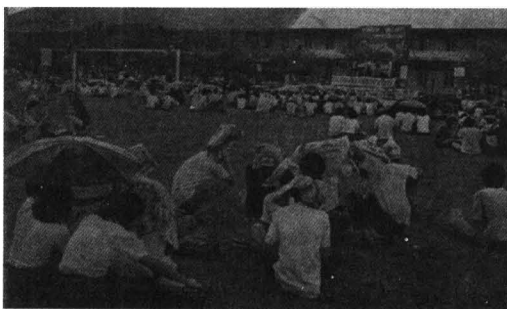
๒. ประชาธิปไตยในระบบทุนนิยมคือประชาธิปไตยครึ่งใบ เนื่องจากนายทุนคุมปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจในรูปแบบเผด็จการผูกขาด ฉะนั้นการต่อสู้เพื่อระบบสังคมนิยมที่ยึดปัจจัยการผลิตมาเป็นของส่วนรวม โดยมีเป้าหมายผลิตเพื่อตอบสนองคนส่วนใหญ่ เป็นการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ที่สุด

๓. การต่อสู้เพื่อสังคมนิยมต้องมาจากการต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพเอง จากล่างสู่บน คนอื่นปลดปล่อยกรรมาชีพไม่ได้ และกรรมาชีพสมัยใหม่คือลูกจ้างทั้งหมดที่ไร้ปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะปกคอกขาวหรือน้ำเงิน

๔. ถ้าพิจารณาทุกสังคมในยุคปัจจุบันทั่วทั้งโลก สภาพของชนบทขึ้นอยู่กับ การต่อสู้ในเมือง ไม่ใช่ว่าการต่อสู้ในชนบทจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเมือง

๓๔ ตุลาคม ๒๕๓๖

สำหรับนักวิชาการ ฝ่ายขวา เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นเพียง “อุบัติเหตุทางประวัติศาสตร์” เพราะเขามองประวัติศาสตร์ว่าเป็นสิ่งที่คนชั้นสูงทำ หรือ เขามองว่าการ

เปลี่ยนแปลงทางสังคมมาจากการพัฒนาสถาบันทางการเมืองหรือการปฏิรูปการปกครอง ส่วนเหล่านักน้อยทั้งหลายในสังคมคงจะไม่มีปัญญาอะไรที่จะเปลี่ยนสังคมได้

ถ้าเราจะเข้าใจ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เราต้องเริ่มที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เพราะเหตุการณ์การต่อสู้ของมวลชนชาวไทยในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นเครื่องพิสูจน์อย่างชัดเจนถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนชั้นล่าง เนื่องจากคนไทยนับเป็นแสนออกมาประท้วงและล้มเผด็จการทหารจนสำเร็จ ปรากฏการณ์อันนี้ขัดแย้งโดยสิ้นเชิงกับทฤษฎี “รัฐข้าราชการ” ของ ริกซ์ (Riggs 1966) นักวิชาการฝ่ายขวา สหรัจจากทศวรรษ ๑๙๕๐ ที่เสนอว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยในสมัยนั้นไม่สนใจ และไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง

ในปัจจุบันยังมีนักวิชาการไทยบางคนที่ยังยึดติดกับแนวคิด “รัฐข้าราชการ” เช่น ชัยอนันต์ สมุทวณิช (๒๕๓๐) ที่พูดถึง “วงจรอุบาทว์” ของการเมืองไทยที่หนีไม่พ้นจากเผด็จการทหาร สาเหตุหนึ่งที่นักวิชาการบางคนไม่ให้ความสำคัญกับการต่อสู้ของมวลชนชั้นล่างก็เพราะมันไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเปิดเผยตลอดเวลา และไม่ใช่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบ “อุดมคติ” ของนักรัฐศาสตร์กลไกที่ให้ความ

สำคัญกับโครงสร้างและสถาบันทางการเมือง สำหรับเขาการมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือการลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้ง ไม่ใช่การออกมาประท้วงในท้องถนน แนนอนนักวิชาการสำนักฝ่ายขวาแบบนี้จะไม่เห็นด้วยกับนักวิชาการสำนักมาร์คซิสต์ที่ให้ความสำคัญกับการต่อสู้เป็นอันดับหนึ่งตามที่มาร์คซ์กับองเกลส์ (๒๕๔๑) ได้เขียนไว้ในแถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ว่า

“ประวัติศาสตร์ของสังคมทั้งหมดที่ผ่านมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ล้วนแต่เป็นประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ทางชนชั้น ผู้กดขี่กับผู้ถูกกดขี่ต่างอยู่ในฐานะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันตลอดเวลา”

นักวิชาการบางคน เช่น เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (๒๕๓๖) ที่เลิกลียติดกับแนวคิดรัฐราชการในการวิเคราะห์การเมืองไทยหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ อาจยอมรับว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น แต่จะให้ความสำคัญกับนักศึกษากลุ่มเดียวแทนที่จะพูดถึงชนชั้นกรรมาชีพ และในช่วงหลังๆ จะมีการพูดว่านักศึกษาเป็นคนชั้นกลางด้วย ซึ่งถ้าอ่านบทความหนังสือพิมพ์จากสมัย ๑๔ ตุลาคม จะไม่พูดถึงชนชั้นกลางเลย แนวนี้ได้พัฒนาไปเป็นแนว “ประชาสังคม” ซึ่งมีข้อเสนอว่ากลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะชนชั้นกลาง เวลาออกมาเรียกร้องผลประโยชน์สามารถค้านอำนาจรัฐได้ ซึ่งจะทำให้รัฐไม่เข้าข้างกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะในรูปแบบพหุนิยม

ในความจริงเราต้องมองว่า กระแสการต่อสู้ที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม เป็นกระแสที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาพลังการผลิตแบบทุนนิยมภายใต้เผด็จการทหาร การพัฒนาพลังการผลิตดังกล่าวมีผลทำให้ชนชั้นกรรมาชีพไทย

ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะมีการดึงชาวนาจากชนบทมาเป็นแรงงานในเมือง นอกจากนี้แล้วการพัฒนาของระบบทุนนิยมยังมีผลให้ระบบการศึกษาขยายตัวด้วย จำนวนนักเรียนระดับมหาวิทยาลัยได้เพิ่มขึ้นจาก ๑๕,๐๐๐ คน ไปเป็น ๕๐,๐๐๐ คนภายในเวลาแค่ ๙ ปี และที่สำคัญคือสัดส่วนนักศึกษาที่เป็นลูกกรรมมาชีพเพิ่มขึ้นเป็น ๔๖% (Prudhisan 1987) การสร้างมหาวิทยาลัยรามคำแหงในปี ๒๕๑๒ คงจะมีผลดังนี้

นอกจากเงื่อนไขของพลังการผลิตแล้วอีกเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญ คือความขัดแย้งทางชนชั้นที่เกิดขึ้นในยุควิกฤตเศรษฐกิจโลกภายหลัง “ยุคทอง” ที่ตามหลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง การเข้าสู่วิกฤตเศรษฐกิจของระบบโลกปลายทศวรรษ ๑๙๖๐ มีผลทำให้เกิดการกบฏครั้งยิ่งใหญ่ ในฝรั่งเศสนักศึกษาจุดประกายที่นำไปสู่การนัดหยุดงานครั้งใหญ่ที่สุดในโลกในปี ๑๙๖๘ ในสหรัฐคนผิวดำลุกขึ้นสู้เพื่อปลดปล่อยตนเองและผู้ต่อต้านสงครามเวียดนามได้สร้างแนวร่วมกับกองทัพปลดแอกเวียดนามจนสหรัฐต้องยอมแพ้ในการทำสงครามกับประเทศด้อยพัฒนาอย่างเวียดนาม สิ่งเหล่านี้สร้างกระแสการปลดปล่อยทางการเมืองที่มีผลกระทบกับความคิดของคนหนุ่มสาวในไทยเป็นอย่างมาก และภาวะทางเศรษฐกิจที่เลวร้ายของกรรมมาชีพ ที่ต้องทนค่าจ้างขั้นต่ำในระดับประมาณ ๑๐ บาทต่อวันมาเกือบ ๒๐ ปี (สังคิต ๒๕๒๙) มีผลในการสร้างกระแสการต่อสู้ที่นำไปสู่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

คนงานกรรมมาชีพมีส่วนสำคัญในการสร้างกระแสการต่อสู้ดังกล่าว ในยุคเผด็จการทหารการนัดหยุดงานเป็นเรื่องผิดกฎหมาย แต่ปรากฏว่าระหว่างปี ๒๕๐๔ ถึง ๒๕๑๔ มีการนัดหยุดงาน ๑๐๓ ครั้ง และในช่วงเดือนมกราคมถึงตุลาคมปี ๒๕๑๖ ก่อนเกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม มีการนัดหยุดงานเพิ่มขึ้นถึง ๔๐ ครั้ง กรณีหนึ่งที่โรงงานผลิตเหล็กกล้ามีการหยุดงานยาวนานถึงหนึ่งเดือนจนได้รับชัยชนะ (Mabry 1979) สาเหตุสำคัญที่ทำให้การต่อสู้เมื่อ ๑๔ ตุลาคมได้รับชัยชนะในการล้ม

เผด็จการถนอม-ประภาส-ณรงค์ ก็เพราะประชาชนกรรมาชีพในเมืองออกมาช่วย
นักศึกษาเป็นหมื่นเป็นแสน

นักวิชาการสำนัก “*ประชาสังคม*” ที่ปฏิเสธเรื่องความขัดแย้งทางชนชั้น มัก
จะเสนอว่านักศึกษาหรือคนชั้นกลางเป็นผู้เคลื่อนไหวในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ซึ่งมีผล
ในการเปิดโอกาสให้คนชั้นล่างที่ไม่รู้จักตัวเองได้มีสิทธิเสรีภาพมากขึ้นในช่วงหลังจาก
นั้น ทั้งนี้เพราะสำนักแนวความคิดนี้ไม่เชื่อว่าคนชั้นล่างทำอะไรเพื่อตัวเองได้ และ
มักมองข้ามการต่อสู้ทางชนชั้นของกรรมาชีพและชาวนาเสมอ แต่สำนักมาร์คซิสต์
มองว่าชนชั้นล่างมีส่วนสำคัญในการปลดแอกตนเองจากเผด็จการทหาร และเรา
มักจะมองว่าการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยภายใต้ระบบทุนนิยม แยกออกจากการต่อสู้
ทางชนชั้นเพื่อผลประโยชน์ปากท้องไม่ได้

๖ ตุลาคม ๒๕๓๙

ความสำคัญของการต่อสู้ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ต่อความขัดแย้งทาง
ชนชั้นในสังคมไทยจะเห็นได้จากกำลังใจของฝ่ายนักศึกษา กรรมาชีพ และชาวนา
ที่พุ่งสูงขึ้นหลังชัยชนะ หลังจากนั้นไม่นานคนงานสิ่งทอร่วมกันนัดหยุดงานถึง ๗
หมื่นคน พนักงานธนาคาร พนักงานหนังสือพิมพ์ ครูบาอาจารย์ และข้าราชการ
ล้วนแต่ออกมาประท้วงเรียกร้องความเป็นธรรมที่ไม่เคยได้ภายใต้เผด็จการ แต่ใน
ขณะเดียวกันปฏิกิริยาของชนชั้นสูงไทยที่เสียอำนาจบางส่วนไปในช่วงนั้นก็ปรากฏ
ออกมาอย่างชัดเจน โดยมีการใช้ลัทธิ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” เป็นข้ออ้าง
ในการปกป้องอภิสิทธิ์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ (๒๕๓๖) ได้อธิบายในบทความ “ความรุนแรง
๖ ตุลา” ว่า

“ผู้ที่สูญเสียอำนาจทางการเมือง ในเดือนตุลาคม ๒๕๑๖

ได้แก่ทหารและตำรวจบางกลุ่ม ผู้ที่เกรงว่าในระบบประชาธิปไตยตนจะสูญเสีย

อำนาจทางเศรษฐกิจไป ได้แก่พวกนายทุนเจ้าของที่ดินบางกลุ่ม

และผู้ที่ไม่ประสงค์จะเห็นระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย กลุ่มเหล่านี้ได้
พยายามอยู่ตลอดเวลาที่จะทำลายล้างพลังต่างๆ ที่เป็นปรปักษ์แก่ตนด้วยวิธีต่างๆ”

ในระยะสามปี

หลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖
ฝ่ายคนชั้นล่างไม่ว่าจะ
เป็นกรรมมาชีพในเมือง
หรือชาวนาในชนบท
พยายามขยายสิทธิ
เสรีภาพและประชาธิปไตย
ในรูปแบบที่มีความ

หมายจริงๆ จังๆ สำหรับคนส่วนใหญ่ คือเขาพยายามรวมตัวเรียกร้องความเป็น
ธรรมทางชนชั้นในรูปแบบเศรษฐกิจปากท้องมากขึ้น มีการรวมตัวตั้ง
สหภาพแรงงานและกลุ่มชาวนามากขึ้นและมีการประท้วงเรื่องค่าจ้าง สวัสดิการ
และปัญหาราคาสินค้าของชาวนาที่ตกต่ำ เป็นที่น่ารังเกียจอย่างยิ่งที่มีนักวิชาการ
“ก้าวหน้า” ในปัจจุบันบางคนเช่น พทยา ว่องกุล (๒๕๔๑) ที่เสนอว่าการเรียกร้อง
ความเป็นธรรมในสังคมในยุคนั้นเป็นเรื่อง ไม่รู้จักพอ มากเกินไป หรือ เป็นความ
ผิดของนักศึกษาและฝ่ายซ้ายที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรมประชาชนไทยที่ยังไม่พร้อมที่จะ
เห็นความเป็นธรรมในสังคม ถ้าภายใต้ระบบประชาธิปไตยคนจนเรียกร้องความ
เป็นธรรมไม่ได้ ประชาธิปไตยนั้นไม่มีความหมายเลย แนวคิดอย่างนี้เป็นแนวคิดที่
ไหลไปในทิศทางที่ให้ความชอบธรรมกับการกระทำอันป่าเถื่อนของชนชั้นปกครอง
ไทยในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และไหลไปโทษผู้ถูกกระทำที่ไม่มีส่วนในการใช้ความ
รุนแรงแต่อย่างใด

ขณะที่ชนชั้นล่างไทยพยายามแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมหลัง ๑๔ ตุลาคม
๒๕๑๖ ชนชั้นปกครองไทยได้วางแผนทำลายขบวนการกรรมมาชีพและชาวนาอย่าง
โหดร้ายทารุณโดยการสร้างสิ่งที่ตรอทสกี (ผู้นำการปฏิวัติรัสเซียร่วมกับเลนิน) เรียกว่า
“ไม้กระบองเพื่อทำลายชนชั้นกรรมมาชีพ” (Trotsky 1975) นั่นคือขบวนการของ
มือบอนมือบอนในรูปแบบฟาสซิสต์ของพวก “นวพล” “กระทิงแดง” และ “ลูกเสือชาว
บ้าน”

ตรอทสกี เคยวิเคราะห์ขบวนการฟาสซิสต์ (หรือที่เรียกว่า นาซี) ในเยอรมัน

สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่สองและการวิเคราะห์ของตรอทสกีมีประโยชน์ในการเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ขบวนการในเยอรมันและในไทยมีทั้งส่วนที่คล้ายกันและต่างกัน ส่วนที่ต่างกันคือไทยตอนนั้นไม่ได้อยู่ในสถานการณ์วิกฤตเศรษฐกิจร้ายแรงอย่างเยอรมันในปี ๑๙๓๓ อย่างไรก็ตามเราสามารถที่จะยกคุณสมบัติสำคัญสามประการของขบวนการฟาสซิสต์ยุโรปสมัยนั้นมาทำความเข้าใจกับขบวนการของไทยใน พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้ดังนี้

๑. ฐานสนับสนุนของขบวนการฟาสซิสต์คือชนชั้นกลาง หรือคนระดับปานกลางที่กำลังถูกบีบระหว่างนายทุนใหญ่กับขบวนการกรรมาชีพท่ามกลางการต่อสู้ทางชนชั้น งานวิจัยของ โบว์ (Bowie 1997) นักวิชาการสหรัฐที่อยู่ในเมืองไทยยุคนั้น พบว่ากลุ่มลูกเสือชาวบ้านเป็นขบวนการที่มีรากฐานการสนับสนุนในหมู่ชาวบ้านระดับปานกลาง กลุ่มนพวงในเมืองก็เป็นกลุ่มของข้าราชการและนักธุรกิจระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

๒. กำลังหลักในการใช้ความป่าเถื่อนรุนแรงของขบวนการฟาสซิสต์ อาศัยกรรมาชีพจรจัดและคนจน ที่ตกงาน หรือไม่พอใจกับระบบ แต่ไม่ได้เป็นส่วนของกรรมาชีพที่มีองค์กรจัดตั้งแบบสหภาพแรงงาน มาร์คซ์เคยเรียกกลุ่มนี้ว่าเป็น “ชนชั้นอันตราย ชยะของสังคม” (มาร์คซ์ กับ เองเงิลส์ ๒๕๔๑) นักศึกษา อาชีวะ ที่เข้าไปเป็นหน่วยกระหิ๊งแดง เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัด

๓. ขบวนการฟาสซิสต์ จะมีพลังจริงต่อเมื่อชนชั้นนายทุนที่เป็นชนชั้นปกครองสนับสนุนขบวนการเหล่านั้น ความโหดร้ายของกลุ่มอันธพาลสามกลุ่มที่เกิดขึ้นในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และช่วงก่อนหน้านั้น เกิดขึ้นได้เพราะมีการสนับสนุนจากชนชั้นปกครองไทยทุกฝ่ายโดยไม่มีข้อยกเว้น กอ.รมน. และ องค์กรอื่นๆ ของ

รัฐไทยได้สนับสนุนและ
พัฒนาอันทพาลสามกลุ่ม
ด้วยเงิน อาวุธ การอบรม
และกำลังใจ (ปวีย์ ๒๕๓๖)

ตรอทสกี อธิบาย
ว่าชนชั้นปกครองจำใจใช้
มือบพาสต์ “เสมือนคนที่
ปวดฟันไปหาหมอฟัน”

(Trotsky 1975) คือจริงๆ แล้วชนชั้นปกครองไม่ไว้ใจ เกลียดชัง และดูถูกบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มอันทพาลเหล่านี้ แต่จำใจต้องใช้เขาเพื่อทำลายขบวนการนักศึกษา กรรมกร และชาวนา และในกรณีไทยพอใช้งานเสร็จก็มีการพยายามยุบทั้งสามองค์กร หรือปล่อยให้หายไปตามธรรมชาติ แทนที่จะสนับสนุนต่อไป (Bowie 1997)

เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นข้อมูลหลักฐานจากโลกจริงที่ได้แย้งกับข้อเสนอของนักวิชาการสำนัก “ประชาสังคม” ที่เชื่อว่าคนชั้นกลางเป็นกลุ่มที่สนับสนุน และผลักดันการพัฒนาของระบบประชาธิปไตย เพราะในปี ๒๕๑๙ ชนชั้นกลางไทยเป็นฐานสนับสนุนอันทพาลสามกลุ่มที่มีส่วนร่วมสำคัญในการทำลายประชาธิปไตย และการเอาเผด็จการรัฐบาลขวาจัดของ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร เข้ามาแทนที่รัฐบาลประชาธิปไตย

จุดอ่อนของฝ่ายเรา

ก่อนที่จะพิจารณาจุดอ่อนของฝ่ายเราในเรื่องเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เราจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องย้ำว่าการต่อสู้ของนักศึกษา กรรมกร และ ชาวนา และการต่อสู้ของสหายนในพรรคคอมมิวนิสต์ไทย ซึ่งรวมถึงนักศึกษาทั้งหลายที่เข้าป่าหลัง ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นการต่อสู้ที่มีความชอบธรรม เพราะเป็นการต่อสู้เพื่อพัฒนาความดีงาม และความเสมอภาคของสังคมไทย ส่วนผู้นำของฝ่ายตรงข้ามล้วนแต่ต่อสู้เพื่อปกป้องอภิสิทธิ์อันไม่ชอบธรรมของเขาเท่านั้น

แต่การต่อสู้ของฝ่ายเรามีจุดอ่อนหลายประการที่เราควรศึกษาเพื่อที่จะปรับแนวการต่อสู้ในปัจจุบันดังนี้

๑. ขบวนการนักศึกษาเพื่อประชาธิปไตย ไม่ชัดเจนว่าสู้เพื่ออะไรนอกจาก

ระบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในระบบทุนนิยม และพอได้สิ่งนี้มาเข้าใจว่ายังไม่เพียงพอ แต่ไม่ชัดเจนว่าควรสู้ต่อไปในรูปแบบไหน ความไม่ชัดเจนของนักศึกษาเป็นเรื่องธรรมดาของคนหนุ่มสาวที่เริ่มการต่อสู้ แต่ในเมืองไทยมีองค์กรหนึ่งที่มีภาระหน้าที่ที่จะนำทางให้คนหนุ่มสาวองค์กรนี้คือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย แต่ปรากฏว่าพรรคนำนักศึกษาในทางที่ผิดพลาด ไม่สนใจที่จะสู้ในเมืองเพื่อยับยั้งเหตุการณ์นองเลือด และปล่อยให้นักศึกษาและกรรมมาชีพในเมืองต้องสู้แบบบริสุทธิ์มือเปล่า

๒. พรรคคอมมิวนิสต์เสนอการต่อสู้เพื่อ “ประชาธิปไตยประชาธิปไตย” การเสนอแนวทางต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย หรือเพื่อแค่ขั้นตอนประชาธิปไตย รัฐสภาในระบบทุนนิยม เป็นแนวคิดเชิง “ทฤษฎีขั้นตอนประวัติศาสตร์แบบกลไก” ของสำนัก สตาลิน-เหมา เจ๋อตุง เพราะสำนักนี้มองว่าขั้นตอนการต่อสู้เพื่อสังคมนิยมเป็นขั้นตอนในอนาคตอันห่างไกล สาเหตุหลักที่พรรคแบบสตาลินย้อนยุคความคิดมาร์คซิสต์เพื่อเสนอแนวนี้ก็เพราะสตาลินต้องการสร้างรัสเซียเป็นมหาอำนาจ และไม่ต้องการสร้างศัตรูกับประเทศประชาธิปไตยทุนนิยมหรือชนชั้นนายทุนในประเทศด้วยพัฒนาอย่างจีน แนวคิดนี้เป็นแนวคิดของชนชั้นข้าราชการเผด็จการที่ขึ้นมามีอำนาจในรัสเซียหลังความล้มเหลวของการปฏิวัติรัสเซียประมาณปี ๑๙๒๔ (ใจ ๒๕๔๒)

การเสนอเป้าหมายการต่อสู้แค่ขั้นตอนประชาธิปไตยเป็นการย้อนยุคแนวคิดมาร์คซิสต์ เพราะ มาร์คซ์ เลนิน และ ตรอทสกี ได้พัฒนาแนวคิด

ขั้นตอนประวัติศาสตร์แบบกลไกในช่วงระหว่างปี ๑๘๔๔ จนถึง ๑๙๑๗ และสรุปว่า ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนาหรือด้อยพัฒนา ชนชั้นกรรมาชีพในเมืองต้องนำการปฏิวัติเพื่อเลยขั้นตอนประชาชาติประชาธิปไตยไปสู่สังคมนิยมอย่างต่อเนื่อง(ใจ ๒๕๔๒) สิ่งเหล่านี้้อาจอ่านดูเหมือนทฤษฎีที่ไม่เกี่ยวกับโลกจริง แต่ถ้าเราอธิบายเป็นรูปธรรมชาวมาร์คซิสต์จะมองว่าการล้มเผด็จการทหารในปี ๒๕๑๖ ทำให้ประชาธิปไตยแบบทุนนิยมไทยเกิดขึ้น แต่ประชาธิปไตยแบบนี้ไม่เพียงพอที่จะสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างจริงจังได้ ดังนั้นต้องมีการต่อสู้ต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งเพื่อสังคมนิยม แต่แนวของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยที่เน้นการสร้างแนวร่วมระหว่างกรรมกร ชาวนา และนายทุนชาติ เพื่อสู้กับ “จักรวรรดินิยมอเมริกาและทาสรับใช้ของมัน” โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างระบบทุนนิยม “แท้และอิสระ” ในไทย เพียงแต่สร้างความสับสนให้กับนักศึกษา และกรรมาชีพในเมืองเท่านั้น

๓. พรรคคอมมิวนิสต์หลังคิดว่าเมืองขึ้นกับชนบท แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับชนบทไทย ทั้งๆ ที่เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองทุกเหตุการณ์เกิดขึ้นในเมือง (เช่น การปฏิวัติ ๒๔๗๕ การล้มเผด็จการเมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นต้น) ลอกแบบโดยตรงจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนและแนวเหมา เจ๋อตุง แต่แนวของเหมาเป็นแนวที่เกิดจากการขึ้นำของstadalinที่สั่งให้พรรคจีนสลายตัวเข้าไปอยู่กับพรรคนายทุนจีน ซึ่งมีผลทำให้พวกคอมมิวนิสต์จีนในเมืองต่างๆ ถูกฆ่าตายเป็นแสน อุบัติเหตุทางประวัติศาสตร์อันนี้ถูกแปรรูปไปเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองของเหมา และถูกลอกแบบในพรรคไทยโดยที่ไม่มีการคิดพิจารณาแต่อย่างใด

ในรูปธรรมแนวคิด “ชนบทล้อมเมือง” ของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยมีผลทำให้พรรคถอนกำลังออกจากเมือง ไม่เอาใจใส่กับกรรมาชีพ ไม่เตรียมที่จะต้านภัยเผด็จการด้วยการนัดหยุดงาน และ

ปล่อยให้นักศึกษาและกรรมาชีพถูกปราบปราม สาเหตุที่ตั้งข้อกล่าวหานี้ได้ก็เพราะการนัดหยุดงานด้านภัยพิบัติการไม่ใช่เรื่องเพื่อฝัน ก่อนหน้าวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ไม่กี่เดือนกรรมาชีพ ๕ แสนคนได้ออกมานัดหยุดงานทั่วไปเพื่อประท้วงค่าครองชีพที่แพงขึ้นเรื่อยๆ

ประเมินการต่อสู้ยุค ๖ ตุลา

ถ้ามองจากแง่ลบ เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ได้ทำลายขบวนการฝ่ายซ้ายไทยในสังคมเปิด และทำให้การต่อสู้ของกรรมาชีพอ่อนแอลง ซึ่งมีผลกระทบจนถึงทุกวันนี้ และชนชั้นปกครองไทย โดยเฉพาะซีกก้าวหน้าฉลาด สามารถที่จะปั่นระบบ

ประชาธิปไตยไทยไปในรูปแบบที่เป็นประโยชน์ต่อชนชั้นของเขา การร่างรัฐธรรมนูญใหม่ในปี ๒๕๔๐ เป็นผลงานล่าสุดของชนชั้นปกครองซีกก้าวหน้าดังกล่าว เพราะประเด็นสำคัญที่สุดในรัฐธรรมนูญใหม่คือการสร้างความมั่นคงให้กับรัฐบาลและการพัฒนาสถาบันการเมืองของนายทุนให้ทันสมัย (Connors 1999) ไม่ใช่เรื่องสิทธิเสรีภาพนามธรรมที่พิมพ์บนแผ่นกระดาษและไร้ความหมายในรูปธรรม

แต่ถ้ามองจากอีกแง่หนึ่งที่เป็นแง่บวก การต่อสู้ของคนชั้นล่าง และการต่อสู้ของผู้ที่เข้าป่าหลัง ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ มีผลทำให้ชนชั้นปกครองไทยต้องประนีประนอมครั้งทาง ต้องยอมเปิดกว้างทางประชาธิปไตยรัฐสภา ต้องยินยอมให้แนวความคิดแบบที่เสนอในบทความนี้ตีพิมพ์ได้อย่างเปิดเผย และที่สำคัญคือชนชั้นปกครองไม่ได้มีอำนาจพอที่จะกำหนดอนาคตทุกอย่างได้ เช่นไม่สามารถคุมปฏิกริยาจากประชาชนในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ และไม่สามารถยับยั้งวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจไทยได้เป็นต้น

บทเรียนสำหรับอนาคต

๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ สอนให้เราเข้าใจว่าชนชั้นปกครองไทยไม่มีวันละละอภิสถิธิอันไม่ชอบธรรมของเขาอย่างง่าย ๆ และเขาพร้อมที่จะใช้ความโหดร้ายป่าเถื่อนในการปกป้องอภิสถิธิตั้งกล่าวเสมอ ดังนั้นเราต้องเลิกแนวคิดต่อสู้แบบบริสุทธิมือเปล่า โดยเฉพาะแนวคิดที่ปฏิเสธเรื่องชนชั้น นอกจากนี้เราต้องเข้าใจว่าระบบประชาธิปไตยทุนนิยมที่เห็นอยู่ทุกวันนี้เป็นระบบที่ตอบสนองผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุน ถ้าเราจะสร้างประชาธิปไตยสมบูรณ์เราต้องต่อสู้เพื่อสังคมนิยมและการต่อสู้ดังกล่าวเราต้องเข้าใจว่าชนบทขึ้นกับเมือง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการเมืองสูงในยุคเศรษฐกิจขยายตัวชนชั้นนายทุนไทยเกือบจะไม่ให้อะไรกับชนชั้นกรรมาชีพและชาวนายากจนเลย แต่ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจชนชั้นนายทุนพยายามซ้ำเติมความเดือดร้อนของกรรมาชีพและคนจนโดยการโยนภาระหนี้สินและภาระแก้วิกฤตให้กับพวกเรา สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นต่อไปเรื่อยๆ ถ้าเราไม่คิดเปลี่ยนสังคมนั้นชนชั้นปกครองหวังว่า ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ จะสอนให้เราจำนและกลัวความรุนแรงเรามีหน้าที่ที่จะรื้อฟื้นการต่อสู้เพื่อสังคมนิยมเพื่อไม่ให้สหายเก่าในอดีตเสียสละอย่างสูญเปล่า .

หนังสืออ้างอิง

ใจ อึ้งภากรณ์ (๒๕๔๒) “อะไรนะลัทธิมาร์คซ์” สำนักพิมพ์ชมรมหนังสือประชาธิปไตย
แรงงาน, กรุงเทพฯ

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (๒๕๓๐) “ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย” สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปวย อึ้งภากรณ์ (๒๕๓๖) “คำให้การของดร.ปวย อึ้งภากรณ์ กรณีเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม
๒๕๑๙” มูลนิธิโกลบอลคอมเมียง

พิทยา ว่องกุล (๒๕๔๑) ทิศทางขบวนการประชาชนมิติใหม่: แนวสันติธรรมและสร้าง
ความมั่นคงแห่งชีวิต ใน “ประชาวิวัฒน์: บทเรียน ๒๕ ปี ๑๔ ตุลา” วิถีทรรศน์ ชูด์
โลกาวิวัฒน์ ๗

มาร์คส์, คาร์ล กับ เองเกิลส์, เฟรเดอริค (๒๕๔๑) “แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์”
สำนักพิมพ์ชมรมหนังสือประชาธิปไตยแรงงาน กรุงเทพฯ

วรวิทย์ เจริญเลิศ กับ อีรนารถ กาณจนอักษร (๒๕๔๑) วิกฤตเศรษฐกิจ ปัญหาการ
ว่างงานและความยากจน ใน “คนจนในประเทศไทย” เศรษฐศาสตร์การเมือง ๗
ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ)

วิทยากร เชียงกุล (๒๕๔๑) สังคมไทยได้อะไรจากเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ใน
“ประชาวิวัฒน์: บทเรียน ๒๕ ปี ๑๔ ตุลา” วิถีทรรศน์ ชูด์โลกาวิวัฒน์ ๗

สังคิต พิริยะรังสรรค์ (๒๕๒๙) “ประวัติการต่อสู้ของกรรมกรไทย” สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (๒๕๓๖) “มือบมือถือ” สำนักพิมพ์มติชน

Bowie, K. A. (1997) *Rituals of national loyalty*. Columbia University Press, U.S.A.

Connors, M. K. (1999) Political reform and the state in Thailand. *Journal of Contemporary Asia*. Vol 29(2) 202-225.

Glassman, J. F. (1999) Thailand at the margins: state power, uneven development, and industrial transformation. PhD thesis, University of Minnesota, U.S.A.

Mabry, B. D. (1979) *The development of Labor institutions in Thailand*. Cornell University, U.S.A.

Prudhisani Jumbala (1987) Interest and Pressure Groups. In: Somsakdi Xuto (ed) “*Government and Politics of Thailand*”. Oxford University Press, Singapore.

Riggs, F. (1966) *Thailand. The modernisation of a Bureaucratic Polity*. East West Press, Honolulu.

Trotsky, Leon (1975) *The struggle against fascism in Germany*. Pelican Books, London.

* แนวความคิดมาร์คซิสต์ของ โจ อังภากรณ์
ไม่ใช่แนวความคิดเดียวกับของ ป่วย อังภากรณ์ ผู้เป็นบิดา
การเสนอแนวคิดในบทความชิ้นนี้ไม่ต้องการอาศัย
ความชอบธรรมที่มาจากสายเลือดแต่อย่างใด

ผลิตโดย
โรงพิมพ์กั๊กหัน โทร. ๗๓๕-๓๕๕๐

ปกและรูปเล่มโดย
นริภพ สวัสดิ์รักษ์

